

BAZINIO PASLAUGŲ ŠEIMAI PAKETO PASLUGŲ PRIEINAMUMO UTENOS RAJONO SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ, IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS PASLAUGŲ KOKYBĖS GERINIMUI IR PLĖTRAI 2020 METAIS

Įvadas

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme įtvirtinta nuostata, kad vaikams nuo gimimo iki 18 metų ir asmenims, turintiems didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių iki 21 metų (toliau – Vaikai), ir jų tėvams (globėjai, rūpintojai) koordinuotai teikiamos švietimo pagalba, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugos Švietimo ir mokslo ministro, Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka. Šio įstatymo 23 straipsnio 3 dalis nurodo, kad Savivaldybėje šių paslaugų teikimo koordinavimą užtikrina savivaldybės administracijos valstybės tarnautojas – tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinadorius.

Koordinuotai teikiamų paslaugų tikslas – sudaryti palankias sąlygas vaiko gerovei, padedant jo tėvams (globėjams, rūpintojams) kurti saugią aplinką, užtikrinti gyvenimo, asmeninių bei socialinių ryšių kokybę.

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinadorius vykdo koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumo ir kokybės stebėseną, kasmet nustato koordinuotos pagalbos ir paslaugų poreikį, inicijuoja ir kartu su savivaldybės administracijos struktūriniais padaliniais, kitomis institucijomis ir organizacijomis rengia koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų plėtros planą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2019 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 618 patvirtino Bazinį paslaugų šeimai paketą, kuris apibrėžiamas kaip šeimai teikiamų psichosocialinių, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, vaikų priežiūros ir ugdymo, sveikatos, švietimo, sociokultūrinių paslaugų, užtikrinančių būtinąją pagalbą, skirtą šeimos gebėjimams savarankiškai spręsti iškylančias problemas, stiprinti ir sudaryti galimybes kurti saugią, sveiką ir darnią aplinką savo šeimoje, rinkinys. Bazinis paslaugų paketas apima 14 šeimos stiprinimo paslaugų, kurios turi būti prieinamos šeimoms visose Lietuvos savivaldybėse.

Analizės tikslas - nustatyti Baziniame paslaugų šeimai pakete esančių paslaugų prieinamumą Utenos rajono savivaldybėje gyvenančioms šeimoms, pateikti rekomendacijas dėl teikiamų paslaugų kokybės gerinimo ir paslaugų plėtros.

Paslaugų kokybės ir plėtros poreikio analizė atlikta vadovaujantis Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Švietimo valdymo informacinės sistemos (ŠVIS) skelbiamais duomenimis, Utenos rajono savivaldybės administracijos Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyriaus, Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyriaus, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus Utenos rajone, Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinio, mokyklų, Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro, Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro, Utenos rajono socialinių paslaugų centro, nevyriausybinių organizacijų, VšĮ Utenos ligoninės, VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centro, Utenos A. ir M. Miškinų viešosios bibliotekos pateikta informacija, išvardintų įstaigų ir organizacijų internetinėse svetainėse skelbiama informacija, Utenos rajono savivaldybės paslaugų tikslinėms grupėms 2019 m. žemėlapiu.

Paslaugų prieinamumas ir kokybė vertinti atsižvelgiant į Baziniame paslaugų šeimai pakete pateiktus paslaugų aprašymus: paslaugos tikslas, paslaugos teikimo būdai, teikėjai, rekomenduotina paslaugos išvystymo norma.

Rekomendacijos pateiktos atsižvelgiant į Utenos rajono savivaldybės strateginį plėtros planą 2018–2024 metams, patvirtintą Utenos rajono savivaldybės tarybos 2018 m. kovo 29 d. sprendimu Nr. TS-64 „Dėl Utenos rajono plėtros strateginio plano 2018-2024 metams patvirtinimo“ ir Utenos rajono savivaldybės 2019-2021 metų strateginį veiklos planą, patvirtintą Utenos rajono savivaldybės tarybos 2019 m. sausio 31 d. sprendimu Nr. TS-6 „Dėl Utenos rajono savivaldybės 2019–2021 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo“.

Rekomendacijos nurodo paslaugų kokybės gerinimo ir plėtros kryptis, kuriomis vadovaujantis atskiras paslaugas šeimai administruojančių įstaigų, organizacijų vadovai ar jų sudarytos darbo grupės, bendradarbiaujant su tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatoriumi ir atsižvelgiant į įstaigos, organizacijos turimus vidinius resursus, tikslina ir numato konkrečias priemones ir būdus paslaugų prieinamumui ir kokybei gerinti. Teikia administracijos direktoriui lėšų poreikį.

1. Atvirasis darbas su jaunimu.

Paslaugos tikslas – sukurti sąlygas jaunimui dalyvauti atviro jaunimo centro ir atviros jaunimo erdvės veikloje. Užtikrinti, kad atviruose jaunimo centruose ir atvirose jaunimo erdvėse organizuojama veikla atitiktų jaunimo poreikius ir padėtų ugdyti asmenines ir socialines jo kompetencijas. Sukurti jaunimo motyvavimo dalyvauti jo interesus atitinkančioje veikloje sąlygas.

Paslaugos teikimo būdas - atsižvelgiant į jaunimo poreikius, paslaugos gali būti teikiamos tiek individualiai, tiek grupėje. Teikiant paslaugas grupėje, 1 jaunimo darbuotojas turėtų dirbti su ne didesne kaip 15 jaunų žmonių grupe. Paslauga turi būti suteikta kiekvienam besikreipiančiam jaunam žmogui.

Paslaugos teikėjas - atvirieji jaunimo centrai ir atvirosios jaunimo erdvės. Paslauga teikiama kiekvienam besikreipiančiam jaunam žmogui. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymu (pirmas skirsnis, bendrosios nuostatos, 1 straipsnis) jaunimas (jaunas žmogus) apibrėžiamas kaip asmuo nuo 14 iki 29 metų (įskaitytinai).

1.1. Atviras darbas su jaunimu Utenos rajono savivaldybėje.

Jaunimo reikalų departamentas atvirą darbą su jaunimu apibrėžia kaip darbo su jaunimu formą, kuria siekiama visiems jauniems žmonėms, nepriklausomai nuo jų socialinės padėties, suteikti galimybes saugiai leisti laisvalaikį, užsiimti juos dominančia veikla, o, esant poreikiui, padedant kompetentingiems jaunimo darbuotojams, spręsti kasdienybėje kylančius iššūkius ir klausimus. Atviras darbas savitas tuo, kad dalyvavimas siūlomose veiklose nėra saistomas „privalomumu“: norintis dalyvauti jaunas žmogus neprivalo įsipareigoti lankytis nuolat ir nustatytu laiku užsiimti tam tikra veikla – jaunas žmogus pats sprendžia, kaip naudoti savo laiką.

Atvirasis darbas yra skirtas jaunuoliams, kurie ieško saugios aplinkos, naujų bendrumo, buvimo kartu formų, turi laisvo laiko, tačiau nežino, kaip ir kur jį turiningai praleisti, išsiskiria savo rūbais, kalba, elgesiu, taip išreikšdami savąjį kitiškumą. Organizuojant atvirą darbą su jaunimu, ypatingas dėmesys skiriamas tiems jauniems žmonėms, kurie dėl savo elgesio ar išvaizdos nepritampa prie bendraamžių ar suaugusiųjų visuomenės; nemato tikslo savo gyvenime, stokoja motyvacijos mokytis ir jėgų kūrybiškai tvarkyti savąją kasdienybę, linkę nusikalsti, vartoja alkoholį bei kitas svaiginamąsias medžiagas.

Lietuvoje šis darbo su jaunimu būdas pradėjo įsigalėti nuo 2005 m., o pagrindinės institucinės jo formos yra dvi: atviri jaunimo centrai ir atviros jaunimo erdvės.

Atvirasis jaunimo centras (AJC) – Lietuvos Respublikoje ar kitoje valstybėje įsteigtas juridinis asmuo, kita organizacija ar jų filialas, atstovybė, kurių veiklos arba jos dalies vykdymo vieta yra Lietuvos Respublikoje ir kurie atlieka darbą su jaunimu, grindžiamą savanorišku jaunų žmonių apsisprendimu dalyvauti šioje veikloje ir užtikrinanti jų įsitraukimą į šią veiklą.

Atviroji jaunimo erdvė (AJE) – kultūros, švietimo, kūno kultūros ir sporto ar socialines paslaugas teikiančio juridinio asmens nuosavybės, patikėjimo teise ar nuomos, panaudos sutarčių pagrindais valdoma patalpa, kurioje atliekamas darbas su jaunimu grindžiamas savanorišku jaunų žmonių apsisprendimu dalyvauti šioje veikloje.

Tinkamą jaunimo interesų atstovavimą Utenos rajono savivaldybėje, įgyvendinant valstybinę jaunimo politiką, užtikrina Jaunimo reikalų koordinatorius.

1-1 lentelė. *Atvirą darbą su jaunimu vykdančios institucijos Utenos r. savivaldybėje.*

Eil. Nr.	Institucijos/organizacijos pavadinimas	Pavaldumas	Buveinė	Teikiamos paslaugos	Dirbančių specialistų skaičius
Atviras darbas su jaunimu					
1.	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro Atviras jaunimo centras	Utenos rajono savivaldybė	Lauko g. 19A, Utena https://www.jaunimas.utena.lm.lt	Saugus laisvalaikio užimtumas. Suteikiama saugi erdvė, kurioje jauni žmonės pozityviai, prasmingai leistų laiką, turėtų galimybę realizuoti save	Užimtumo specialistas - 2 etatai
2.	Utenos maltiečių Vyžuonų atvira jaunimo erdvė	Maltos ordino pagalbos tarnybos Utenos grupė	Šilo g. 6, Vyžuonos, Utenos raj. Tel. (8 675) 01948	Saugus laisvalaikio užimtumas. Suteikiama saugi erdvė, kurioje jauni žmonės pozityviai, prasmingai leistų laiką, turėtų galimybę realizuoti save	Socialinis darbuotojas – 1 etatas

Lietuvos statistiko departamento duomenimis, 2019 m. sausio mėn. Utenos rajone gyveno 6436 jaunuoliai nuo 14 iki 29 metų amžiaus.

Utenos rajono savivaldybėje veikia 1 atviras jaunimo centras ir 1 atvira jaunimo erdvė. Atviras jaunimo centras Utenos rajono savivaldybės įkurtas 2017 metais Utenos mieste ir veikia Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro patalpose. Darbui su jaunimu įsteigti du jaunimo užimtumo specialistų etatai.

Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro atvirame jaunimo centre jaunuoliams organizuojamos veiklos, skatinančios jaunimo motyvaciją ir gebėjimus, reikalingus sėkmingai integracijai į darbo rinką, dirbama su jaunimo grupėmis bei su individualiais asmenimis. Atviro jaunimo centro specialistai darbui su jaunimu rengia projektus, organizuoja žygius, orientacines varžybas, akcijas, veiklas vasaros užimtumui, stalo žaidimus, filmų peržiūras ir jų aptarimus, vykdo mobilų darbą.

Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro atvirą jaunimo centrą lanko iki 30 jaunuolių. Centras dirba 5 dienas per savaitę nuo 12 iki 20 val. (8 val.).

Utenos rajone Vyžuonų seniūnijoje Maltos ordino pagalbos tarnybos Utenos grupės iniciatyva 2018 m. įkurta Utenos maltiečių Vyžuonų atvira jaunimo erdvė. Atvirą jaunimo erdvę 2018 m. lankė iki 60 pastovių lankytojų. Iš jų: 41 jaunuolis iš socialinės rizikos veiksnius patiriančių šeimų. Atvira jaunimo erdvė dirba 5 dienas per savaitę nuo 12 iki 20 val. (8 val.). Atvirą darbą su jaunimu organizuoja 1 socialinis darbuotojas.

Atviro darbo su jaunimu paslauga įtraukta į Socialinių paslaugų katalogą Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2019 m. gegužės 22 d. įsakymu Nr. A1-290 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 „Dėl socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtinus naują jo redakciją. Paslauga apibrėžiama kaip pagalba ugdyti jaunų žmonių asmenines ir socialines kompetencijas, padėti jauniems žmonėms aktyviai įsitraukti į bendruomeninius ir visuomeninius procesus, lanksčiai ir konstruktyviai reaguoti į jauno žmogaus gyvenimo pokyčius. Jaunimas motyvuojamas dalyvauti jo interesus atitinkančioje veikloje, skatinamas tobulėti, ugdyti verslumą ir darbo rinkai reikalingus įgūdžius.

1.2. Kitos paslaugos jaunimui Utenos rajono savivaldybėje

Darbo su jaunimu stiprinimui Socialinių paslaugų katalogas papildytas ir bendrąja socialine paslauga – mobilus darbas su jaunimu.

Socialinių paslaugų kataloge **Mobilus darbas su jaunimu** apibrėžiamas kaip paslauga, kuri teikiama siekiant padėti jauniems žmonėms išspręsti kylančias problemas ir įveikti sunkumus (pvz., ugdymosi, užimtumo problemas ir pan.), sukurti saugią, atvirą, neformalią, neįpareigojančią aplinką, kurioje jauni žmonės galėtų kartu su draugais ir bendraamžiais ugdyti(s) socialinius įgūdžius. Teikiant paslaugą, siekiama padėti jaunimui įsitraukti į arčiausiai jo esančią darbo su jaunimu infrastruktūrą, savanorišką veiklą ir jaunimo organizacijų veiklą, užtikrinant turiningą laisvalaikį, ugdymą(si) ir socialinę integraciją, įgalinti jaunimą aktyviai veikti jaunų žmonių gyvenamojoje teritorijoje.

Mobilus darbas su jaunimu organizuojamas gyvenamojoje teritorijoje, kurioje nėra darbo su jaunimu infrastruktūros – nėra atvirų jaunimo centrų ar erdvių, t.y. kaimiškose vietovėse. Paslauga teikiama nuvykus į gyvenamąją teritoriją, atsižvelgiant į individualius šioje teritorijoje gyvenančių jaunų žmonių poreikius.

Utenos rajono savivaldybėje mobilų darbą su jaunimu organizuoja Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras, paslauga teikiama Užpalių seniūnijoje. Mobilaus darbo komanda į seniūniją vyksta 1 kartą per mėnesį. 2018 metais Užpalių seniūnijoje jaunimui skirtose veiklose dalyvavo 40 jaunuolių. Paslauga 2018 metais buvo įgyvendinama kaip projektas ir finansuojama iš Utenos rajono savivaldybės jaunimo užimtumo srities projektų finansavimo programos lėšų. 2019 m. projektas tęsiamas, skirtas finansavimas.

1-2 lentelė. Mobilų darbą su jaunimu vykdančios institucijos Utenos r. savivaldybėje

Eil. Nr.	Institucijos/organizacijos pavadinimas	Pavaldumas	Buveinė	Teikiamos paslaugos	Dirbančių specialistų skaičius
Mobilus darbas su jaunimu					
1.1.	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro Atviras jaunimo centras	Utenos rajono savivaldybė	Lauko g. 19A, Utena https://www.jaunimas.utena.lm.lt	Jaunų žmonių susibūrimo vietose: kiemuose, gatvėse, viešose sporto aikštelėse, parkuose ir kt. siekiant nukreipti jaunos žmones saugiai, pozityviai, prasmingai leisti laiką, sudaryti galimybę realizuoti save (Vyžuonų seniūnija).	Užimtumo specialistas – 2 etatai

Stiprinant prevencinį darbą su jaunimu, akcentuojamas darbas su jaunimu gatvėje. **Darbo su jaunimu gatvėje (pagalbos) paslauga** įtraukta į bendrųjų socialinių paslaugų sąrašą socialinių paslaugų kataloge. Paslauga turi būti teikiama jaunuoliams ne institucinėje aplinkoje, bet neformaliose jaunimo susibūrimo vietose (viešosios erdvės, gatvės, parkai, kavinės, sporto aikštynai, klubai ir kt.), siekiant užmegzti santykius su sunkumų patiriančiais jaunais žmonėmis, leidžiančiais laiką gatvėje, skatinti jų motyvaciją keistis, padėti jiems atkurti arba užmegzti ryšius su socialine aplinka, įgalinti juos pasinaudoti įvairiomis savivaldybės teritorijoje jauniems žmonėms teikiamomis paslaugomis. Paslauga siekiama stiprinti asmeninius ir tarpasmeninius jaunimo bendravimo gebėjimus jo aplinkoje, organizuoti ir vykdyti veiklas, kurios padeda didinti jaunų žmonių sąmoningumą nusikalstamo elgesio, tabako, alkoholio, narkotinių ar kitų psichotropinių medžiagų vartojimo klausimais. Utenos rajono savivaldybėje darbas su jaunimu gatvėje nevykdomas.

Per 2018 metus Utenos apskrities vyriausiojo policijos komisariato veiklos skyrius, Utenos apskrities vyriausiojo policijos reagavimo skyrius Utenos rajono savivaldybės administracijai pateikė informaciją apie 36 nepilnamečius, kurie buvo sulaikyti padarę administracinio nusižengimo požymių turinčią veiką, tačiau šios veikos padarymo metu nebuvo sukakęs Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse nustatyto amžiaus, nuo kurio atsiranda administracinė atsakomybė.

Svarbu pažymėti, kad net 21 proc. nepilnamečių padarytų nusižengimų sudarė alkoholio vartojimas. Problema aktuali tiek tarp vaikinių, tiek tarp merginų. 2018 metais už alkoholio vartojimą viešoje vietoje administracinio nusižengimo protokolai surašyti 8 nepilnamečiams, iš jų 5 (13 proc.) vaikiniams ir 3 (8 proc.) merginoms. Nepilnamečiams vidutiniškai nustatytas 1,026 promilės girtumas.

Kita aktuali problema yra paauglių rūkymas. Utenos rajono savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos duomenimis, 2018 m. administracinio nusižengimo protokolai už rūkymą viešoje vietoje surašyti 8 nepilnamečiams, iš jų 7 (18 proc.) vaikiniams ir 1 (2,5 proc.) merginai. Rūkymas viešoje vietoje sudaro 20,5 proc. nepilnamečių padarytų nusižengimų 2018 m.

Utenos rajono savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos duomenimis, smurtinis elgesys yra viena iš dažniausiai nepilnamečių padarytų administracinio nusižengimo požymių turinčių veikų, už kurias Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu yra skirtos minimalios priežiūros priemonės. 2018 m. už smurtinį elgesį minimalios priežiūros priemonės skirtos 7 asmenims (50 proc. atvejų). Smurtinis elgesys būdingas ir merginoms – 5 asmenys (36 proc.), ir vaikiniams – 2 asmenys (14 proc.).

2018 m. liepos-lapkričio mėn. Utenos rajono savivaldybės administracijos Viešosios tvarkos skyriaus užsakymu, vykdant nusikaltimų ir administracinių nusižengimų prevencinės veiklos srities projektą „Priklausomybėms – ne“, rugsėjo mėn. buvo atliekama anoniminė anketinė apklausa. Šia apklausa buvo siekiama išsiaiškinti 12–19 metų amžiaus Utenos rajono mokinių priklausomybių (alkoholio, tabako, psichotropinių medžiagų, lošimų, kompiuterinių žaidimų, socialinių tinklų) bei patyčių mastus ir priežastis.

Tyrime dalyvavo 400 Utenos rajono progimnazijų ir gimnazijų mokinių. Apklausai buvo naudojamas anoniminis klausimynas, kurį sudarė 41 klausimas.

Tyrimo duomenimis:

- 47,5 proc. mokinių yra bandę rūkyti, 50,1 proc. – vartoti alkoholinių gėrimų, 3,5 proc. – vartoti narkotinių medžiagų.
- psichoaktyvias medžiagas vartoja, nes nesugeba atsisakyti, kai jiems siūlo draugai, nori pritapti prie taip besielgiančių draugų bei smalsu išbandyti.
- priklausomybės nuo žalingų įpročių atsisakyti jiems padėtų tėvai, draugai, psichologai. Sumažinti vartojimą galėtų: teigiamas užimtumas, bendraamžių palaikymas, paskaitos, kainų didėjimas.
- socialiniuose tinkluose vidutiniškai per parą praleidžia apie 4 ir daugiau valandų. Dažniausiai prisijungę bendrauja, stebi naujienas, žaidžia žaidimus.
- 60,5 proc. mokinių nepastebėjo neigiamų pasekmių dėl naudojimosi internetu. Kaip naudą įvardijo, kad naudodamiesi įgyja žinių, pagerėja nuotaika, atsipalaiduoja.
- 48,5 proc. teigia, kad nėra lošę azartinių žaidimų ir dauguma jų mano, kad azartiniai lošimai yra pinigų ir laiko švaistymas.
- Bandžiusieji lošti nurodė, kad tai dažniausiai daro keletą kartų per metus, dažniausiai pralošiama suma 1-10 Eur, dažniausiai lošia internetu, tai dažniausiai daro neturėdami ką veikti.
- patyčias įvardino, kaip pravardžiavimą, kabinėjimąsi, stumdymą ir kt., 13 proc. apklaustųjų patiria patyčias.
- 66,6 proc. mokinių nurodė, kad jie patys nesityčioja.
- pagalbos dėl patyčių mokiniai kreiptųsi į tėvus (globėjus), draugus, mokytoją / klasės auklėtoją.

- Su tėvais vaikai kartu praleidžia 1,5 val. ir daugiau. Dažniausiai kartu jie gamina valgi, tvarko namus, žiūri televizorių, bendrauja įvairiomis temomis.
- 4 proc. apklaustųjų dalyvauja daugiau nei vienoje užklausinėje veikloje.

Tyrimo duomenys dar kartą patvirtina, kokia svarbi yra prevencinė veikla. Atviras jaunimo centras, atvira jaunimo erdvė, mobilus darbas, darbas gatvėje su jaunimu būtų svarbios priemonės įgalinančios jaunimą pasinaudoti įvairiomis savivaldybės teritorijoje jauniems žmonėms teikiamomis paslaugomis. Kaip svarbu organizuoti ir vykdyti veiklas, kurios padėtų didinti jaunų žmonių sąmoningumą nusikalstamo elgesio, tabako, alkoholio, narkotinių ar kitų psichotropinių medžiagų vartojimo klausimais.

1-3 lentelė. Vaikų ir jaunimo skaičius Utenos rajono savivaldybėje 2018 m. duomenimis

Eil. Nr.	Seniūnija	Gyventojų skaičius	Vaikų skaičius iki 6 metų (įskaitytinai)	Vaikų skaičius nuo 7-18 metų	*Socialinės rizikos veiksnius patiriančios šeimos	Socialinės rizikos veiksnius patiriančiose šeimose gyvenančių vaikų skaičius
1.	Daugailių	1206	61	83	9	20
2.	Užpalių	1617	73	138	9	11
3.	Saldučiškio	821	22	49	7	6
4.	Vyžuonų	1432	67	155	12	16
5.	Tauragnų	1148	42	62	6	10
6.	Leliūnų	2906	196	293	7	14
7.	Sudeikių	1313	75	121	2	-
8.	Kuktiškių	751	46	62	-	-
9.	Utenos m.	22017	1359	2329	-	-
10.	Utenos	2173	147	199	46	6

Utenos rajono savivaldybės seniūnijų duomenimis, kaimo vietovėje daugiausia vaikų/jaunimo nuo 7 iki 18 metų gyvena Leliūnų, Užpalių, Vyžuonų, Utenos seniūnijose, kuriose stebimas ir didžiausias šeimų, patiriančių socialinės rizikos veiksnius, skaičius. Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro vykdomas mobilus darbas su jaunimu Užpalių seniūnijoje yra labai kryptingas ir atliepiantis poreikį. Mobilaus darbo su jaunimu plėtra būtų tikslinga ir kitose kaimo seniūnijose - Utenos, Leliūnų.

Darbas su jaunimu organizuojamas ir Utenos viešojoje A. ir M. Miškinių bibliotekoje, kur 2017 m. įkurtas Utenos jaunimo informacijos centras. Darbui su jaunimu įsteigtas bibliotekininko darbo su jaunimu etatas. Specialistas konsultuoja jaunimą įvairiais klausimais: savanorystės,

darbo, jaunimo mainų ir mokymo programų, laisvalaikio ir visuomeninės veiklos. 2018 metais suteiktos 122 konsultacijos, jaunimo interesams atstovauta 20 darbo grupių ir susitikimų, organizuota 40 renginių, kuriuose dalyvavo 1158 jaunuoliai.

Užimtumo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Panevėžio klientų aptarnavimo departamento Utenos skyriuje veikia Utenos jaunimo užimtumo skyrius. Skyriaus specialistai teikia informavimo apie užimtumo rėmimo priemones ir darbo rinkos paslaugas bei profesinio informavimo paslaugas jauniems asmenims individualiai, grupėms, tiesiogiai ar nuotoliniu būdu bei kitas paslaugas.

1-4 lentelė. Institucijos, vykdančios kitą darbą su jaunimu Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Institucijos/organizacijos pavadinimas	Pavaldumas	Buveinė	Teikiamos paslaugos	Dirbančių specialistų skaičius
1.	Utenos jaunimo informacijos centras (nuo 2017 m.)	Utenos rajono savivaldybė	Utenos viešoji A. ir M. Miškinių biblioteka Maironio g. 12 28143 Utena tel. (8-389) 61606, utena@eurodesk.lt	Teikiamos konsultacijos – nuo tarptautinės savanorystės programų iki vietinių renginių Utenoje	Bibliotekininkė darbui su jaunimu – 1 etatas (Jurgita Markūnaitė)
2.	Užimtumo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Panevėžio klientų aptarnavimo departamento Utenos skyriaus Utenos jaunimo užimtumo skyrius	Utenos rajono savivaldybė	Lauko g. 19A, Utenos m., Utenos sen., Utenos r. sav., LT-28203 Tel: 1883 Klientų aptarnavimo skyrius J. Basanavičiaus g. 90, Utenos m., Utenos sen., Utenos r. sav., LT-282	Teikia informavimo apie užimtumo rėmimo priemones ir darbo rinkos paslaugas bei profesinio informavimo paslaugas jauniems asmenims individualiai, grupėms, tiesiogiai ar nuotoliniu būdu	Specialistai – 11 etatų
3.	Utenos verslo informacijos centras	Utenos rajono savivaldybė	Bažnyčios g. 1, 28242 Utena Tel./faks.: 8 389 50238	Įgyvendina Jaunimo integracijos į darbo rinką skatinimo programą Centras nemokamai teikia aktualią verslo informaciją	

				pradedantiems ir pažengusiems verslininkams bei visiems, besidomintiems verslu	
--	--	--	--	--	--

VšĮ Utenos verslo informacijos centras 2019 m. įgyvendino Jaunimo integracijos į darbo rinką skatinimo programą, patvirtintą VšĮ Utenos verslo informacijos centro direktoriaus 2019 m. balandžio 11 d. įsakymu Nr. VT-98. Programa skirta Utenos rajono savivaldybės jaunimui nuo 14 iki 17 m. (įskaitytinai), besimokančiam Utenos rajono savivaldybės teritorijoje esančiose ugdymo įstaigose (toliau – jaunimas). Programos vykdymo terminas – 2019 m. birželio-rugpjūčio mėnesiai, ne ugdymo proceso metu. Pagrindinis programos tikslas – didinti jaunimo vasaros užimtumą bei skatinti Utenos rajono verslininkus šiltąjį metų sezoną į pagalbą pasitelkti nepilnamečius. Už tai verslininkams šią vasarą buvo mokamos iki 400 Eur siekusios kompensacijos už įdarbintą jaunuolį

Įsidarbinti pagal Jaunimo integracijos į darbo rinką skatinimo programą 2019 metais pavyko 89 jauniems žmonėms. Dažniausiai jie dirbo pagalbiniais darbais: statybininkų padėjėjais, prekybos salės darbuotojais, gamybos operatoriaus padėjėjais, aplinkos tvarkytojais. Daugiausiai 14–17 m. amžiaus jaunuolių priėmė UAB „Dauniškis“ ir KO (15), UAB „Utenos komunalininkas“ ir UAB „Utenos prekyba“ (po 10), UAB „Elameta“ (7).

Išvados:

1. Lietuvos statistikos departamento 2019 m. sausio mėn. duomenimis, Utenos rajone gyvena 6436 jaunuolių nuo 14 iki 29 metų amžiaus.
2. Utenos rajono savivaldybėje sukurtos sąlygos jaunimui dalyvauti jų poreikius atitinkančiose veiklose ir ugdytis asmenines ir socialines kompetencijas:
 - 2.1. Atviro darbo su jaunimu paslaugą teikia Utenos mieste veikiantis Atviras jaunimo centras, darbui su jaunimu yra du jaunimo užimtumo darbuotojai.
 - 2.2. Atviro darbo su jaunimu paslaugą kaimo vietovėje gyvenantiems jauniems žmonėms prieinama vienoje iš dešimties Utenos rajono seniūnijų – atvira jaunimo erdvė veikia Vyžuonų seniūnijoje.
 - 2.3. Mobilaus darbo su jaunimu paslaugą teikia Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras. Paslauga teikiama Utenos mieste bei Utenos r. Užpalių seniūnijoje.
3. Darbo su jaunimu gatvėje paslauga Utenos rajono savivaldybėje neteikiama.
4. Utenos A. ir M. Miškinų viešojoje bibliotekoje 2017 m. įkurtas Utenos jaunimo informacijos centras. Darbui su jaunimu įsteigtas bibliotekininko darbo su jaunimu etatas.

Rekomendacijos:

1. Plėsti atvirą darbą su jaunimu kaimiškose seniūnijose, kuriant atviras jaunimu erdves.
2. Plėsti mobilų darbą su jaunimu kaimiškose seniūnijose.
3. Nustatyti darbo su jaunimu gatvėje poreikį Utenos mieste.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitiktis Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
1.	Atviras darbas su jaunimu			
1.1.	Atviro darbo su jaunimu plėtra	Įsteigti Atviras jaunimo erdves kaimiškose seniūnijose: Utenos, Leliūnų	2.4. tikslas. Pilietiškos visuomenės ugdymas. 2.4.2 uždavinys. Vystyti jaunimui palankią aplinką ir infrastruktūrą. 2.4.2.1 priemonė. Kurti naujų ir (arba) atnaujinti esamų atvirų jaunimo erdvių ir atvirų jaunimo centrų infrastruktūrą ir (arba) materialinę bazę Utenos rajone.	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius
1.2.	Mobilaus darbo su jaunimu plėtra	Mobilus darbas su jaunimu kaimo seniūnijose	2.4. tikslas. Pilietiškos visuomenės ugdymas. 2.4.3 uždavinys. Plėsti ir skatinti įvairias jaunimo veiklas ir užimtumą. 2.4.3.4. Plėtoti jaunimo užimtumo organizavimą per mobilų, atvirą darbą su jaunimu	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius
2.	Jaunimo užimtumo didinimas	Nustatyti darbo su jaunimu gatvėje poreikį Utenos mieste	2.4. tikslas. Pilietiškos visuomenės ugdymas. 2.4.3 uždavinys. Plėsti ir skatinti įvairias jaunimo veiklas ir užimtumą 2.4.3.7. Vystyti darbą su Utenos rajone niekur nederbančiu, nesimokančiu ir mokymuose nedalyvaujančiu jaunimu. 4.2. tikslas. Saugios aplinkos stiprinimas rajone. 4.2.2. uždavinys. Vykdyti prevencines programas ir veiklas. 4.2.2.2. Vykdyti, skatinti ir remti prevencines priemones ir programas, skirtas priklausomybėms mažinti Utenos rajono	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius Viešosios tvarkos skyrius

			savivaldybėje.	
--	--	--	----------------	--

2. Ikimokyklinis ugdymas

Paslaugos tikslas – padėti vaikui tenkinti prigimtinius, kultūros, taip pat ir etninės, socialinius, pažintinius poreikius.

Paslaugos teikėjai – švietimo įstaigos, laisvasis mokytojas ar kitas švietimo paslaugos teikėjas.

Paslaugos teikimo būdas – paslauga teikiama grupėse, kurių dydis nustatomas vadovaujantis Lietuvos higienos norma HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų Vykdyto bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“, patvirtinta Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2010 m. balandžio 22 d. įsakymu Nr. V-313 „Dėl Lietuvos higienos normos HN 75:2016 „Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų vykdymo bendrieji sveikatos saugos reikalavimai“ patvirtinimo“.

Paslaugos teikimo laikas – atsižvelgiant į tėvų (globėjų / rūpintojų) prašyme nurodytą datą, nustato švietimo įstaigos, vykdančios ikimokyklinio ugdymo programas (toliau – švietimo įstaiga), ar grupės savininkas. Jei dėl objektyvių priežasčių ikimokyklinio ugdymo per vaiko tėvų (globėjų / rūpintojų) prašyme nurodytą terminą negalima suteikti, ikimokyklinis ugdymas pradedamas teikti artimiausiu metu, išnykus ar pašalinus priežastis, bet ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo objektyvių priežasčių išnykimo ar pašalinimo.

Paslauga teikiama kiekvienam vaikui nuo gimimo iki 6 metų (kol bus pradėtas teikti priešmokyklinis ugdymas), jei tėvai (globėjai / rūpintojai) yra pateikę prašymą priimti vaiką į švietimo įstaigų ikimokyklinio ir jungtines priešmokyklinio ugdymo grupes.

2.1. Ikimokyklinio ugdymo įstaigos Utenos rajono savivaldybėje

Utenos rajono savivaldybėje ikimokyklinis ugdymas ir priešmokyklinis ugdymas teikiamas 6 vaikų lopšeliuose-darželiuose: Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Saulutė“, Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Gandreliš“, Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Šaltinėlis“, Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Pasaka“, Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Želmenėlis“ ir Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Voveraitė“.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas įgyvendina 2 pradinės mokyklos: Utenos mokykla-vaikų darželis „Eglutė“ ir Utenos mokykla-vaikų darželis „Varpelis“.

Ikimokyklinis ugdymas ir priešmokyklinis ugdymas įgyvendinamas taip pat bendrojo ugdymo mokyklose – 2 pagrindinėse mokyklose: Utenos r. Daugailių pagrindinėje mokykloje ir Utenos r. Saldutiškio pagrindinėje mokykloje, 2 progimnazijose: Rapolo Šaltenio progimnazijos Antalgės skyriuje, Kraštonos progimnazijos Tauragnų E. Šimkūnaitės skyriuje, 1 gimnazijoje ir jos skyriuje: Utenos r. Užpalių gimnazijoje ir Utenos r. Užpalių gimnazijos Vyžuonų skyriuje bei Utenos r. Sudeikių daugiafunkciame centre.

2-1 lentelė. Vaikų ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas skaičius

Metai	Vaikų ugdomų ikimokyklinio ugdymo įstaigose	Iš jų ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programas	Vaikų ugdomų bendrojo ugdymo mokyklose	Iš jų ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą	Vaikų ugdomų kitose institucijose skaičius	Iš jų ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą	Iš viso ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas	Iš jų ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą
2016-2017	1031	215	396	89	13	1	1442	305
2017-2018	1028	208	397	90	14	0	1439	298
2018-2019	1027	200	389	98	10	0	1426	298

Vadovaujantis švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) duomenimis, galima daryti išvadą, kad 2018-2019 m. 1027 vaikai, t.y. 72 proc. vaikų, iš viso ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, lankė ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą organizuojančias įstaigas. Bendrojo ugdymo mokyklose pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programą mokėsi 399 vaikai, t.y. 28 proc. vaikų.

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų įgyvendinimas bendrojo ugdymo mokyklose užtikrina ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą kaimo vietovėje gyvenantiems vaikams.

Utenos rajono savivaldybėje ikimokyklinio ugdymo programą taip pat įgyvendina gamtos darželis „Prinokę obuoliukai“. Darželis įkurtas VšĮ „Mano ir tavo“ iniciatyva ir veikia Padbuožės k., Utenos rajone. Lauko pedagogikos pagrindu ikimokyklinio ugdymo įstaiga gamtos darželis „Prinokę obuoliukai“ pradėjo veikti nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. 2018–2019 m. darželį lankė 6 vaikai.

Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius 2019 m. rugsėjo 9 dalyvavo atvejo vadybos posėdyje, kuriame buvo svarstomas vaikų priežiūros ir saugumo užtikrinimo klausimas lauko darželyje „Prinokę obuoliukai“, Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriui nustačius X vaikui I grėsmės lygį. Posėdžio metu vaiko mama išsakė savo pastabas dėl vaikų priežiūros ir saugumo užtikrinimo darželyje, Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyriui pateikė prašymą dėl ugdymo įstaigos veiklos, saugumo ir higienos patikrinimo.

Pastebėtina, kad priešmokyklinis ugdymas kaimo vietovėse įgyvendinamas taikant III ikimokyklinio ugdymo modelį, kai ugdymas organizuojamas mišraus amžiaus vaikų ikimokyklinio ugdymo grupėje, kurioje ugdomi ir priešmokyklinio amžiaus vaikai. Veiklos trukmė iki 10.30 val. per dieną, todėl labai svarbi tampa ugdymo kokybė. Įvairiose šalyse atlikti tyrimai (taip pat ir tęstiniai) rodo, kad ikimokykliniame amžiuje formuojasi pažintiniai vaiko gebėjimai, kurie lemia jo sėkmę pradėjus lankyti mokyklą. Tikslingas ikimokyklinis ugdymas daro teigiamą poveikį mokymosi pasiekimams, tolesnei socialinei ir emocinei raidai.

Tęstinių tyrimų duomenimis, didžiausią naudą iš ikimokyklinio ugdymo jauniausiam amžiui (pirmaisiais gyvenimo metais) gauna kūdikiai iš skurdžių, rizikos grupės šeimų, kuriose patiria nuolatinį skurdą, sensorinį ir emocinį nepriteklių, yra nepakankamai prižiūrimi.

Vadovaujantis privalomojo ikimokyklinio ugdymo nustatymo skyrimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. V-735/A1-208 „Dėl privalomojo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“, privalomas ikimokyklinis ugdymas skiriamas vaikui, kuris auga šeimoje, patiriančioje socialinę riziką, ir:

- nėra ugdomas pagal ikimokyklinio ugdymo programas;
- yra įrašytas į įstaigos, vykdančios ikimokyklinio ugdymo programą, vaikų sąrašus, bet dėl nepateisinamų priežasčių jos nelanko.

Privalomas ikimokyklinis ugdymas taip pat gali būti skiriamas vaikui, kuris ugdomas namuose (neįrašytas į Įstaigos vaikų sąrašus) arba yra įrašytas į Įstaigos vaikų sąrašus, bet dėl nepateisinamų priežasčių jos nelanko, vadovaujantis šiais kriterijais:

- tėvai (globėjai) stokoja socialinių įgūdžių ir (ar) pozityvios tėvystės įgūdžių;
- vaikui nustatytas neįgalumas ir (ar) specialieji ugdymosi poreikiai, bet vaiko tėvai (globėjai) nesudaro sąlygų tenkinti vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius;
- vaiko tėvai (globėjai) išgyvena sunkumus (vienas iš tėvų (globėjų) ar abu yra netekę darbo; vienas iš tėvų (globėjų) ar abu išvykę į užsienį; įvyko ar vyksta skyrybų procesas; vienas iš tėvų (globėjų) ar abu įrašyti į ieškomų, dingusių žmonių sąrašus; vienam iš tėvų (globėjų) nustatyta sveikatos sutrikimų ar kitų priežasčių), dėl kurių netenkinami vaiko prigimtiniai, kultūriniai, socialiniai ir pažintiniai poreikiai.

Atsakingais asmenimis už privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo savivaldybės teritorijoje gyvenantiems vaikams organizavimą Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2019 m. rugsėjo 30 d. įsakymu Nr. AĮ-902 „Dėl privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo organizavimo“ paskirti seniūnijų socialinio darbo specialistai.

Privalomas ikimokyklinis ugdymas skiriamas Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriui įsakymu, vadovaujantis Utenos rajono savivaldybės vaiko gerovės komisijos siūlymu. 2017–2018 metais bei 2019 m. sausio – rugsėjo mėn. Utenos rajono savivaldybės vaiko gerovės komisija nėra gavusi rekomendacijų dėl privalomo ikimokyklinio ugdymo skyrimo.

Vadovaujantis Utenos rajono savivaldybės 2018 m. švietimo būklės ir pažangos ataskaita, patvirtinta Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyriaus vedėjo 2019-03-26 įsakymu Nr. V– 4, Utenos rajono savivaldybėje užtikrinamos lygios pradžios mokymosi galimybės. 0-6 m. amžiaus vaikų ugdymosi poreikis ikimokyklinio ugdymo įstaigose patenkinamas 100 proc. 2018 m. daugiau nei 75 proc. visų 0-6 m. amžiaus vaikų lankė ikimokyklinį ugdymą teikiančias įstaigas. Vaikai į ikimokyklinio ugdymo įstaigas priimami centralizuotai, vietų savivaldybėje rajono įstaigose pakanka.

Patenkinami pavėžėjimo į mokyklas poreikiai 100 proc. Utenos rajono savivaldybės 2018 m. švietimo būklės ir pažangos ataskaitos duomenimis, maršrutiniais autobusais į mokyklas ir atgal į namus buvo pavežama apie 380 mokinių (10,1 proc. visų rajono mokinių), sutartys dėl mokinių pavėžėjimo pasirašytos su 10 šalies autobusų parkų. Savivaldybės keliais važinėja 14 mokiniams vežti skirtų autobusų, į mokyklas vežama per 400 mokinių (10,7 proc. visų rajono mokinių). Taip pat jais pavežami ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo grupės lankantys vaikai.

2.2. Specialiųjų poreikių vaikų ugdymas ikimokyklinio ugdymo programomis įgyvendinančiose institucijose

Trijose iš 6 ikimokyklinio ugdymo įstaigų Utenos rajono savivaldybėje teikiamos specialiojo ugdymo paslaugos vaikams, tėvams, darbuotojams: Utenos vaikų lopšelyje –darželyje „Gandrelis“, Utenos mokykloje-vaikų darželyje „Eglutė“ ir Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Voveraitė“. Utenos vaikų lopšelis –darželis „Gandrelis“ teikia paslaugas vaikams nuo 2 iki 7 metų su Dauno, autizmo sindromu, judėjimo negalia, sulėtėjusios psichinės raidos, klausos ir daugelio kitų raidos sutrikimų. Lopšelis-darželis „Voveraitė“ teikia paslaugas vaikams, turintiems klausos sutrikimų. Utenos mokykloje-vaikų darželyje „Eglutė“ teikiamos paslaugas regos sutrikimų turintiems vaikams. Ugdymo įstaigos dirba iki 17.30 val., o tai sudaro tėvams galimybę dalyvauti darbo rinkoje.

2-2 lentelė. Specialiųjų poreikių mokinių pasiskirstymas bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse pagal ugdymo programas

Iš viso mokoma spec. ugdymosi poreikių turinčių mokinių bendrosiose klasėse	2016-2017 m. m.	2017-2018 m. m.	2018-2019 m. m.
		722	693
Ikimokyklinė	10	18	7
Priešmokyklinė	29	27	39

Vadovaujantis Utenos rajono savivaldybės 2018 m. švietimo būklės ir pažangos ataskaita, patvirtinta Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyriaus vedėjo 2019-03-26 įsakymu Nr. V– 4, ikimokyklinio ugdymo įstaigose 2018-2019 m. m. mokėsi 220 specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių vaikų, iš jų 7 vaikai mokėsi bendrojo ugdymo mokyklose, įgyvendinančiose ikimokyklinio ugdymo programą.

Specialiojo ugdymo paslaugos ikimokyklinio amžiaus vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, teikiamos Utenos vaikų lopšelyje –darželyje „Gandrelis“, Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Voveraitė“, Utenos mokykloje-vaikų darželyje „Eglutė“. Poreikis tenkinamas 100 proc.

Išvados:

1. Utenos rajono savivaldybėje ikimokyklinis ugdymo ir priešmokyklinio ugdymo programomis įgyvendina 6 vaikų lopšeliai-darželiai, 2 pradinės mokyklos, 2 pagrindinės mokyklos, 2 progimnazijos, 1 gimnazija bei Utenos r. Sudeikių daugiafunkcis centras.
2. Specialiųjų poreikių vaikų ikimokyklinį ugdymą organizuoja trys ikimokyklinio ugdymo programomis įgyvendinančios institucijos: Utenos vaikų lopšelis-darželis „Gandrelis“, Utenos vaikų lopšelis-darželis „Voveraitė“, Utenos mokykla-vaikų darželis „Eglutė“.
3. Vaikai į ikimokyklinio ugdymo įstaigas priimami centralizuotai, vietų Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio ugdymo, bendrojo ugdymo mokyklose pakanka.
4. Utenos rajono savivaldybėje nuo 2018 m. rugsėjo 1 d. veikia privati ikimokyklinė įstaiga „Prinokę obuoliukai“.

5. 2018-2019 m m. 1027 vaikai, t.y. 72 proc. vaikų, iš viso ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, lankė ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą organizuojančias įstaigas. Bendrojo ugdymo mokyklose pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programą mokėsi 399 vaikai, t.y. 28 proc. vaikų.

6. Specialiojo ugdymo paslaugos ikimokyklinio amžiaus vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių, teikiamos Utenos vaikų lopšelyje –darželyje „Gandrelis“, Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Voveraitė“, Utenos mokykloje-vaikų darželyje „Eglutė“. Poreikis tenkinamas 100 proc.

Rekomendacijos:

1. Stiprinti Utenos rajono švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyriaus bendradarbiavimą su seniūnijomis dėl privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo, vadovaujantis privalomojo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymu Nr. V-735/A1-208 „Dėl privalomojo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

2. Parengti privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo kokybės stebėsenos tvarką.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitikties Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
2.	Ikimokyklinis ugdymas			
2.1.	Ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybės gerinimas	Parengti privačių ikimokyklinio ugdymo įstaigų ugdymo kokybės stebėsenos tvarką	2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas. 2.1.1. Gerinti ugdymo(si) aplinką, materialinę bazę ir diegti inovacijas. 2.1.1.3. Atnaujinti Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigų infrastruktūrą	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius
2.2.	Socialinės rizikos veiksnius patiriančių šeimų stiprinimas, užtikrint ikimokyklinio amžiaus vaikų, saugumą ir gerovę	Privalomojo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo organizavimas	2.5.2 uždavinys Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.5. priemonė. Gerinti ir plėsti socialines paslaugas socialinės rizikos asmenims ir šeimoms Utenos rajone	Utenos r.ocialinių paslaugų centras Seniūnijos Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius

3. Informavimas

Paslaugos tikslas - asmeniui ir (ar) šeimai suteikti reikalingą informaciją apie jam ir (ar) šeimai priklausančią socialinę, sveikatos, švietimo ar kitą pagalbą.

Paslaugų teikėjas - socialinių paslaugų įstaigos (tarp jų nevyriausybinės organizacijos), sveikatos priežiūros įstaigos, švietimo įstaigos, daugiafunkciai centrai, bendruomeniniai šeimos namai.

Paslaugos tikimo būdas - informavimo paslaugos asmenims teikiamos individualiai. Informavimo paslauga suteikiama asmens kreipimosi į savivaldybę ar į paslaugos teikėją dieną. Paslauga teikiama kiekvienam besikreipiančiam asmeniui.

3.1. Informavimo paslaugos teikimas Utenos rajono savivaldybėje.

Informavimo paslaugą teikia visos šeimos ir vaiko gerovės srityje veikiančios įstaigos ir organizacijos Utenos rajono savivaldybėje.

Įvairių institucijų, įstaigų ar organizacijų, dirbančių su šeimomis, specialistai pagal kompetenciją teikia asmenims reikalingą informaciją apie socialinę, sveikatos, švietimo ir ugdymo pagalbą.

Socialinių paslaugų įstaigos (tarp jų nevyriausybinės organizacijos), sveikatos priežiūros įstaigos, švietimo įstaigos, daugiafunkciai centrai, bendruomeniniai šeimos namai informaciją apie teikiamas paslaugas taip pat skelbia įstaigos, organizacijos internetinėje svetainėje, facebook paskyroje.

Informacija apie Utenos rajono savivaldybėje veikiančias socialinių paslaugų įstaigas (tarp jų nevyriausybines organizacijas), sveikatos priežiūros įstaigas, švietimo įstaigas, daugiafunkčius centrus, bendruomeninius šeimos namus pateikta Utenos rajono savivaldybės internetinėje svetainėje www.utena.lt.

„Vieno langelio“ principu informaciją apie pagalbos galimybes šeimai, patekusiai į krizinę situaciją, teikia Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, atliekantis bendruomeninių šeimos namų funkciją.

3-1 lentelė. „Vieno langelio“ principu informaciją apie pagalbos galimybes šeimai Utenos rajono savivaldybėje teikiančios institucijos

Eil. Nr.	Įstaigos/organizacijos pavadinimas	Buveinė, kontaktiniai duomenys	Internetinė svetainė
1.	Utenos šeimos ir vaiko gerovės cento bendruomeniniai šeimos namai	Vaižganto g. 50 Tel. (8 607) 92006	www.gerovescentras.utena.lm.lt

4. Konsultavimas

Paslaugos teikimo tikslas - asmeniui suteikti kompetentingų specialistų konsultaciją, padedant jam ir (ar) šeimai surasti veiksmingus problemos sprendimo būdus.

Paslaugos teikėjai - socialinių paslaugų įstaigos (tarp jų nevyriausybinės organizacijos), sveikatos priežiūros įstaigos, švietimo įstaigos, universalūs daugiaviečiai centrai, bendruomeniniai šeimos namai.

Paslaugos teikimo būdai - atsižvelgiant į asmens poreikius ir nuo jo priklausantį konsultacijos specifiškumą, paslauga gali būti teikiama tiek individualiai, tiek grupėje. Jei paslauga teikiama grupėje, 1 darbuotojas, teikiantis konsultavimo paslaugą, vienu metu turėtų dirbti su ne didesne kaip 15 asmenų grupe. Konsultavimo paslauga suteikiama ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo asmens kreipimosi į savivaldybę ar į paslaugos teikėją dienos. Paslauga teikiama kiekvienam besikreipiančiam asmeniui.

4.1. Konsultavimo paslaugos teikimas Utenos rajono savivaldybėje

Konsultavimo paslaugas Utenos rajono savivaldybėje teikia visų socialinių paslaugų įstaigų (tarp jų nevyriausybinių organizacijų), sveikatos priežiūros įstaigų, švietimo įstaigų, daugiaviečių centrų, bendruomeninių šeimos namų specialistai savo kompetencijų ribose. Besikreipiantis asmuo konsultuojamas tiek kartu, kiek reikia jo problemai išspręsti.

Išvados:

1. Informavimo ir konsultavimo paslaugos teikiamos visose Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų (tarp jų nevyriausybinės organizacijos), sveikatos priežiūros, švietimo įstaigose, daugiaviečiuose centruose, bendruomeniniuose šeimos namuose.
2. „Vieno langelio“ principu informaciją apie pagalbos galimybes šeimai, patekusiai į krizinę situaciją, teikia Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, atliekantis bendruomeninių šeimos namų funkciją.

Rekomendacijos:

1. Utenos rajono savivaldybės internetinėje svetainėje www.utena.lt. paskelbti informaciją apie paslaugas šeimai, numatytas baziniame paslaugų šeimai pakete, nurodyti jų teikėjus.
2. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimu Nr. 480 „Dėl bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobilioms programoms aprašo patvirtinimo“ patvirtintu bendrųjų reikalavimų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų interneto svetainėms ir mobilioms programoms aprašu, laikytis reikalavimų dėl įstaigų interneto svetainės struktūros, skelbti tik aktualią ir teisiškai galiojančią informaciją. Ją atnaujinti pagal keitimosi periodiškumą, bet ne rečiau kaip kas 3 mėnesius.

3. Sudaryti sąlygas įvairių institucijų, įstaigų ir organizacijų specialistams, dirbantiems su šeimomis, kelti kvalifikaciją, kad specialistų teikiama pagalba šeimai būtų veiksminga ir efektyvi.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitikties Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
3.1.	Didinti paslaugų prieinamumą	Utenos rajono savivaldybės internetinėje svetainėje www.utena.lt . paskelbti informaciją apie paslaugas šeimai, numatytas baziniame paslaugų šeimai pakete, nurodyti jų teikėjus.	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas 2.5.2 uždavinys Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.10. priemonė Plėtoti kitas socialines paslaugas Utenos rajone	Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius Utenos rajono savivaldybės įstaigos ir organizacijos
3.2.	Gerinti paslaugų kokybę	Kelti specialistų kvalifikaciją	4.3. tikslas. Efektyvus gyventojų poreikius tenkinantis viešojo valdymo užtikrinimas. 4.3.1 uždavinys. Didinti savivaldybės valdymo ir veiklos efektyvumą. 4.3.1.2. Tobulinti Utenos rajono savivaldybės įstaigų ir organizacijų, teikiančių viešąsias paslaugas, darbuotojų bendrąsias kompetencijas ir gebėjimus	Utenos rajono savivaldybės įstaigos ir organizacijos

5. Kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo ugdymas

Paslaugos tikslas - sudaryti sąlygas ugdyti (-is) būtinas kultūrinės ir informacinės kompetencijas (žinias, gebėjimus ir nuostatas) ir skaitymo raštingumą, įgalinančius formuoti (-is) pasaulėžiūrą, socialinius ir emocinius įgūdžius, efektyviai naudotis medijomis, žiniasklaida, kitais informacijos šaltiniais ir susijusius su kūrybingumo, kritinio mąstymo, mokėjimo mokytis ir mokymosi visą gyvenimą gebėjimais, reikalingais socializacijai ir aktyviam gyvenimui pilietinėje visuomenėje

Paslaugos teikėjai - savivaldybių viešosios bibliotekos ir savivaldybių viešųjų bibliotekų filialai ir struktūriniai teritoriniai padaliniai.

Paslaugos tikimo būdai - atsižvelgiant į paslaugos gavėjo amžių, asmens kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo lygį, teikiamos paslaugos sudėtingumą, paslauga gali būti teikiama tiek individualiai, tiek ir grupėje. Teikiant paslaugas grupėje, 1 darbuotojas, teikiantis kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo ugdymo paslaugą, turėtų dirbti su ne didesne kaip 15 asmenų grupe. Paslauga pradama teikti ne vėliau kaip per 10 darbo dienų nuo asmens kreipimosi į paslaugos teikėją dienos. Paslauga teikiama kiekvienam besikreipiančiam asmeniui.

Paslaugų prieinamumo analizė atlikta vadovaujantis Utenos A. ir M. Miškinių viešosios bibliotekos administracijos pateikta medžiaga.

5.1. Kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo ugdymo paslaugos teikimas Utenos rajono savivaldybėje.

Kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo ugdymo paslaugas Utenos rajono savivaldybėje teikia Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka, kurią sudaro Viešoji biblioteka (Maironio g. 12, Utena), 2 miesto (Aukštakalnio ir Smėlio) bibliotekos bei 20 kaimo padalinių (toliau – Bibliotekos). Bibliotekose dirba 54 profesionalūs bibliotekininkai. Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka (toliau – Viešoji biblioteka) yra neformalaus švietimo, informacijos ir kultūros centras Utenos regiono gyventojams.

Viešojoje bibliotekoje (Maironio g. 12, Utena) per dieną vidutiniškai apsilanko 427 fiziniai ir 62 virtualūs lankytojai. Atitinkami 2018 metais apsilankė 423 fiziniai ir 82 virtualūs lankytojai. **Vienoje kaimo bibliotekoje vidutiniškai per dieną apsilanko 12 (2017 m. – 13) lankytojų.** Vadovaujantis Bibliotekos 10 metų vartotojų registravimo statistiniais duomenimis ir įvertinus kasmetinį nuolatinių gyventojų mažėjimą, matyti, kad santykinis Bibliotekoje registruotų vartotojų skaičius beveik nekinta ir lieka stabilus. Žymesnis lankytojų mažėjimas pastebimas tik kaimo teritorijose.

Bibliotekose paslaugų kokybė nuolatos gerėja. Gyventojai turi galimybę naudotis tokiais bibliotekų teikiamomis paslaugomis kaip knygų skolinimas, naujausi periodiniai leidiniai, vieša interneto prieiga/belaidis internetas, spausdintos informacijos fragmentų kopijavimas ir spausdinimas, skenavimas, bibliografinių sąrašų ir rodyklių pagal individualią užklausą sudarymas, spausdintų dokumentų įrišimas, taip pat gauti konsultacijas informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumą ugdančiais klausimais: bibliotekose nuolat konsultuojami gyventojai, kaip naudotis internetu, mokėti mokesčius, pirkti bilietus ar prekes ir pan. Gyventojų mokymai Bibliotekose 2018 metais sudarė 525 valandas. Skaitmeninių kompetencijų mokymus arba konsultacijas bibliotekose organizuoja bibliotekų darbuotojos bei samdomi lektoriai.

Bibliotekose plečiama paslaugų įvairovė. Viešojoje bibliotekoje sukurta nauja paslauga vyresnio amžiaus žmonėms „IT v@landa“. Parengtos 2 naujos mokymo programos: išmanaus įrenginio valdymas skaitant ir kuriant skaitmeninius komiksus“ ir „Užsienio kalbų mokymosi programos išmaniesiems įrenginiams“. Skaitmeninama kraštotyrinė informacija, sukurta nauja interneto svetainė www.knygozauras.lt.

Bibliotekose nuolat vyksta knygų pristatymai, susitikimai su autoriais, įvairios edukacinės veiklos, kurias organizuoja bei veda bibliotekos darbuotojai arba samdomi specialistai. Bibliotekos administracijos pateiktais duomenimis, dėl nepakankamo finansavimo, **kaimo bibliotekos neturi galimybės pasikviesti profesionalių lektorių, knygų ar periodikos pasiūla jose nepakankama.**

Kultūrinių visuomenės kompetencijų ugdymui kasmet rengiami įvairūs projektai: skaitymo skatinimo, kultūros sklaidos, edukaciniai, pilietiškumo ugdymo, socialinės atskirties mažinimo ir kiti.

Viešoji biblioteka įgyvendina socialinės atskirties mažinimo projektą „Utenos miesto socialinės rizikos vaikų atskirties mažinimas per kultūrinės ir edukacinės veiklas“. Projektu siekiama išplėsti teikiamų socialinių paslaugų spektrą, skirtą tikslinei grupei – socialinės rizikos veiksnius patiriančiose šeimose gyvenantiems vaikams. Visą projekto įgyvendinimo laikotarpį (2016-2022 metai), pasitelkus savanorius ir partnerius, vykdomos kultūrinės bei edukacinės vaikų užimtumo veiklos, skirtos jų integravimui į bendras veiklas, įdomaus bei kūrybingo laisvalaikio organizavimui. Nuolat siekiama, kad vaikai bei jaunimas per sociokultūrines veiklas galėtų atskleisti savo gebėjimus, tinkamai išnaudotų savo laisvalaikį, gebėtų spręsti asmenines problemas, lygiaverčiai bendrauti su bendraamžiais ir taip integruotųsi į visuomenę.

Bibliotekose vaikai taip pat gali nemokamai naudotis naujausiomis technologijomis: konstruoti, žaisti žaidimus, rasti reikiamos informacijos. Naudotis kompiuteriais, interneto prieiga, bendrauti, susipažinti su aplinkos naujovėmis, įgyti reikiamų įgūdžių, rasti informacijos.

Bibliotekose vyksta užklausinė veikla, tačiau jos organizavimui, Viešosios bibliotekos administracijos teigimu, trūksta lavinimo priemonių, technologinių išteklių. Taip pat trūksta finansinių išteklių sociokultūrinių veiklų vaikų saviraiškos bei savivertės formavimo veikloms, kurios suteiktų vaikams ir jaunimui didesnes galimybes atrasti dominančią veiklą, ugdyti savo gebėjimus, atskleisti kūrybiškumo potencialą, organizuoti.

Per metus Viešojoje bibliotekoje (Maironio g. 12, Utena) vidutiniškai vyksta apie 100 renginių, kuriuose dalyvauja apie 6000 lankytojų. Bibliotekose organizuojama: literatūros ir meno parodos, susitikimai su šalies ir krašto kūrėjais, kūrybos vakarai, kino filmų, spektaklių peržiūros, diskusijos, bibliotekos Šešėlių teatro spektakliai, kūrybinės dirbtuvės. Organizuojami renginiai prisideda prie bendruomenės kultūrinio akiračio plėtros, formuojamos estetiškos pažiūros, prisidedama prie viešosios nuomonės formavimo, pilietinio sąmoningumo ugdymo. Edukaciniai užsiėmimai skatina bendruomenės narių kūrybingumą, saviraišką, tobulėjimą.

Skaitanti – tai mąstanti ir kurianti visuomenė, tai atvira visuomenė, visuomenė, turinti ateitį. Tai Viešosios bibliotekos vykdomų skaitymo skatinimo projektų, kurie suteikia galimybę Utenos rajono savivaldybės gyventojams pažinti šalies ir užsienio literatūrą, jos kūrėjus, tikslai. **Gyventojų kultūriniai poreikiai nuolat auga ir jau neapsiriboja vietos kūrėjų pažinimu. Didėja poreikis naujų knygų pristatymų, susitikimų su profesionaliais kūrėjais. Jų organizavimui būtinos papildomos lėšos.**

Viešosios bibliotekos administracijos duomenimis, auga vartotojų skaitymo poreikiai. Tai rodo vis didėjantis skaičius vartotojų, kurie informacinių technologijų pagalba rezervuoja naujausią grožinę ir mokslo literatūrą. Bibliotekos vienas iš kokybiško darbo rodiklių – operatyvumas. Vartotojų poreikiams patenkinti būtinas pastovus naujausios literatūros užsakymas, kurį užtikrinti gali tik pakankamas lėšų kiekis.

Taip pat nemažėja vartotojų susidomėjimas spausdintais periodiniais leidiniais. Viešosios bibliotekos administracijos duomenimis, dėl nepakankamo finansavimo mažėja užsakomų periodinių leidinių pavadinimų kiekis bibliotekose. Vartotojų poreikiams patenkinti **būtinai nuolatinis bibliotekos fondo atnaujinimas.**

Viešosios bibliotekos kompiuterių klasėje organizuojami skaitmeninių kompetencijų mokymai gyventojams. Kursus veda 4 bibliotekos darbuotojos. Mokymų temos: kompiuterio pradžiamokslis; tekstų rengimas; elektroninis paštas; socialiniai tinklai; interneto komunikacija; elektroninės paslaugos: sveikata, komercija, kelionių ir laisvalaikio organizavimas; išmaniųjų įrenginių naudojimas; užsienio kalbų mokymosi programos išmaniesiems įrenginiams. **Bendra mokymų trukmė 2019 metais buvo 412 val., apmokyta 390 asmenų.**

Įgyvendinus Latvijos–Lietuvos Interreg V-A 2014–2020 programos projektą „Šeimos skaitmeninių veiklų centrų sukūrimas Rytų Aukštaitijoje ir Pietų Latgalėje“, Viešojoje bibliotekoje įkurtas šeimos skaitmeninių veiklų centras. Įsigyti baldai, atnaujinti viešos interneto prieigos kompiuteriai, įsigyta ir instaliuota virtualios realybės, interaktyvaus dviračio, 3D programavimo ir spausdinimo įranga, interaktyvus ekranas. Sukurtos inovatyvios edukacinės priemonės: interaktyvus dviračio turas po Latvijos-Lietuvos pasienio regioną, virtualios realybės turas „Utena-Zarasai-Daugpilis-Preiliai“, Kinect edukacinės viktorinos. Sukurta mobili bibliotekų ir literatūros aplikacija. Skaitmeninių veiklų centre vyksta edukaciniai užsiėmimai vaikams ir suaugusiems, organizuojamos pažintinės ekskursijos. Užsiėmimus veda projekto metu apmokyti skaitmeninių veiklų mentoriai. **Nuo centro atidarymo pradžios 2019 m. vasario mėn. čia apsilankė daugiau nei 2000 lankytojų.**

Skaitmeninių veiklų centre veikia trys moksleivių neformalaus ugdymo būreliai. Robotikos, informacinių technologijų ir 3D programavimo programose dalyvauja 50 vaikų.

Nuo 2019 m. spalio mėn. Viešojoje bibliotekoje bus pradėtos teikti kultūros paso paslaugos – įgyvendinamos trys programos: „Tradicijos ir inovacijos: kaip robotai padeda šventes švęsti“, „Šokiai su bitutėmis-robotais“ ir „Etnokultūra kitaip: malonūs atradimai savame krašte“. Šiomis programomis moksleiviams siūloma įvaldyti technologijas ir jų pagalba gauti etnokultūrinių žinių.

Viešos interneto prieigos vartotojams skirti 26 kompiuteriai. Bibliotekos patalpose veikia bevielio interneto ryšys. **Per metus užregistruota 10560 interneto vartotojų bei 154800 interneto seansų. 2019 m. išplėsta kompiuterių vartotojų konsultavimo veikla sukuriant naują paslaugą vyresnio amžiaus žmonėms „IT v@landa“.** Kas antrą ketvirtadienį nustatytu laiku jiems teikiamos nemokamos individualios konsultacijos įvairiais kompiuterių, išmaniųjų įrenginių ir elektroninių paslaugų naudojimo klausimais.

Biblioteka vykdo kraštotyrinės medžiagos skaitmeninimo ir talpinimo internete darbus. Suskaitmeninti Utenos krašto tremtinių atsiminimai, parengta 91 spaudos apžvalga. Įgyvendintas Lietuvos kultūros tarybos remtas projektas „Į prasmingą atsinaujinimą: Sąjūdis Utenos krašte“: sukurtas edukacinis filmukas jaunimui, suskaitmenintas Utenos Sąjūdžio laikraštis „Aukštaitis“, Utenos Sąjūdžio dalyvių atsiminimai, fotografijų archyvas, sukurta interneto svetainė sajudisutenoje.lt, kur talpinama visa parengta medžiaga.

Atnaujinama ir pildoma bibliotekos interneto svetainė www.uvb.lt. Per ją teikiama informacija apie bibliotekos veiklas, paslaugas, prieiga prie suskaitmenintų dokumentų, leidinių katalogo. **Per metus joje apsilanko daugiau nei 2000 žmonių.** Problema kelia tai, kad bibliotekos interneto svetainė jau yra pasenusi. 2012 m. sukurta jos turinio valdymo sistema nebeatitinka šiandienos reikalavimų ir neleidžia teikti interaktyvių paslaugų. **Viešosios bibliotekos administracijos skaičiavimais, bibliotekos interneto svetainės, kuri neribotų informacijos sklaidos galimybių, atnaujinimui reikalinga apie 4000 Eur suma.**

Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka pritaikyta žmonėms su negalia: laisvas patekimas į pastatą, galimybė judėti visose patalpose.

Utenos A. ir M. Miškinių viešojoje bibliotekoje veikia Lietuvos aklųjų bibliotekos (toliau - LAB) paslaugų punktas, kuris suteikia galimybę skaitymo sutrikimų turintiems uteniškiams nevaržomai naudotis jų poreikiams pritaikytais garsiniais leidiniais CD formatu. Leidiniai periodiškai atnaujinami. Paslaugų punktas bendradarbiauja su artimiausiu Panevėžio filialu, kuris nuolat atveža naujus leidinius. Vartotojai užsakymus teikia bibliotekos darbuotojai, kuri juos perduoda į LAB. Tarp įgarsintų leidinių galima rasti lietuvių bei užsienio rašytojų populiarius romanus, poeziją, kelionių žurnalus, psichologinę literatūrą ir kita.

Išvados:

1. Kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo ugdymo paslaugas Utenos rajono savivaldybėje teikia Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka, kurią sudaro Viešoji biblioteka (Maironio g. 12, Utena), 2 miesto (Aukštakalnio ir Smėlio) bibliotekos bei 20 kaimo padalinių (www.uvb.lt).

2. Viešojoje bibliotekoje (Maironio g. 12, Utena) 2019 metais per dieną vidutiniškai apsilankė 427 fiziniai ir 62 virtualūs lankytojai. Atitinkami 2018 metais - 423 fiziniai ir 82 virtualūs lankytojai. Vienoje kaimo bibliotekoje 2019 m. vidutiniškai per dieną apsilankė 12 (2017 m. – 13) lankytojų.

Viešosios bibliotekos kompiuterių klasėje organizuojami skaitmeninių kompetencijų mokymai gyventojams. Bendra mokymų trukmė 2019 metais apėmė 412 val., apmokyta 390 asmenų.

3. Per metus Viešojoje bibliotekoje (Maironio g. 12, Utena) vidutiniškai vyksta apie 100 renginių, kuriuose dalyvauja apie 6000 lankytojų.

4. Kaimo bibliotekos neturi finansinių galimybių pasikviesti profesionalių lektorių. Knygų ar periodikos pasiūla jose nepakankama.

5. Nuo 2019 m. spalio mėn. Viešojoje bibliotekoje pradedamos teikti kultūros paso paslaugos – įgyvendinamos trys programos: „Tradicijos ir inovacijos: kaip robotai padeda šventes švęsti“, „Šokiai su bitutėmis-robotais“ ir „Etnokultūra kitaip: malonūs atradimai savame krašte“.

6. Per metus Viešojoje bibliotekoje užregistruota 10560 interneto vartotojų bei 154800 interneto seansų.

7. 2019 m. išplėsta kompiuterių vartotojų konsultavimo veikla sukuriant naują paslaugą vyresnio amžiaus žmonėms „IT v@landa“.

8. Biblioteka vykdo kraštotyrinės medžiagos skaitmeninimo ir talpinimo internete darbus.

9. Nuolatos atnaujinama ir pildoma Viešosios bibliotekos interneto svetainė www.uvb.lt. Per metus joje apsilanko daugiau nei 2000 žmonių.

10. 2012 m. sukurta Viešosios bibliotekos interneto svetainės turinio valdymo sistema nebeatitinka šiandienos reikalavimų ir neleidžia teikti interaktyvių paslaugų.

11. Įgyvendinus Latvijos–Lietuvos Interreg V-A 2014–2020 programos projektą „Šeimos skaitmeninių veiklų centrų sukūrimas Rytų Aukštaitijoje ir Pietų Latgalėje“, Viešojoje bibliotekoje įkurtas šeimos skaitmeninių veiklų centras. Nuo centro atidarymo pradžios 2019 m. vasario mėn. jį apsilankė daugiau nei 2000 lankytojų.

12. Utenos A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka pritaikyta žmonėms su negalia. Teikiamos paslaugos žmonėms su klausos sutrikimu.

Rekomendacijos:

1. Užtikrinti Utenos A. ir M. Miškinių viešosios bibliotekos fondų atnaujinimą, naujų knygų pristatymą, susitikimų su profesionaliais kūrėjais organizavimą, tenkinant augantį vartotojų grožinės literatūros, periodinių leidinių, edukacinių renginių poreikį.
2. Didinti kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo ugdymo paslaugų kokybę, prieinamumą ir plėtrą kaimo bibliotekose.
3. Atnaujinti Utenos A. ir M. Miškinių viešosios bibliotekos internetinės svetainės turinio valdymo sistemą, kuri atitiktų šiandienos reikalavimus ir leistų teikti vartotojams kokybiškas interaktyvias paslaugas. Atnaujinimo darbų preliminari vertė – 4000 Eur.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitiktis Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
5.	Kultūrinių ir informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo ugdymas			
5.1.	Paslaugų prieinamumo didinimas naudojantis informacinėmis technologijomis	Atnaujinti Utenos A. ir M. Miškinių viešosios bibliotekos internetinės svetainės turinio valdymo sistemą	2.3. tikslas. Rajono kultūrinio savitumo saugojimas ir puoselėjimas. 2.3.1. Modernizuoti kultūros įstaigų infrastruktūrą. 2.3.1.2. Atnaujinti ir (arba) plėsti Utenos rajono savivaldybės kultūros įstaigų informacinių technologijų aplinka	A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka
5.2.	Informacinių kompetencijų bei skaitymo raštingumo ugdymo paslaugų prieinamumo didinimas kaimiškose seniūnijose	Didinti periodinių leidinių fondą kaimiškų seniūnijų bibliotekose	2.3. tikslas. Rajono kultūrinio savitumo saugojimas ir puoselėjimas 2.3.2. uždavinys. Plėsti ir gerinti rajono kultūrinę veiklą, tenkinti gyventojų kultūrinius poreikius. 2.3.2.3. Organizuoti, skatinti, finansuoti ir propaguoti vietinius, regioninius, nacionalinius bei tarptautinius kultūros renginius Utenos rajone bei dalyvauti juose	A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka
5.3.	Didinti bibliotekos organizuojamų renginių prieinamumą kaimiškų seniūnijų gyventojams	Organizuoti skaitytojų atvežimą į viešosios bibliotekos renginius	2.3. tikslas. Rajono kultūrinio savitumo saugojimas ir puoselėjimas 2.3.2. uždavinys. Plėtoti ir gerinti rajono kultūrinę veiklą, tenkinti gyventojų kultūrinius poreikius 2.3.2.6. Plėtoti Utenos rajono kultūrinę veiklą, įtraukiant socialinę atskirtį patiriančius asmenis ir jų šeimas	A. ir M. Miškinių viešoji biblioteka

6. Neformalusis vaikų švietimas

Paslaugos tikslas – sudaryti sąlygas tenkinti vaiko saviraiškos, pažinimo, ugdymosi poreikiams, įgyti vaiko sėkmingo asmeninio, visuomeninio gyvenimo kompetencijas.

Paslaugos gavėjai - pagal bendrojo ugdymo programas besimokantys mokiniai.

Paslaugos teikimo būdai – Neformaliojo vaikų švietimo paslaugos teikiamos grupėje taikant ir individualizuoto ugdymo formas. Grupės dydį nustato savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija. Neformalusis vaikų švietimas teikiamas bendrojo ugdymo mokyklose per visus mokslo metus, atsižvelgiant į mokyklos sudarytą veiklų tvarkaraštį. Kiti teikėjai paslaugą teikia neformaliojo vaikų švietimo paslaugos sutartyje nustatytu laiku.

Paslaugos teikėjai – Bendrojo ugdymo mokyklos, neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos, laisvieji mokytojai, kiti švietimo teikėjai.

Paslauga bendrojo ugdymo mokyklose teikiama kiekvienam besikreipiančiam vaikui. Rekomenduotina minimali paslaugos teikimo norma – 2 val. per savaitę. Jei paslaugą teikia kiti teikėjai, paslaugos trukmę nustato savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija.

6.1. Neformaliojo švietimo veiklose dalyvaujančių vaikų skaičius

Neformalusis vaikų švietimas finansuojamas valstybės skiriamomis tikslinėmis lėšomis neformaliajam vaikų švietimui (būreliams). Šios lėšos yra skiriamos savivaldybei, atsižvelgiant į mokinių skaičių. Krepšelio vidutinis dydis yra 15 eurų vienam vaikui per mėnesį, tačiau savivaldybė gali nustatyti ir kito dydžio krepšelį. Jis turi būti ne mažesnis nei 10 eurų ir ne didesnis nei 20 eurų.

Savivaldybė įvertina pateiktų būrelių programas ir finansuojamų programų (būrelių) sąrašą skelbia savo interneto svetainėse kartu su vadovų kontaktine informacija būsimiems būrelių dalyviams. Būrelių sąrašai taip pat teikiami ir atviroje informavimo, konsultavimo ir orientavimo sistemos (AIKOS) svetainėje. Vaikai ir tėvai, pasirinkę būrelį iš paskelbtų programų, pasirašo sutartį su programos vykdytoju, kad būtų apmokėtas jų dalyvavimas pasirinktame būrelyje.

Neformaliojo švietimo užsiėmimai vyksta ne mažiau kaip 2 val. per savaitę arba 8 akademinės val. per mėnesį. Vaikas gali lankyti daug būrelių, tačiau tikslinėmis NVŠ lėšomis finansuojamas tik vienas.

Būreliai organizuojami ir bendrojo ugdymo mokyklose. Pagal ugdymo planą kiekvienam klasės komplektui skiriama po 2 val. per savaitę, todėl kiekvienoje mokykloje yra nemokami būreliai.

Formalųjį švietimą papildančio ugdymo ilgalaikės programos, pagal kurią vaikai mokosi kelerius metus, nėra finansuojamos tikslinėmis NVŠ lėšomis. Utenos rajono savivaldybės taryba 2018 m. balandžio 26 d. sprendimu Nr. TS-138 patvirtino Asmenų priėmimo į Utenos rajono savivaldybės neformaliojo vaikų švietimo mokyklas tvarkos aprašą. Už neformalųjį vaikų švietimą lankant neformaliojo vaikų švietimo mokyklas, tėvai (įtėviai, globėjai, rūpintojai) moka Utenos rajono savivaldybės tarybos nustatyto dydžio atlyginimą.

Muzikos, meno, dailės ar sporto mokyklos taip pat organizuoja ir būrelius. Būreliai skelbiami savivaldybių būrelių sąrašuose. Vaikai, pasirinkę tokį būrelį, gali gauti finansavimą iš NVŠ lėšų.

Vadovaujantis Švietimo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) duomenimis, Utenos rajone 2018–2019 m. m. neformaliojo švietimo veiklose dalyvavo 75,38 proc. vaikų, šalies rodiklis nurodytais mokslo metais – 37,7 proc. Populiariausios kryptys: sportas, muzika ir dailė.

6-1 lentelė. Bendrojo ugdymo mokinių dalyvavimas neformaliojo švietimo veiklose (neįtraukiami ikimokyklinės ir priešmokyklinės klasių mokiniai).

Rodiklis	2016-2017 m.m.		2017-2018 m.m.		2018-2019 m.m.	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Iš viso bendrojo ugdymo mokinių	4068	100	3976	100	3793	100
Dalyvauja NVŠ programose, kurių NVŠ finansavimo pobūdis tikslinės NVŠ lėšos	1222	30,04	1121	28,19	1295	34,14
Dalyvauja Neformaliojo švietimo veiklose, kurių NVŠ finansavimo pobūdis, išskyrus NVŠ tikslinį finansavimą	115	2,83	275	6,92	224	5,91
Dalyvauja formalųjį švietimą papildančiose programose	849	20,87	825	20,75	828	21,83
Lanko bendrojo ugdymo mokyklų būrelius	127	3,12	2049	51,53	1992	52,52
Dalyvauja NVŠ programose arba lanko BUM būrelius	1937	47,62	2861	71,96	2859	75,38

Utenos rajono savivaldybės administracijos Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyriaus duomenimis, 2016 m. neformaliojo vaikų švietimo programai finansuoti Utenos rajono savivaldybė gavo 126 000 Eur., 2018 metais – 128 600 Eur.

Neformaliojo švietimo programos vertinamos du kartus metuose, finansavimas programos įgyvendinimui skiriamas pusmečiui: vasario – birželio mėn. ir rugsėjo – gruodžio mėn.

6-2 lentelė. Utenos rajono savivaldybėje vykdomų NVŠ programų skaičius

Rodiklis	2016 m.		2017 m.		2018 m.	
	I pusmetis	II pusmetis	I pusmetis	II pusmetis	I pusmetis	II pusmetis
Valstybės lėšos, skirtos NVŠ programoms finansuoti, Eur	126000		87400		128600	
Akredituotų programų skaičius	44	51	48	43	46	48
NVŠ lankančių mokinių skaičius	1156	1259	1292	1183	1360	1300
Programų teikėjų sk., iš jų:	41	29	32	31	34	35
Laisvieji mokytojai	31	26	24	22	24	26
Viešosios įstaigos	3	-	3	3	3	3
Asociacijos	5	-	2	2	2	2
Biudžetinės įstaigos	2	3	3	3	3	3
Programų, įgyvendinamų kaime, skaičius	10		8		8	

Daugiausiai siūloma sporto, kalbų, muzikos, dailės, techninės kūrybos ir informacinių technologijų programų.

6-3 lentelė. Vaikų, besimokančių kaimo bendrojo ugdymo mokyklose, dalyvavimas neformaliojo švietimo veiklose

Rodiklis	2018-2019 m.m.									
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
	Krašunos progimnazijos Tauragnų Eugenijos Šimkūnaitės		Utenos Užpalių gimnazijos Vyžuonų skyrius		Saldutiškio pagrindinė mokykla		Daugailių pagrindinė mokykla		Rapolo Šaltenio progimnazijos Antalgės skyrius	

	skyrius									
Iš viso bendrojo ugdymo mokinių	10	100	62	100	71	100	65	100	11	100
Dalyvauja NVŠ programose, kurių NVŠ finansavimo pobūdis tikslinės NVŠ lėšos	0	0	23	37,10	58	81,69	2	3,08	5	45,45
Dalyvauja Neformaliojo švietimo veiklose, kurių NVŠ finansavimo pobūdis, išskyrus NVŠ tikslinį finansavimą	0	0	1	1,61	7	9,86	0	0	0	
Dalyvauja formalųjį švietimą papildančiose programose	0	0	3	4,84	4	5,63	4	6,15	1	9,09
Lanko bendrojo ugdymo mokyklų	10	100	52	83,87	48	67,61	39	60,0	11	100

būrelius (BUM)										
Dalyvauja NVŠ programose arba lanko BUM būrelius	10	100	55	88,71	67	94,37	41	63,08	11	100

Vadovaujantis ŠVIS duomenimis, vaikai, besimokantys kaimo mokyklose, daugiausia dalyvauja mokyklos būrelių veiklose.

6.2. Neformaliojo švietimo teikėjai Utenos rajono savivaldybėje

Utenos rajone veikia 4 neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančios ugdymo mokyklos: Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras, Sudeikių daugiafunkcis centras, Utenos meno mokykla, Utenos daugiafunkcis sporto centras.

6.2.1. Neformaliojo švietimo programos įgyvendinančios institucijos

Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centre (toliau – Utenos VJUC) teikiamos neformaliojo švietimo paslaugos Utenos miesto ir rajono vaikams, jaunuoliams. Utenos VJUC 2018–2019 m. m. veikė 13 programų (NVŠ – 12) įvairaus pobūdžio būrelių ar studijų, kur dirbo 11 mokytojų. Sudeikių daugiafunkcis centras įgyvendina suaugusiųjų neformaliojo švietimo programas.

6.2.2. Formalųjį švietimą papildančio ugdymo programos įgyvendinančios institucijos

Utenos meno mokykla (toliau – UMM) įkurta 1964 m. liepos 1 dieną, 2017 m. Utenos muzikos mokykla sujungta su Utenos dailės mokykla ir įsteigta Utenos meno mokykla. UMM veikia dailės ir muzikos skyriai. Dailės skyriuje vykdomos šios programos: piešimas, tapyba (spalvinė raiška), kompozicija, grafika, dizaino pagrindai, skulptūra, keramika, meno istorija ir teorija, projektinė, programinė veikla, pasirenkamieji dalykai. Muzikos skyriuje vykdomos šios programos: fortepijonas, smuikas, pučiamieji, liaudies instrumentai, chorinis dainavimas. Iki 2017–2018 m. m. pradžios Utenos rajone veikė Utenos muzikos mokykla ir Utenos dailės mokykla, todėl mokinių skaičius analizuotas šių mokyklų lygiu. 2016–2017 m. m. Utenos muzikos mokykloje mokėsi 271 mokinys (2015–2016 m. m. – 275, 2014–2015 m. m. – 269), Utenos dailės mokykloje – 180 mokinių (2015–2016 m. m. – 150, 2014–2015 m. m. – 167). Sujungus mokyklas į Utenos meno mokyklą, 2017–2018 m. m. mokinių skaičius buvo 378.

Utenos meno mokykla iš dalies pritaikyta vaikams su negalia: yra nuovaža patekti į pirmą aukštą.

Utenos daugiavfunkcis sporto centras (toliau – UDSC) įkurtas 1953 metais kaip viena pirmųjų Lietuvos sporto mokyklų. UDSC yra pagrindinis Utenos rajono sportinio darbo organizatorius – organizuoja sporto varžybas mokiniams, suaugusiesiems, vykdo formalųjį švietimą papildančias sportinio ugdymo programas.

6-4 lentelė. *Mokinių, dalyvaujančių neformaliojo švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo programas įgyvendinančiose institucijose Utenos rajone, skaičius*

Vaikų skaičius	2017-2018 m.m.	2018-2019 m.m.
<i>Utenos daugiavfunkcis sporto centras</i>	530	640
Utenos meno mokykla	378	357
<i>Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centre</i>	231	277

Ugdytinių skaičius Utenos daugiavfunkciame sporto centre 2018–2019 m. m. siekė 640 vaikų. Sportininkai 2018–2019 m. m. buvo ugdomi dešimtyje sporto šakų (dziudo imtynių, dviračių sporto, lengvosios atletikos, krepšinio, plaukimo, rankinio, slidinėjimo, stalo teniso, teniso, karatė). Šalies įvairaus amžiaus sporto šakų rinktinių sudėtyse yra 29 UDSC auklėtiniai. Sportininkus 2019 m. treniravo ir įvairaus lygio varžyboms ruošė 23 treneriai, iš jų: 2 – nacionalinės kategorijos sporto treneriai, 16 – Lietuvos sporto trenerių, 4 – sporto treneriai ir 1 treneris, neįgijęs kategorijos.

Ne visos Utenos daugiavfunkcio sporto centro patalpos pritaikytos neįgaliesiems:

- patalpos, esančios adresu K. Donelaičio g. 38, pilnai pritaikytas neįgaliųjų poreikiams.
- Patalpos, esančios adresu J. Basanavičiaus g. 56, iš dalies pritaikytos neįgaliesiems.
- Patalpos, esančios adresu Taikos g. 44, nepritaikytas neįgaliųjų poreikiams.

ŠVIS duomenimis, vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių ir dalyvaujančių NVŠ ir FŠPU programose, 2019 metais rugsėjo 1 d. procentinė dalis sudarė 0,21 proc. Šalies mastu NVŠ ir FŠPU veiklose dalyvauja 11,43 proc. vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais.

6-5 lentelė. *Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių ir dalyvaujančių NVŠ ir FŠPU programose, procentas*

Metai	Utenos r. savivaldybėje	Lietuvoje
2017 m. rugsėjo 1 d.	8,98	12,66
2018 m. rugsėjo 1 d.	0,09	7,89
2019 m. rugsėjo 1 d.	0,21	11,43

Duomenų analizė leidžia daryti prielaidą, kad Utenos rajono savivaldybėje nėra pakankamos sąlygos specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems vaikams dalyvauti NVŠ ir FŠPU veiklose.

Neformaliojo švietimo veiklas sutrikusio intelekto vaikams, dėl įgimtų ir įgytų sutrikimų turintiems didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, kompleksinę negalią nuo 7 iki 21 metų Utenos rajono savivaldybėje organizuoja **Utenos specialioji mokykla – daugiafunkcis centras**. Tačiau šiose veiklose gali dalyvauti tik šios mokyklos mokiniai.

6-6 lentelė. *Mokinių, besimokančių Utenos specialiojoje mokykloje-daugiafunkciame centre ir dalyvaujančių NVŠ ir FŠPU programose, procentas.*

Rodiklis	2016-2017 m.m.		2017-2018 m.m.		2018-2019 m.m.	
	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai	Skaičius	Procentai
Iš viso bendrojo ugdymo mokinių	35	100	28	100	28	100
Dalyvauja NVŠ programose, kurių NVŠ finansavimo pobūdis tikslinės NVŠ lėšos	14	40	0	0	1	3,57
Dalyvauja Neformaliojo švietimo veiklose, kurių NVŠ finansavimo pobūdis, išskyrus NVŠ tikslinį finansavimą	0	0	0	0	0	0
Dalyvauja formalųjį švietimą papildančiose programose	0	0	0	0	1	3,57
Lanko bendrojo ugdymo mokyklų būrelius	0	0	14	48,28	20	71,43
Dalyvauja NVŠ programose arba lanko BUM būrelius	14	40	14	48,28	21	75,00

SVIS duomenimis, Utenos daugiafunkcio centro-specialiosios mokyklos būreliuose 2019 m. dalyvavo 20 vaikų iš 28, t.y. 71,43 proc. Tik vienas iš mokinių dalyvavo formalųjį švietimą papildančiose programose.

Utenos specialiojoje mokykloje-daugiafunkciame centre vykdomos BUM programos: lengvoji atletika-slidinėjimas, dainavimo studija, dramos studija. BUM veikloje vaikai mokykloje užimti iki 17 val. Dienos socialinė priežiūra tęsiama iki 19.00 val.

6-7 lentelė. *Neformaliojo švietimo galimybėmis mokykloje ir kitur besinaudojančių mokinių dalis procentais*

Utenos rajono savivaldybė	Kaimas	Miestas	Savivaldybėje
2016 m.	52,46	47,08	47,62
2017 m.	78,32	71,31	71,96
2018 m.	84,38	74,46	75,38

ŠVIS duomenimis, 84,38 proc. vaikų, besimokančių kaimo mokyklose, dalyvauja neformaliojo švietimo veiklose. Daugiausia iš jų dalyvauja mokyklų būreliuose. Iš besimokančių miesto bendrojo ugdymo mokyklose 74,46 proc. vaikų užimti neformaliojo švietimo veiklose. Utenos rajono savivaldybėje iš viso neformaliojo švietimo veiklose užimta 75,38 proc. bendrojo ugdymo mokyklose besimokančių vaikų.

6.2.3. Kitos institucijos, teikiančios vaikų užimtumo paslaugas

Utenos neįgaliųjų sporto klubas 2019 m. įgyvendina Neįgaliųjų socialinės integracijos per kūno kultūrą ir sportą projektą, kurį finansuoja Neįgaliųjų departamentas prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos kartu su Utenos rajono savivaldybe. Projekte dalyvauja 77 neįgalūs asmenys. Iš jų: jaunimas nuo 18 iki 29 m. – 27 asmenys, vyresni nei 29 m. – 31 asmuo, neįgalių vaikų iki 18 metų – 19 vaikų. Projekte dalyvaujančių asmenų negalios pobūdis – sutrikusio intelekto.

Vaikų užimtumą organizuoja Utenos kultūros centras ir jo skyriai (Daugailių, Leliūnų, Saldutiškio, Tauragnų, Užpalių). Utenos kultūros centre veikia 6 vaikų meno kolektyvai, kuriuose 2019 m. buvo užimta 207 dalyviai. **Kaimo skyriuose veikia 7 vaikų meno kolektyvai, kuriuos lanko 72 dalyviai.**

Utenos kultūros centras organizuoja kultūros paso renginius. 2018-2019 m. m. vykdomos 9 kultūros paso programos 1–12 kl. mokiniams. Dalyvių skaičius vienoje programoje - 20–25 vaikai.

Vaikų su negalia užimtumą organizuoja ir nevyriausybinės neįgaliųjų organizacijos: Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga, Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos Viltis“, Utenos neįgaliųjų sporto klubas, Utenos miesto aklių ir silpnaregių sporto klubas „Vyžuonaitis“. Jų veiklose dalyvauja nedidelė vaikų dalis.

Paslaugos gavėjas	Teikėjas	Paslaugos teikėjo kontaktiniai duomenys	Unikalių gavėjų skaičius per metus	Paslaugos intensyvumas (pvz., vidutiniškai konsultuojama 2 k. per savaitę)	Pastabos
Neįgaliųjų meninių gebėjimų lavinimas būreliuose, kolektyve)	Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga	Taikos g. 6, Utena Tel. (8 652) 42 655, El.p.: neigaliujusajunga@gmail.com www.facebook.com/utenosk rastozmoniusunegaliasajunga	25	5 k. per sav.	2019 m. socialinės reabilitacijos paslaugų neįgaliesiems bendruomenėje projektas, 22239 EUR (iš jų 9400

					EUR – savivaldybės lėšos), 2019-01-02/2019-12-31
Mokymo plaukti ir plaukimo technikos tobulinimo treniruotės; Sportinės lavinamosios treniruotės su žirgais; Lengvoji atletika; Žiemos sporto šakų treniruotės; Judesio korekcijos treniruotės žymią negalią turintiems asmenims; Kineziterapija ir bendras fizinis aktyvumas.	Utenos neįgaliųjų sporto klubas	K. Ladygos g. 20, Utena Tel. (8 650) 55 273 el.p. neigaliujuklubas@gmail.com	19	2 k. per savaitę	2019 m. neįgaliųjų socialinės integracijos per kūno kultūrą ir sportą projektas. Utenos rajono savivaldybės lėšos – 5999,00 Eur
Vaikams ir suaugusiems su regos negalia sportinė veikla. Galimybė dalyvauti: šaškių, šachmatų, golbolo, plaukimo, lengvosios	Utenos miesto aklųjų ir silpnaregių sporto klubas „Vyžuonaitis“	Vyžuonų g. 7, Utena Tel. (8 389)57444	Nuo 16 metų iki 70 metų 2019 m. dalyvavo 1 vaikas		

atletikos, šaudymo čempionatuose					
Neformali veikla: pynimas	Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos Viltis“	Taikos g. 6, Utena Tel. (8 650) 63 220 El.p. utenosviltis@gmail.com	16 vaikų		

Išvados:

1. Utenos rajono savivaldybėje 2018–2019 m. m. dalyvavo NVŠ programose arba lankė BUM būrelius 2859 vaikų, t.y. 75,38 proc. visų, lankančių bendrojo ugdymo mokyklas vaikų. Populiariausios kryptys: sportas, muzika ir dailė. Šalies rodiklis – 37,7 proc.
2. Utenos rajono savivaldybėje 2018–2019 m. m formalųjų švietimą papildančiose programose dalyvavo 828 vaikai, tai yra 21,83 proc. visų, lankančių bendrojo ugdymo mokyklas vaikų.
3. ŠVIS duomenimis vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių ir dalyvaujančių NVŠ ir FŠPU programose, 2019 metais rugsėjo 1 d., procentinė dalis Utenos rajono savivaldybėje sudarė 0,21, šalies vidurkis – 11,43 proc. vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais.
4. Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras, Sudeikių daugiafunkcis centras, Utenos meno mokykla, Utenos daugiafunkcio sporto centro patalpos, esančios adresu J. Basanavičiaus g. 56, iš dalies pritaikyti neįgaliųjų poreikiams – yra nuovaža patekti į pastatą.
5. Utenos daugiafunkcio sporto centro patalpos, esančios adresu K. Donelaičio g. 38, pilnai pritaikytos neįgaliųjų poreikiams.
6. Utenos daugiafunkcio sporto centro patalpos, esančios adresu Taikos g. 44, nepritaikytos neįgaliųjų poreikiams.

Rekomendacijos:

1. Didinti neformaliojo švietimo prieinamumą negalia turintiems vaikams, pritaikant ugdymo aplinką neįgaliųjų poreikiams.
2. Didinti neformaliojo švietimo programų prieinamumą vaikams su negalia, besimokantiems bendrojo lavinimo mokyklose.
3. Skatinti nevyriausybinę organizacijų dalyvavimą vaikų su negalia užimtumo srityje.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitiktis Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
6.	Neformalusis vaikų švietimas			
6.1.	Didinti neformaliojo švietimo prieinamumą vaikams su negalia	Baseino pritaikymas neįgaliesiems	<p>(2 priedas) 2.2. tikslas. Sportiškos visuomenės bei sveikos gyvensenos įpročių formavimas, gabių sportininkų ugdymas. 2.2.3.1.2. Modernizuoti Utenos daugiafunkcio sporto centro kompleksą. (1 priedas) 2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.3. uždavinys. Skatinti socialinę integraciją. 2.5.3.2. Pritaikyti Utenos rajono savivaldybės viešuosius pastatus specialiujų poreikių turintiems asmenims.</p> <p>2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas. 2.1.1. uždavinys. Gerinti ugdymo(-si) aplinką, materialinę bazę ir diegti inovacijas 2.1.1.10. Pritaikyti Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigų infrastruktūrą asmenims su negalia</p> <p>2.2. tikslas. Sportiškos visuomenės bei sveikos gyvensenos įpročių formavimas, gabių sportininkų ugdymas. 2.2.2. uždavinys. Gerinti kūno kultūros ir sporto paslaugų kokybę bei prieinamumą, skatinti rajono bendruomenės sveiką gyvenseną. 2.2.2.6. Sudaryti sąlygas Utenos rajono savivaldybės žmonėms su negalia integruotis į visuomenę ir vienodomis sąlygomis su sveikaisiais aktyviai leisti laisvalaikį, dalyvauti sporto renginiuose</p>	<p>Utenos daugiafunkcis sporto centras</p> <p>Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius</p>
6.2.	Didinti neformaliojo švietimo programų prieinamumą negalia turintiems vaikams, besimokantiems bendrojo lavinimo	Negalia turinčius vaikus ir besimokančius bendrojo lavinimo mokyklose integruoti į Utenos	<p>2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas. 2.1.2. uždavinys. Plėsti švietimo paslaugas ir tobulinti ugdymo procesą, gerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą. 2.1.2.3. Sudaryti Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigų ugdytiniams sąlygas popamokiniam užimtumui.</p>	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius

	mokyklose	vaikų ir jaunimo užimtumo centro vaikų dienos centro veiklas		
6.3.	Didinti neformaliojo švietimo programų prieinamumą kaimiškose seniūnijose gyvenantiems vaikams	Remti nevyriausybinių organizacijų iniciatyvas užimtumo srityje	2.1. tikslas . Besimokančios bendruomenės kūrimas. 2.1.2. uždavinys. Plėsti švietimo paslaugas ir tobulinti ugdymo procesą, gerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą 2.1.2.7. Didinti vaikų neformaliojo ugdymo prieinamumą Utenos kaimiškose seniūnijose.	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius

7. Nemokama pirminė teisinė pagalba

Paslaugos tikslas - suteikti teisinę konsultaciją ir (ar) perengti dokumentus, skirtus valstybės ir savivaldybių institucijoms, padėti išspręsti ginčą ne teismo tvarka ir taikos sutarties parengimas.

Paslaugos teikėjai - savivaldybių administracijos, advokatai (advokatų profesinės bendrijos) arba viešosios įstaigos, su kuriais savivaldybės vykdomoji institucija yra sudariusi sutartį dėl pirminės teisinės pagalbos teikimo, arba Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos tarnyba. Paslaugos teikėju gali būti ir advokato padėjėjas, jei su jo praktikos vadovu savivaldybės vykdomoji institucija yra sudariusi sutartį dėl pirminės teisinės pagalbos teikimo.

Paslaugos teikimo būdas - paslauga teikiama asmeniui individualiai. Pirminė teisinė pagalba suteikiama iš karto, kai asmuo kreipiasi į savivaldybės vykdomąją instituciją. Jeigu nėra galimybės iš karto suteikti pirminę teisinę pagalbą, pareiškėjui pranešama apie priėmimo laiką, kuris yra ne vėlesnis kaip 5 darbo dienos nuo kreipimosi dienos.

Paslaugos gavėjai - pirminę teisinę pagalbą turi teisę gauti visi besikreipiantys asmenys, jei jie yra Lietuvos Respublikos piliečiai, kitų Europos Sąjungos valstybių narių piliečiai, taip pat kiti Lietuvos Respublikoje bei kitose Europos Sąjungos valstybėse narėse teisėtai gyvenantys fiziniai asmenys, kiti Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse ir tiesiogiai taikomuose Europos Sąjungos teisės aktuose nurodyti asmenys. Rekomenduotina minimali norma: savivaldybėje – bent 1 darbuotojas (arba advokatas ar advokato padėjėjas, jei savivaldybės vykdomoji institucija su jais yra sudariusi sutartį dėl pirminės teisinės pagalbos teikimo), teikiantis pirminę teisinę pagalbą.

7.1. Nemokama pirminė teisinė pagalba Utenos rajono savivaldybėje

Utenos rajono savivaldybės administracija, atsižvelgdama į pirminės teisinės pagalbos kokybę, efektyvumą ir ekonomiškumą, pasirinko konkretų pirminės teisinės pagalbos teikimo būdą – teisinę pagalbą teikia administracijos valstybės tarnautojas, kurio pareigybės aprašyme nustatyta teisinio pobūdžio funkcija.

Utenos rajono savivaldybėje pirminę teisinę pagalbą teikia Teisės ir civilinės metrikacijos skyriaus vyr. specialistas. Dėl konsultacijos laiko galima susitarti iš anksto telefonu.

Pirminė teisinė pagalba 100 proc. apmokama valstybės, neatsižvelgiant į turtinę padėtį.

7-1 lentelė. Pirminės teisinės pagalbos teikėjas

Paslaugos teikėjas	Paslaugos teikėjo buveinės adresas	Specialistas	Kontaktinis telefonas
Utenos rajono savivaldybė	Utenio a. 4, Utena, 316 kab.	Kristina Andriulienė	(8-389) 48696

Utenos rajono savivaldybės administracijos teisės ir civilinės metrikacijos skyriaus duomenimis, 2018 metais dėl pirminės teisinės pagalbos kreipėsi 643 asmenys. Per laikotarpį nuo 2019 m. sausio iki 2019 m. rugpjūčio 7 d. nemokama pirminė teisinė pagalba suteikta 350 asmenų. Informacija apie nemokamą pirminę teisinę pagalbą reguliariai skelbiama vietos spaudoje bei dalinant skrajutes.

Išvados:

1. Pirminės teisinė pagalba Utenos rajono savivaldybėje atitinka rekomenduojamas minimalias paslaugos išvystymo normas: savivaldybėje pirminę teisinę pagalbą teikia vienas administracijos specialistas.
2. Informacija apie pirminę teisinę pagalbą viešinama vietos spaudoje bei dalinant skrajutes.

Rekomendacijos:

1. Pirminės teisinės pagalbos prieinamumo didinimui informaciją apie nemokamą pirminę teisinę pagalbą viešinti, bendradarbiaujant su vaiko ir šeimos gerovės srityje veikiančiomis įstaigomis ir organizacijomis.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitiktis Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
7.1.	Pirminės teisinės pagalbos prieinamumo didinimas socialinės rizikos veiksnius patiriančiose šeimose	„Vieno langelio“ principu teikti informaciją apie galimą teisinę pagalbą	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.2 uždavinys Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.8. priemonė. Teikti kompleksines socialines paslaugas asmenims ir šeimoms Utenos rajone	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, atliekantis Bendruomeninių šeimų namų funkciją

8. Pasirengimo šeimai ir tėvystės įgūdžių ugdymas

Paslaugos teikimo tikslas - išugdyti gebėjimus kurti darnius tarpusavio santykius šeimoje, tėvams suteikiant žinių ir praktinių įgūdžių, padedančių labiau suprasti savo vaikų netinkamo elgesio priežastis, saugiai ir pozityviai drausminti vaikus, kurti gerą ryšį su vaiku, suprasti vaikų ir savo jausmus bei juos valdyti sudėtingose situacijose, naudoti metodus, užkertančius kelią netinkamam vaikų elgesiui. Paslauga teikiama šeimoms, norinčioms įgyti tėvystės įgūdžių ar juos tobulinti, ir šeimoms, kurioms tokia paslauga paskirta specialistų, siekiant išugdyti geriausias tėvų ir vaikų savybes bei padėti jiems atskleisti savo gebėjimus ir galimybes, taip pat įvairius šeimos gyvenime reikalingus įgūdžius.

Paslaugos teikimo būdas - atsižvelgiant į asmens poreikius, gali būti teikiama individualiai ar grupei. Jei paslauga teikiama grupėje, 1 darbuotojas, teikiantis pasirengimo šeimai ar tėvystės įgūdžių ugdymo paslaugas, turėtų dirbti su ne didesne kaip 20 asmenų grupe.

Paslaugos teikėjas - Socialinių paslaugų įstaigos (tarp jų nevyriausybinės organizacijos), sveikatos priežiūros įstaigos, parapijos, vyskupijų šeimos centrai.

Paslaugos gavėjai - paslauga teikiama kiekvienam besikreipiančiam asmeniui / šeimai. Paslauga pradeda teikti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo asmens / šeimos kreipimosi į paslaugos teikėją arba savivaldybės administraciją dienos. Paslauga grupėje turėtų būti pradeda teikti per 10 darbo dienų, į grupę užsiregistravus paslaugų teikėjo numatytam asmenų skaičiui, bet ne mažiau nei 6 asmenys.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. birželio 19 d. nutarimu Nr. 618 „Dėl bazinio paslaugų šeimai paketo patvirtinimo“ nustatyta, kad Bazinio paslaugų šeimai paketo priedo 8 punktą „ Paslaugos, padedančios asmenims ir (ar) šeimoms įgyti tėvystės įgūdžių ar juos tobulinti“ įsigalioja 2020 m. sausio 1 d.

8.1. Tėvystės įgūdžių ugdymas Utenos rajono savivaldybėje.

Utenos rajono savivaldybėje tėvystės įgūdžių ugdymo mokymus veda dvi Utenos rajono savivaldybės institucijos: Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras bei Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinys. Utenos rajono savivaldybės gyventojams bendravimo su vaikais tobulinimo kursai yra nemokami. Kursų trukmė – 20 val.

Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras kartu su partneriu Utenos apskrities vyrų krizių centras tėvystės įgūdžių mokymus tėvams organizuoja, įgyvendindami Europos Sąjungos struktūrinių fondų bendrai finansuojamą projektą Nr. 08.4.1-ESFA-V-416-08-0003 „Kompleksinės paslaugos šeimai Utenos rajone“. Projektas pradėtas įgyvendinti nuo 2017 m. rugpjūčio 1 dienos. Projektas finansuojamas Europos socialinio fondo lėšomis, kuriam įgyvendinti numatyta 303996,67 Eur. Projekto įgyvendinimo laikotarpis 2017-2021 metai. Projekto „Kompleksinės paslaugos šeimai Utenos rajone“ rėmuose numatytas pozityvios tėvystės mokymų gavėjų skaičius – 280 asmenų.

Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras vykdo tėvystės įgūdžių mokymų sklaidą, viešinimas informaciją apie teikiamą paslaugą Utenos bendruomeninių šeimos namų facebook paskyroje, susitikimų su seniūnijų, mokyklų bendruomenėmis, miesto švenčių ir kitų renginių metu. Informacija teikiama platinant lankstinukus, plakatus, skrajutes.

8-1 entelė. Bendravimo su vaikais tobulinimo programose dalyvavusių tėvų skaičius

Eil. Nr.	Tėvų bendravimo su vaikais tobulinimo kursus vedanti organizacija	2017 m. nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.	2018 m. nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.	2019 m. nuo sausio 1 d. iki birželio 30 d.
1.	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras	8	31	21
Iš jų:				
1.1.	Vyrai	1	8	5
1.2.	Moterys	7	23	16
2.	Utenos švietimo centro pedagoginė psichologinė tarnyba	23	30	10
Iš jų:				
2.1.	Vyrai	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra
2.2.	Moterys	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra
3.	STEP tėvystės įgūdžių ugdymo programa, kurią veda ugdymo įstaigų specialistai	0	0	42
Iš jų:				
3.1.	Vyrai	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra
3.2.	Moterys	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra
4.	Kita mokyklos įgyvendinama tėvystės įgūdžių ugdymo programa	0	18	22
Iš jų:				
3.1.	Vyrai	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra
3.2.	Moterys	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra	Tokių duomenų nėra

Vadovaujantis Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro, Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinio pateiktais duomenimis, vidutiniškai per metus tėvystės įgūdžių ugdymo mokymuose dalyvauja apie 60 asmenų. Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras per metus vidutiniškai organizuoja 3 tėvystės įgūdžių ugdymo grupes, iš kurių kiekvienoje mokosi ne mažiau kaip 10 asmenų. Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinys per metus vidutiniškai organizuoja po dvi tėvystės įgūdžių ugdymo grupes, kurias lanko ne mažiau kaip 12 asmenų. Dalyvauti tėvystės įgūdžių mokymuose tėvai gali savanoriškai ar su nukreipimu: Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriui,

policijai skyrus administracinio poveikio priemonę, vadovaujantis Administracinių nusižengimų kodeksu, Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu, vadovaujantis Vaiko minimalios ir vidutinės priežiūros įstatymu ar Atvejo vadybos proceso metu.

Švietimo valdymo informacinės sistemos duomenimis (toliau - ŠVIS), tėvystės įgūdžių ugdymo prevencines programas taip pat įgyvendina ir Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigos. Mokyklos įgyvendina „STEP – pozityvaus auklėjimo įgūdžių tobulinimas“ programą ar kitą pačios mokyklos specialistų parengtą programą. ŠVIS duomenimis, Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos rekomenduojamą prevencinę programą „STEP – pozityvaus auklėjimo įgūdžių tobulinimas“ programą 2018-2019 m. m. įgyvendino dvi Utenos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklos. Programoje dalyvavo 42 tėvai.

Dalyvaudami tėvystės įgūdžių mokymuose, tėvai įgyja daugiau žinių apie psichologinę-socialinę vaiko raidą, tinkamą ir netinkamą vaiko elgesį bei jį lemiančias priežastis, atsakingos ir efektyvios tėvystės įgūdžius: demokratišką auklėjimo ir bendravimo su vaiku būdą, pozityvius drausminimo būdus nustatant ribas vaiko elgesiui ir sprendimams, tinkamą savęs ir vaiko drąsinimą bei įgytas žinias išbando praktiškai.

Utenos rajono savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos nutarimu, kai dėl vaiko tėvų ar kitų jo atstovų pagal įstatymą pozityviosios tėvystės, socialinių arba kitų įgūdžių stokos ar jų nebuvimo, kitų socialinės rizikos veiksnių ar aplinkybių gali būti (yra) neveiksmingas vaikui paskirtos minimalios priežiūros priemonės vykdymas, 2018 m. 7 tėvams buvo skirta kompleksinė pagalba Švietimo ir mokslo ministro, socialinės apsaugos ir darbo ministro ir sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka. Ši pagalba apėmė ir pozityvios tėvystės mokymus.

8-2 lentelė. Tėvų, Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu įpareigotų išklaudyti kursus savivaldybėje, skaičius

Rodiklis	Laikotarpis		
	2017 m. nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.	2018 m. nuo sausio 1 d. iki gruodžio 31 d.	2019 m. nuo sausio 1 d. iki birželio 30 d.
Tėvų, Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu įpareigotų išklaudyti kursus savivaldybėje, skaičius	5	7	2
Iš jų:			
Vyrai	3	3	1
moterys	2	4	1

Utenos rajono savivaldybėje teikiama kompleksinė pagalba sudaro galimybę tėvams ne tik dalyvauti tėvystės įgūdžių grupės mokymuose, bet gauti ir individualias psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos vaiko raidos, tinkamo ir netinkamo vaiko elgesio bei jį lemiančių priežasčių pažinimui, atsakingos ir efektyvios tėvystės įgūdžių ugdymui.

Kompleksinė pagalba sudaro galimybę specialistų konsultacijas gauti namuose, kai šeimos negali atvykti į Utenos šeimos ir vaiko gerovės centrą - specialistai vyksta į namus. Esant poreikiui, teikiamos vaikų priežiūros paslaugos, pavėžėjimo paslaugos. Pagalbą sudaro iki 20 kiekvieno specialisto konsultacijų.

Atsižvelgiant į asmens poreikius, individualias konsultacijas pozityvios tėvystės klausimais teikia Utenos jaunimo užimtumo centro psichologas, socialinis pedagogas. Per metus vidutiniškai konsultuojami 35 asmenys.

8-3 lentelė. Tėvystės įgūdžių ugdymo paslaugos Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Paslaugą teikianti institucija	Įstaigos organizacijos buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslauga	Paslaugų gavėjai	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras kartu su partneriu Utenos apskrities vyrų krizių centras	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras tel. 8389 61623 www.gerovescentras.utena.lm.lt Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualios psichologo konsultacijos	Vaikų globos netekę ar krizių įveikimo grupėje gyvenantys tėvai	Pagal poreikį
			Individualios socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijos	Nepilnamečių ir jaunų tėvų (iki 29 metų) individualus konsultavimas	Pagal poreikį, vidutiniškai 1 k. per savaitę
			Individualios socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijos	Tėvai besikreipiantys savarankiškai ar su nukreipimu	Pagal poreikį, vidutiniškai 1 k. per savaitę. Iki 10 konsultacijų šeimai
			Psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos (Grupiniai užsiėmimai)	Tėvai besikreipiantys savarankiškai ar su nukreipimu	1 k. per savaitę. 8 susitikimai po 2 valandas (psichologo) 1 k. per savaitę. 10 susitikimų po 2 valandas (soc. darbuotojo)
2.	Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinys	Utena, Aukštakalnio g. 5, Tel.nr. 838961546 El.p. ppt@ppt.utena.lm.lt	Tėvystės įgūdžių ugdymas grupėje. Individualios tėvų konsultacijos.	Atskiros grupės tėvams, auginantiems ikimokyklinio amžiaus vaikus, 7-12 metų vaikus, paauglius.	2 grupės per metus Vienoje grupėje dalyvauja ne daugiau kaip 12 tėvų. Viena grupė susitinka 10 kartų, vieno užsiėmimo

					trukmė – 2 valandos.
3.	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras (VJUC)	Lauko g. 19A, Utena Tel. (8-389) 61690 https://www.jaunimas.utenal.m.lt	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Per metus vidutiniškai konsultuojami 35 asmenys	Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę, mažiausiai 6 konsultacijos
4.	Visuomeninė organizacija Utenos tėvų asociacija	Vaižganto g. 58-10, Utena Tel. (8 647) 26292 utenostevai@gmail.com Pirmininkė Asta Bursova	Savitarpio pagalbos grupės	Pagal poreikį	

Vadovaujantis Utenos rajono savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos duomenimis, per 2018 m. tėvų motyvacija mokytis pozityvaus bendravimo su vaiku tiesiogiai sietina su tėvų išsilavinimu. Savanoriškai lankyti bendravimo su vaikais tobulinimo kursų renkami tėvai, turintys vidurinį 17 (49 proc.) bei aukštąjį 13(37 proc.) išsilavinimą, jauni – iki 29 (26 proc.) metų ar 30-35 (40 proc.) metų amžiaus tėvai.

8.1. Pasirengimo šeimai mokymai Utenos rajono savivaldybėje.

Pasirengimo šeimai mokymus organizuoja Utenos dekanato šeimos centras, Utenos Kristas Žengimo į dangų parapija. Lietuvos Vyskupų Konferencija yra nustčiusi trijų mėnesių pasirengimo santuokai laikotarpį, kad būtų iširtas laisvas apsisprendimas bei tvirta valia, įsigilinta į santuokos bei šeimos gyvenimo pagrindus, artimiau susipažinta su Bažnyčios mokymu.

Pasirengimas šiam sakramentui apima susitikimus su kunigu. Sužadėtiniai taip pat išklauso jiems skirtas paskaitas apie santuokos sakramentą, jo prasmę, šeimos planavimą, vaikų ugdymą, sužino apie galimus sunkumus gyvenant poroje bei jų sprendimo būdus. Dalyvauti mokymuose ir gauti Santuokos sakramentą gali pakrikštyti vyras ir moteris, sulaukę 18 m. amžiaus (mažesniui amžiui reikalingas vyskupo leidimas) ir nebuvę susituokę anksčiau.

8-4 lentelė. Pasirengimo šeimai paslaugą teikiančios institucijos Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Paslaugą teikianti institucija	Įstaigos organizacijos buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslauga	Paslaugų gavėjai	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Utenos Dekanato šeimos centras, Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapija	Adresas: Aušros g. 78, LT-28150 Utena Mob. 8 678 09406, el.	Pasirengimo santuokai kursai	Sužadėtiniai, apsisprendę priimti Santuokos	Trijų mėnesių pasirengimo santuokai

		p: ausma.rasteniene@gmail.com		sakramentą, pakrikštyti vyras ir moteris, sulaukę 18 m. amžiaus (mažesniau amžiui reikalingas vyskupo leidimas) ir nebuvę susituokę anksčiau.	laikotarpis
--	--	---	--	---	-------------

Kūdikių besilaukiančios moterys konsultuojamos gydytojo ginekologo tiek individualiai, tiek grupėje. Kartą per mėnesį VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centre besilaukiančias moteris kūdikio natūralaus maitinimo tema konsultuoja iš Vilniaus atvykstantis gydytojas. Kalbama temomis: maitinimo krūtimi įgūdžiai, krūtų spenelių priežiūra, natūralaus maitinimo privalumai, naujagimio kūno priežiūra. Konsultacija nemokama. Konsultacijos trukmė – 2,5-3 val. Apie konsultaciją skelbiama VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centro internetiniame puslapyje.

8-5 lentelė. Mokymai kūdikių besilaukiančioms moterims

Eil. Nr.	Paslaugą teikianti institucija	Įstaigos organizacijos buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslauga	Paslaugų gavėjai	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	Aukštakalnio g. 5 <u>Telefonas: (8-389) 71243</u>	Konsultacija kūdikio maitinimo krūtimi tema	Besilaukiančios moterys	Kartą per mėnesį, atskirai skelbiamu laiku. Konsultacijos trukmė 2,5-3 val.

Išvados:

1. Tėvystės įgūdžių ugdymo mokymus grupėje organizuoja dvi institucijos: Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras (atlieka Bendruomeninių šeimų namų funkciją) kartu su partneriu Utenos apskrities vyrų krizių centras bei Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinys.

2. Individualias konsultacijas tėvams teikia Utenos apskrities vyrų krizių centras, Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinys, Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras.

3. 2019 m. sausio-birželio mėn. tėvystės įgūdžių ugdymo kursuose dalyvavo 95 asmenys. Iš jų 2 asmenys įpareigoti dalyvauti Utenos rajono savivaldybės administracijos Vaiko gerovės komisijos siūlymu, administracijos direktoriaus įsakymu.

4. Tėvystės įgūdžių ugdymo paslauga Utenos rajono savivaldybėje teikiama įgyvendinant pagalbos šeimai projektą „Kompleksinės paslaugos šeimai Utenos rajone“. Projektą įgyvendina Utenos rajono savivaldybės administracija kartu su partneriais: Utenos šeimos ir vaiko gerovės centru, atliekančiu Bendruomeninių šeimos namų funkciją bei Utenos apskrities vyrų krizių centru. 2018-2020 m. pozityvios tėvystės mokymų gavėjų skaičius numatytas 280 asmenų.

5. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijos rekomenduojamą tėvystės įgūdžių ugdymo programą įgyvendina dvi Utenos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo įstaigos.

6. Pasirengimo šeimai mokymus Utenos rajono savivaldybėje veda Utenos Dekanato šeimos centro, Utenos Kristaus Žengimo į dangų parapija.

Rekomendacijos:

1. Stiprinti prevencinę veiklą, nukreiptą į pasirengimo šeimai ir pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymą, per tikslines programas tėvams (savitarpio pagalbos grupės).

2. Skatinti nevyriausybinę organizacijų, sveikatos priežiūros įstaigų, vietos bendruomenių prevencinę veiklą šeimos stiprinimo srityje.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitikties Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
8.	Pasirengimo šeimai ir tėvystės įgūdžių ugdymas			
8.1.	Pasirengimo šeimai ir pozityvios tėvystės įgūdžių ugdymo stiprinimas	Tėvų savitarpio palaikymo grupių kūrimas prie vaikų dienos centrų	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.2 uždavinys Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.5. Gerinti ir plėsti socialines paslaugas socialinės rizikos asmenims ir šeimoms Utenos r.	Vaikų dienos centrai Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, atliekantis Bendruomeninių šeimos namų funkciją Utenos apskrities vyrų krizių centras

8.2.	Skatinti nevyriausybinių organizacijų, sveikatos priežiūros įstaigų, vietos bendruomenių prevencinę veiklą šeimos stiprinimo srityje	Prevencinių priemonių ir programų, skirtų priklausomybėms mažinti, įgyvendinimas	2.6.tikslas.Rajono gyventojų sveikatos gerinimas 2.6.3. uždavinys. Stiprinti visuomenės sveikatos priežiūrą. 2.6.3.6. Skatinti Utenos rajono bendruomenės sveikatinimo iniciatyvas	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius
------	--	--	--	--

9. Pirminė ambulatorinė asmens sveikatos priežiūra

Paslaugos tikslas - suteikti prieinamas, visapusiškas, kokybiškas ir saugias pirmines ambulatorines asmens sveikatos priežiūros paslaugas.

Paslaugos teikėjai - asmens sveikatos priežiūros įstaigos, turinčios licenciją teikti pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugas.

Paslaugos teikimo būdai - šeimos gydytojo komandos ir odontologijos paslaugos teikiamos asmeniui individualiai. Psichikos sveikatos paslaugos teikiamos asmenims individualiai arba gali būti organizuojamos psichoterapijos grupės. Jei paslaugos teikiamos grupėje, 1 darbuotojas turėtų dirbti su ne didesne kaip 15 asmenų grupe. Paslaugos teikiamos kiekvienam besikreipiančiam savivaldybės gyventojui.

Asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikianti įstaiga apdraustam privalomuoju sveikatos draudimu pacientui privalo suteikti iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšų apmokamą pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugą Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymo nustatyta tvarka.

Paslaugų prieinamumo ir plėtros analizė atlikta vadovaujantis VšĮ Pirminės sveikatos priežiūros centro pateikta informacija.

9.1. Pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos Utenos rajono savivaldybėje

Pirminė ambulatorinė asmens sveikatos priežiūra apima:

- šeimos gydytojo (arba vidaus ligų gydytojo, vaikų ligų gydytojo, akušerio ginekologo ir chirurgo kartu) komandos teikiamas paslaugas;
- pirminę ambulatorinę odontologinę asmens sveikatos priežiūrą;
- pirminę ambulatorinę psichikos sveikatos priežiūrą.

9-1 lentelė. Pirminės ambulatorinė asmens sveikatos priežiūros paslaugos teikiančios institucijos Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Paslaugos teikėjas	Buveinė
1.	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	Aukštakalnio g. 5, Utena, tel. (8 389) 63770 info@utenospspc.lt
2.	UAB „Dilina“ Šeimos klinika „Šalavijas“	J. Basanavičiaus g. 54, Utena, tel.: (8 389) 61535, (8 5) 27631333 Mob. 8 616 27575 info@salavijas.lt

3.	UAB Hiperika Šeimos klinika	Aukštakalnio g. 5, 28151 Utena Tel. 8 659 00707 info@hiperika.lt
4.	VšĮ „Sveikatą į namus“	Aukštakalnio g. 3, Utena Te. (8 389) 65142; (8 678) 70304 El.p: sveikatainamus@gmail.com
5.	VšĮ Šv. Klaros palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninė	Dariaus ir Girėno g. 14, Utena Tel. (8 389) 61025

Didžiausia pirminės sveikatos priežiūros paslaugas teikianti institucija Utenos rajono savivaldybėje yra Viešoji įstaiga Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras (toliau – Utenos PSPC), kurio steigėja yra Utenos rajono savivaldybė. Utenos PSPC turi šiuos padalinius: 3 ambulatorijas (Užpalių, Tauragnų ir Daugailių), 2 bendrosios praktikos gydytojo kabinetus (Vyžuonų ir Krašonos), 14 medicinos punktų (Antalgės, Biliakiemio, Juknėnų, Kirdeikių, Kuktiškių, Leliūnų, Norvaišių, Pačkėnų, Pakalnių, Radeikių, Sudeikių, Saldutiškio, Vaikutėnų, Vilučių) ir 1 bendruomenės slaugytojo kabinetą (Sirutėnų).

Utenos PSPC teikia įstatuose numatytas asmens sveikatos priežiūros paslaugas pagal Utenos PSPC suteiktą licenciją:

- pirminės ambulatorinės sveikatos priežiūros: šeimos medicinos;
- pirminės psichikos sveikatos priežiūros;
- paliatyvios pagalbos (suaugusių ir vaikų);
- greitosios medicinos pagalbos;
- akušerio praktikos;
- slaugos: bendrosios praktikos, bendruomenės; ambulatorinės slaugos paslaugos namuose,
- psichiatrijos dienos stacionaro;
- odontologijos;
- burnos higienos;
- gydytojo odontologo padėjėjo.

9.1.1. Pirminės ambulatorinės sveikatos priežiūros: šeimos medicinos paslaugos

Pirminė ambulatorinė sveikatos priežiūra – tai nespecializuotos kvalifikuotos asmens sveikatos priežiūros paslaugos, teikiamos pagal šeimos gydytojo, bendrosios praktikos slaugytojo bei akušerio medicinos normų reikalavimus ambulatorinėje asmens sveikatos priežiūros įstaigoje ir pacientų namuose.

Šeimos medicina – t.y. šeimos gydytojo praktika (vidaus ligų, vaikų ligų gydytojų, gydytojo akušerio ginekologo, gydytojo chirurgo praktika kartu).

Pagrindinis Utenos PSPC tikslas – gerinti gyventojų sveikatą, mažinti sergamumą, kokybiškai teikti medicinos paslaugas: šeimos gydytojo, vidaus ligų gydytojo, vaikų ligų gydytojo, akušerio - ginekologo, ambulatorinio chirurgo bei odontologo. Psichikos sveikatos centre teikti psichiatrinę pagalbą (diagnozuoti, gydyti sutrikusias žmogaus psichikos funkcijas, laiku numatyti psichikos ligų paūmėjimus), padėti žmogui prisitaikyti prie visuomenės gyvenimo ir į jį sugrįžti. Utenos psichikos dienos stacionaro paskirtis – teikti socialines ir medicinines paslaugas, skatinti pacientų socializaciją, stiprinti psichikos negalią turinčių žmonių gebėjimus prisitaikyti prie aplinkos bei padėti jiems integruotis į visuomenę. Slaugos paslaugos namuose teikiamos pacientų namuose, siekiant užtikrinti slaugos paslaugų prieinamumą, patenkinti paciento slaugos poreikius namų sąlygomis ir skatinti paciento savirūpą.

Utenos PSPC 2019 m. rugsėjo 1 d. duomenimis dirba 47 gydytojai, iš kurių:

- 24 šeimos gydytojai;
- 3 vidaus ligų gydytojai;
- 2 gydytojai akušeriai ginekologai;
- 3 gydytojai chirurgai;
- 3 gydytojai psichiatrai;
- 1 vaikų ir paauglių gydytoja psichiatrė;
- 9 gydytojai odontologai;
- 2 vaikų ligų gydytojai.

9.1.2. Ambulatorinė pagalba

2019 metų rugsėjo 1 d. iš viso prisirašiusių gyventojų – 36235 (nedraustų - 1663). Iš jų PSPC –28516 (nedraustų 1290), Daugailių ir Tauragnų ambulatorijose –1736 (nedraustų 87), Užpalių ambulatorijoje – 1183 (nedraustų 63), Vyžuonų šeimos med. kabinete – 920 (nedraustų 30), Krašuvos šeimos med. kabinete –3880 (nedraustų 193). 2018 m. gruodžio 31d. iš viso prisirašiusių gyventojų buvo 36825 (nedraustų 1724).

Per 2019 metų aštuonis mėnesius bendras apsilankymų skaičius Utenos PSPC ir padaliniuose – 166292, iš jų dėl ligos –139908, 2018 metais bendras apsilankymų skaičius Utenos PSPC ir padaliniuose buvo 236316, iš jų dėl ligos –200234.

9-2 lentelė. Apsilankymų skaičius PSPC, ambulatorijose ir šeimos medicinos kabinetuose

Rodiklis	Utenos PSPC		Daugailių ir Tauragnų ambulatorijos		Užpalių ambulatorija		Vyžuonų šeimos medicinos kabinetas		Krašuvos šeimos medicinos kabinetas	
	2018	2019 (8mėn.)	2018	2019 (8mėn.)	2018	2019 (8mėn.)	2018	2019 (8mėn.)	2018	2019 (8mėn.)
IŠ VISO:	196187	138884	9056	6445	7128	4825	6135	3922	17810	12216
Vienas gyventojas lankėsi kartų	5.32	3,23	5.00	3,71	5.83	4,08	6.51	4,26	4.46	3,45
Lankyta namuose	2481	950	264	171	787	486	1320	641	110	62

Utenos rajono savivaldybėje užtikrinamas pirminės sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumas kaimo vietovėse. Utenos PSPC 2018 metų veiklos ataskaitos duomenimis, kaimo medicinos punktuose mažėja aptarnaujamų pacientų ir jiems suteiktų paslaugų skaičius dėl mažėjančio gyventojų skaičiaus.

Statistiniai duomenys rodo, kad 2018 metais 85 proc. apsilankymų PSPC ir padaliniuose sudarė dėl ligos, 15 proc – dėl profilaktinio sveikatos patikrinimo. 2019 metais didėja gyventojų bendras apsilankymų PSPC, ambulatorijose ir šeimos medicinos kabinetuose skaičius, didėja apsilankymų dėl sveikatos profilaktinio patikrinimo procentas – 17 proc.

Utenos PSPC 2018 metų veiklos ataskaitos duomenimis, didėjanti gyventojų apsilankymų skaičių lėmė prisirašiusių gyventojų senėjimas ir jų sergamumo dėl amžiaus didėjimas. Profilaktinių patikrinimų didėjimą lėmė besikreipiančių dėl privalomo sveikatos patikrinimo vairuotojų ir sezoniniam darbui įsidarbinti norinčių asmenų skaičiaus padidėjimas.

Skubios medicinos pagalbos paslaugas Utenos PSPC teikia 3 GMP brigados, paslaugų struktūroje vyrauja 89 proc. ūmių susirgimų ir būklių bei 11 proc. nelaimingų atsitikimų. Nuo 2018 m. liepos 1 d. Utenos PSPC dispečerines paslaugas valdo VšĮ Greitosios medicinos pagalbos stotis.

9.1.3. Gyventojų sergamumas.

Nuo 2019 m. sausio 1 d. iki rugsėjo 1d. užregistruota susirgimų – 33155. Tuo tarpu 2018 m. susirgimų užregistruota – 46673. Iš jų:

- suaugusių ir paauglių - 23508 (2018 m. - 33227);
- vaikų - 9647 (2018 m. – 13446).

Naujai išaiškintų susirgimų:

- suaugusių ir paauglių – 2880 (2018 m. - 4639).
- vaikų - 4227 (2018 m. – 6950).

Utenos PSPC 2018 metų veiklos ataskaitos duomenimis, registruotas didesnis sergamumas endokrininėmis, mitybos ir medžiagų apykaitos, kraujotakos ligomis. Vaikai - kai kurios infekcinės ir parazitinės ligos, **psichikos ir elgesio sutrikimai (2018 m. 5296, 2017 m. - 3499)**

Utenos PSPC duomenimis, 2018 m. profilaktiškai patikrinta 3745 vaikai. Patikrinimo metu nustatyta daugiau vaikų, turinčių netaisyklingą laikyseną, nutukimą, funkcinis sistolinius ūžesius. Stebimas vaikų regėjimo silpnėjimas.

2018 m. profilaktiškai stebėti 168 kūdikiai. Padidėjo profilaktinių skiepimų skaičius 2 proc. – 2018 m. paskiepyta 91 proc. vaikų, kai tuo tarpu 2017 m. – 89 proc. vaikų, kurie turėjo būti vakcinuojami pagal Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro patvirtintą skiepų kalendorių.

9-3 lentelė. Gyventojų apsilankymų skaičius 2019 m. sausio 1 d. – rugsėjo 1 d.

Utenos PSPC gydytojai, iš jų:	Apsilankymų pas gydytojus kiekis iš viso	Profilaktiniai patikrinimai	Gydytojų apsilankymų namuose	
			Iš viso	Iš jų pas vaikus
Šeimos gydytojai	115633	15771	2159	220
Vidaus ligų gydytojai	11420	1119	98	
Vaikų ligų gydytojai	4603	1918	49	49
Akušeriai ginekologai	5148	3195	0	0
Chirurgai	9254	1	0	0
Odontologai	12005	3421	0	
Psichiatrai	8229	2134	133	
Viso	166292	27559	2439	269

Utenos PSPC 2018 metų veiklos ataskaitos duomenimis, gyventojų profilaktiniai patikrinimai, apsilankant pas šeimos gydytoją, sudaro 13,6 proc. Tai leidžia daryti prielaidą, kad keičiasi žmonių požiūris į sveikatą. Sąmoningas požiūris į sveikatą lemia asmens sveikatai palankų elgesį

(fizinis aktyvumas, sveika mityba, informacijos apie sveikatą paieška, sistemingas sveikatos patikrinimas). Sąmoningo požiūrio į sveikatą skatinimui būtis visuomenės švietimas, prevencinių programų pristatymas.

9.2. Slaugos paslaugos namuose

Slaugos paslaugos namuose teikiamos pacientų namuose, siekiant užtikrinti slaugos paslaugų prieinamumą, tęstinumą, patenkinti paciento slaugos poreikius namų sąlygomis ir skatinti paciento savirūpą.

2018 m. ambulatorinės slaugos paslaugų namuose buvo suteikta 5937 paslaugų 1602 pacientams. 2017 m. suteikta 4820 paslaugų 1488 pacientams namuose, neatitraukiant paciento nuo jam įprastos socialinės aplinkos.

Statistiniai duomenys rodo, kad **didėja ambulatorinės slaugos paslaugų namuose poreikis. Lyginant 2017 ir 2018 metus, ambulatorinės slaugos paslaugomis namuose pasinaudojo 114 asmenų daugiau, suteikta 19 proc. paslaugų daugiau.**

9.3. Prevencinių asmens sveikatos programų, apmokamų privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis, vykdymas

Pasaulio sveikatos organizacijos (toliau – PSO) duomenimis, visuomenės sveikatos būklę lemia: 50 proc. žmonių gyvensena, 20 proc. juos supanti aplinka, 20 proc. genetinis paveldimumas ir 10 proc. sveikatos priežiūros tarnybų veikla. PSO yra apskaičiavusi, kad Lietuvoje 18 proc. mirčių yra susijusios su tabako vartojimu, 12 proc. – su nepakankamu vaisių ir daržovių vartojimu, 11 proc. – su alkoholiu, 10 proc. – su antsvoriu, 9 proc. – su fizinės veiklos stoka. Profilaktinėmis priemonėmis, šalinant su mityba ir gyvenimo būdu susijusius rizikos veiksnius (mažinant hipertenzijos, hipercholesterolemijos, rūkymo, netinkamos mitybos, piktnaudžiavimo alkoholiu, antsvorio ir fizinės veiklos stokos paplitimą), galima išvengti 80 proc. širdies ir kraujagyslių ligų bei 1/3 onkologinių susirgimų.

Prevenčinės programos priskiriamos prioritetinėms paslaugoms. Daugelį metų nenutrūkstamai vykdant prevencines programas, gerėja pacientų ištyrimas.

Asmens dalyvavimas prevencinėje programoje sudaro galimybę nemokamai išsitiirti dėl sergamumo kritinėmis ligomis. Lėšos apdraustųjų privalomuoju sveikatos draudimu prevenciniams sveikatos tyrimams skiriamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto.

Dėl prevencinių tyrimų pacientas privalo kreiptis į šeimos gydytoją ar prevencinių programų koordinatorių, kurie išsamiai supažindina su programomis ir paskiria reikiamus tyrimus.

9.3.1. Skatinamosios pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos

Skatinamosios pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos, už kurias mokamas skatinamasis priedas. Šias paslaugas sudaro: atskirų tyrimų atlikimas, ankstyvoji piktybinių navikų diagnostika, fiziologinio nėštumo priežiūra (gydytojo, akušerio vizitai, kraujo, šlapimo tyrimai ir kita), vaikų iki 1 metų sveikatos priežiūra (naujagimių priežiūra mieste ir kaime), neįgaliųjų sveikatos priežiūra (gydytojo, slaugytojo,

gydytojo psichiatro, psichikos sveikatos slaugytojo vizitai į namus), slaugos personalo procedūros namuose, vaikų nuolatinių krūminių dantų dengimas silantinėmis medžiagomis ir kita.

2018 metais suteikta 89774 skatinamųjų paslaugų, t.y. 0,1 % daugiau, lyginant su 2017 metais (89701 paslaugos). Nustatyti 44 atvejai I stadijos piktybinių navikų (2017 m. – 43).

9-4 lentelė. Suteiktų skatinamųjų paslaugų skaičius

Paslaugų teikėjas	Suteiktų skatinamųjų paslaugų skaičius	
	2017 m.	2018 m.
Gydytojai	52980	52308
Slaugytojai	22413	29619
Gydytojai odontologai	7905	7845
Greitosios medicininės pagalbos skyrius	56	52

Vadovaujantis Utenos PSPC 2018 metų veiklos ataskaita, **stebima skatinamųjų paslaugų, susijusių su vaikų sveikatos bei neįgaliųjų priežiūra poreikis.**

9.3.2. Atrankinės mamogramos patikros dėl krūties vėžio paslaugos

Programa skirta 50 - 69 m. amžiaus moterims, vykdoma kas 2 metai. Metų pradžioje įstaigoje prisirašiusių šios amžiaus grupės moterų skaičius buvo 6291. Pagal sutartį su Panevėžio teritorine ligonių kasa (toliau – TLK) per ataskaitinį laikotarpį buvo planuojama patikrinti 3146 moterų. Suteikta informavimo paslauga 1745 moterims (55,47 %), lyginant su praėjusiais metais paslaugų skaičius nežymiai kito (2017 m. – 56,7%).

9.3.3. Gimdos kaklelio piktybinių navikų prevencinių priemonių programa

Programa skirta 25 – 59 m. amžiaus moterims, vykdoma kas 3 metai. 2018 m. sausio 2 d. įstaigoje prisirašiusių šios amžiaus grupės moterų skaičius buvo 8849. Pagal sutartį su Panevėžio TLK per ataskaitinį laikotarpį buvo planuojama patikrinti 2950 moterų. Informavimo paslauga suteikta 3737 moteriai (72,8%), 2017 m. – 68 %. Citologinio tepinėlio paėmimo ir ištyrimo paslauga suteikta 5737 moterims (42,81%), 2017 metais – 41%. 2018 metais naujai diagnozuotos 8 gimdos kaklelio karcinomos *in situ*, 2017 m. – 7.

9.3.4. Priešinės liaukos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa

Programa skirta 50 - 69 m. amžiaus vyrams, paslauga teikiama ne dažniau kaip vieną kartą per dvejus metus. Įstaigoje prisirašiusių šios amžiaus grupės vyrų skaičius – 5531. Informavimo paslauga suteikta -1475 (27%), 2017 m. – 51 %.

9.3.5. Asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos programa

Programa skirta 40 – 54 m. vyrams bei 50 - 64 m. moterims. Įstaigoje prisirašiusių šių amžiaus grupių asmenų skaičius – 9236. Pagal sutartį su Panevėžio TLK per ataskaitinį laikotarpį programoje galinčių dalyvauti buvo 9236. Suteikta asmenų, priskirtinų širdies ir kraujagyslių ligų didelės rizikos grupei, atrankos ir prevencijos paslauga 4128 asmenims (44,69 %), 2017 m. - 41 %. Šios programos dėka pacientai informuojami apie didelę širdies ir kraujagyslių ligų tikimybę. Nustačius didelę rizikos grupei priklausančius asmenis, jie siunčiami konsultuoti kardiologams. Po kardiologo konsultacijos gydantis gydytojas skiria rekomenduotiną gydymą bei siunčia į Utenos sveikatos biurą sveikatos stiprinimui.

9.3.6. Storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos programa

Programa skirta 50 – 74 m. amžiaus gyventojams. Įstaigoje prisirašiusių šios amžiaus grupės asmenų skaičius – 13793. Pagal sutartį su Panevėžio TLK planuojama patikrinti 6897. Suteikta storosios žarnos vėžio ankstyvosios diagnostikos paslauga 2430 pacientų (35,23 %), 2017 m. – 43%. Informavimo apie storosios žarnos vėžio ankstyvąją diagnostiką ir iFOBT rezultatų įvertinimo paslauga teikiama ne dažniau kaip vieną kartą per dvejus metus. Gydytojo specialisto konsultacija su kolonoskopija ir jei reikia, biopsijos medžiagos paėmimu, atliekama esant teigiamam iFOBT rezultatui. 2018 metais nukreipti 242 pacientai, (2017 m. - 376) gydytojo specialisto konsultacijai.

9.4. Pirminė ambulatorinė odontologinė asmens sveikatos priežiūra

Pirminė ambulatorinė odontologinė asmens sveikatos priežiūra - nespecializuotų pirminės odontologinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų, teikiamų asmens sveikatos priežiūros įstaigose, turinčiose licenciją teikti odontologijos paslaugas, kompleksas.

Utenos rajono savivaldybėje **pirminės ambulatorinės odontologinės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia trys įstaigos: Viešoji įstaiga Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras, UAB Šeimos klinika „Hiperika“, UAB „Dilina“.**

Odontologijos įstaigų skelbiamos statistikos duomenimis, jaunėja vaikų, besikreipiančių dėl odontologijos paslaugų, amžius. Tik penktadalis vaikų, sulaukusių 6 metų amžiaus, neturi nei vieno eduonies pažeisto dantuko. Todėl vaikų dantų priežiūra ir teisingų burnos higienos įpročių formavimas yra labai svarbus. Laiku atlikta dantų patikra užkirs kelią odontologinėms problemoms, t. y. kreivų dantų augimui, sąkandžio sutrikimams, žandikaulių dydžių neatitikimams, netaisyklingai dantų padėčiai ir kitiems svarbiems aspektams, padėsiantiems išvengti sudėtingo, brangaus ir ilgai trunkančio gydymo ateityje.

Vadovaujantis Panevėžio teritorinės ligonių kasos Pirminės ambulatorinės odontologinės asmens sveikatos priežiūros vertinimo pagal gerų darbo rezultatų rodiklius už 1 metų laikotarpį nuo 2018-01-01 iki 2018-12-30 ataskaitų duomenų suvestine, didžiausias vidutinis metinis prisirašusių asmens sveikatos priežiūros įstaigoje asmenų skaičius tenka VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centrui

9-5 lentelė. Pirminės ambulatorinės odontologinės asmens sveikatos priežiūros gerų rezultatų rodiklis

Asmens sveikatos priežiūros įstaiga (ASPI)	Pirminės ambulatorinės odontologinės asmens sveikatos priežiūros gerų rezultatų rodiklis		
	Vaikų (iki 18 m.) odontologinio profilaktinio tikrinimo intensyvumas. Odontologo teikiančio pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugas, atliekamas vaikų profilaktinis tikrinimas (paslaugos kodas 3142)		
	prirašytų prie ASPI vaikų (iki 18 m.) skaičius	vaikų (iki 18m.), kuriems buvo suteikta paslauga, skaičius per metus	Vaikų (iki 18 m.), kuriems suteikta paslauga, dalis (proc.), palyginti su bendru prirašytų prie ASPI vaikų skaičiumi
Viešoji įstaiga Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	5360	3953	73,8 %
UAB Šeimos klinika „Hiperika“	293	212	72,4 %
UAB „Dilina“ Šeimos klinika „Šalavijas“	555	48	8,6 %

Didžiausia vaikų (iki 18 metų), kuriems buvo suteikta profilaktinio tikrinimo paslauga, dalis (proc.), palyginus su bendru prirašytų prie ASPI vaikų skaičiumi, tenka Utenos PSC – 73,8 proc, mažiausiai – 8.6 proc.- UAB „Dilina“. Vadovaujantis statistiniais duomenimis, vidutiniškai tik **51,6 proc vaikų, kurie yra prirašyti prie ASPI Utenos rajono savivaldybėje, kreipiasi dėl profilaktinio tikrinimo.** Darytina išvada, kad būtinas visuomenės švietimas dėl vaikų dantų priežiūros svarbos, siekiant geros vaikų sveikatos.

Lietuvoje nuo 2005 metų vykdoma prevencinė vaikų dantų priežiūros programa - vaikų dantukų dengimas silantinėmis medžiagomis. Svarbiausias jos tikslas – užtikrinti, kad auganti vaikų karta turėtų kuo sveikesnius dantis.

Krūminių dantų silantavimo programa skirta nuo 6 iki 14 metų nuolatinių krūminių dantų kramtomųjų paviršių ėduonies prevencijai. Tyrimais išaiškinta, kad Lietuvoje daugiau kaip 90 proc. šešiamečių vaikų dantų jau pažeisti ėduonies. Dar blogesni vyresnių vaikų dantys: ėduonis pažeidęs 69-98 proc. dvylikamečių, 84-100 proc. penkiolikmečių dantų. Vaikų dantų ėduonis tampa vis aštresne problema, tam užkirsti kelią gali padėti silantavimas. Švedijos mokslininkai nustatė, kad vaikams laiku padengus dantis silantais, net ir praėjus 8 metams, dantų ėduonies atsiradimo galimybė sumažėja 80-90 proc. Silantai – tai skysta plombinė medžiaga nuolatinių dantų vagelėms hermetizuoti.

Lėšos vaikų dantukų dengimui silantinėmis medžiagomis skiriamos iš Privalomojo sveikatos draudimo fondo (toliau - PSDF). Nors valstybė skiria pakankamai lėšų vaikų dantų priežiūrai, dalis pinigų lieka nepanaudota. 2005–2014 metais buvo suteikta daugiau nei 575 tūkst. vaikų dantų dengimo silantinėmis medžiagomis paslaugų.

Vaikų dengimo silantais programą vykdo Utenos PSPC.

9.3. Pirminė ambulatorinė psichikos sveikatos priežiūra

Pirminė ambulatorinė psichikos sveikatos priežiūra - tai pirminės psichikos sveikatos priežiūros paslaugų, teikiamų psichikos sveikatos centruose arba įstaigose, atitinkančiose psichikos sveikatos centrums taikomus reikalavimus, kompleksas.

Utenos psichikos sveikatos centre dirbantys 3 suaugusiųjų gydytojai psichiatrai, 1 vaikų ir paauglių gydytoja psichiatrė.

Psichikos dienos stacionaras - tai vieta, kur asmuo, sergantis depresija, nerimu, šizofrenija, patiriantis dvasines krizes, išgyvenantis netektis, turintis priklausomybę psichotropinėms medžiagoms, atgaus prarastus socialinius įgūdžius, išmoks būti savarankiškesnis, užmegs draugiškus ryšius su bendraminčiais.

Pagalba skirta krizėms ištiktiems asmenims, gydymo kokybę užtikrinant nuosekliu, ilgalaikiu komandiniu darbu, siekiant, kad kiekvienas dienos stacionaro pacientas gautų optimalų gydymą, pritaikytą individualiems jo poreikiams. Įgyvendinant psichikos negalią turinčių pacientų savalaikį, pilnavertį gyvenimo įgūdžių atkūrimą, pagrindinis dėmesys kreipiamas į emocinį būklių stabilizavimą.

9-6 lentelė. Bendras apsilankymų skaičius per 2019 m. aštuonis mėn.

Bendras apsilankymų skaičius per 2019 m. aštuonis mėn.	Suteiktų paslaugų skaičius	Vidutiniškai suteikta paslaugų 1 ligoniui
183 (pacientų sk.)	2990	17,02

Gydymo tęstinumui po stacionaraus gydymo pacientai gali būti nukreipiami į Utenos psichikos dienos stacionarą. Dienos stacionare tęsiamas ir koordinuojamas paciento medikamentinis gydymas, stebimas psichinės būsenos pokytis. Asmuo neatitraukiamas nuo įprastos aplinkos, nepraranda ryšio su šeima. Specialistų pagalba lavinami asmens kasdienio gyvenimo įgūdžiai, kurie padeda išlikti savarankiškiems ir socialiai aktyviems.

Psichikos dienos stacionare teikiamos psichiatro, slaugytojos, psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos bei terapijos: audiovizualinė šviesos, spalvų, kvapų, rankdarbių, socialinių įgūdžių ugdymas, judesio.

Paslaugos Psichikos dienos stacionare teikiamos nemokamai suaugusiems asmenims (nuo 18 metų) ir apdraustiems privalomu sveikatos draudimu. Paslaugų trukmė - 6 savaitės per metus, turintiems šeimos gydytojo ar psichiatro siuntimą. Paslaugos teikiamos asmenims, turintiems priklausomybę, paūmėjus psichikos ligai, atsiradus depresijai, nuovargiui ir kitiems psichikos sutrikimams ar būsenoms nereikalaujančios nuolatinės

medikų priežiūros. Psichikos dienos stacionaro darbo laikas: pirmadienis – penktadienis, nuo 8 iki 16 val. Psichikos dienos stacionare teikiamos paslaugos leidžia sergančiųjų šeimoms nariams derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus.

Utenos PSPC 2018 metų veiklos ataskaitos duomenimis, Psichikos dienos stacionare teikiamos paslaugos turi teigiamą poveikį pacientų sveikatai. Lyginant 2017 ir 2018 metus, ligos atkryčių skaičius sumažėjo.

Psichikos dienos stacionare teikiama mokama anoniminė pagalba:

Alkoholinės abstinencijos anoniminė detoksikacija, alkoholinės abstinencijos anoniminė detoksikacija (be gydytojo psichiatro konsultacijos, šeimos gydytojo siuntimu), Anoniminė gydytojo psichiatro konsultacija, Anoniminė psichologo konsultacija, Anoniminė gydytojo psichoterapeuto konsultacija.

9.3.2. Duomenys apie vaikų ir paauglių psichikos sveikatą Utenoje

Utenos rajono savivaldybėje stebimas vaikų ir paauglių psichinės sveikatos blogėjimas. Vadovaujantis Utenos PSPC 2015 – 2017 m statistiniais duomenimis, į Utenos Pirminės sveikatos priežiūros centro (PSPC) vaikų ir paauglių psichiatrą kiekvienais metais kreipiasi vis daugiau vaikų ir paauglių: 2015 - 63 vaikai, 2016 m. -70 vaikų, 2017 m. -87 vaikų. Dažniausiai buvo kreipiamasi dėl emocijų ir elgesio sutrikimų, kiek mažiau - dėl depresinių sutrikimų ir save žalojančio elgesio bei suicidinių ketinimų. Taip pat nemaža dalis kreipėsi dėl raidos sutrikimų ir protinio atsilikimo. Vaiko psichikos sutrikimai nulemia sumažėjusias jo galimybes ugdytis, dalyvauti, veikti. Dėl to kyla priežiūros ar slaugos poreikis.

Utenos PSPC 2015 – 2017 m. statistikos duomenimis, Utenos vaikų iki 16 m., kuriems nustatytas neįgalumas, skaičius padidėjo nuo 76 iki 107 asmenų, t.y. 29 proc. Neįgalumo nustatymo priežastys dėl psichikos sutrikimų – specifinio mišraus raidos sutrikimo (iki 7m. amžiaus), lengvo, vidutinio ir sunkaus protinio atsilikimo (nuo 7 iki 18 m. amžiaus), įvairiapusio raidos sutrikimo (įvairaus amžiaus vaikams).

Utenos PSPC dirba vienas vaikų ir paauglių gydytojas psichiatras 0,25 etatu, todėl susidaro iki 1 mėn. eilė gydytojo konsultacijai. Dėl didelio pacientų skaičiaus per dieną pacientui tenka 15-20 min. gydytojo laiko. Siekiant pagerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą vaikams ir jų šeimoms, besikreipiančioms dėl vaikų psichikos sutrikimų, tikslinga padidinti vaikų psichiatro pareigybės etatą iki 1 etato.

Šeimoms, turinčioms vaikus su raidos sutrikimais, protiniu atsilikimu, emocijų ir elgesio sutrikimais, ir ypač – su įvairiapusiu raidos sutrikimu, iškykla daugybė sunkumų kasdieniniame gyvenime – nežinia, kaip tinkamai reaguoti į specifinį vaiko elgesį ar emocijas, kaip laikytis režimo, kaip ugdyti vaiką ir kita, todėl atsiranda paslaugų tėvams poreikis. Tėvų savitarpio pagalbos grupių kūrimas sudarytų galimybę tėvams pasidalinti savo asmenine patirtimi. Tokių grupių įkūrimui reikia patalpų bei atsakingo už grupių veiklos koordinavimą asmens (psichologo/raidos specialisto/ socialinio darbuotojo).

Išvados:

1. Utenos rajono savivaldybėje pirminės sveikatos priežiūros paslaugas teikia 3 viešosios įstaigos – viešoji įstaiga Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras (toliau – Utenos PSPC), viešoji įstaiga „Sveikatą į namus“, viešoji įstaiga Šv. Klaros palaikomojo gydymo ir slaugos ligoninė

(pirminei sveikatos priežiūrai priskiriama ir slauga) bei 2 privačių paslaugų teikėjų įstaigos – UAB „Dilina“ šeimos klinika „Šalavijas“ ir UAB „Hiperika“ šeimos klinika.

2. Utenos PSPC, 2019 m. rugsėjo 1 d. duomenimis, dirba 47 gydytojai. Iš jų: 24 šeimos gydytojai, 3 vidaus ligų gydytojai, 2 gydytojai akušeriai ginekologai, 3 gydytojai chirurgai, 3 gydytojai psichiatrai, 1 vaikų ir paauglių gydytoja psichiatrė, 9 gydytojai odontologai, 2 vaikų ligų gydytojai.

3. Skubios medicinos pagalbos paslaugas Utenos PSPC teikia 3 GMP brigados.

4. Didėja ambulatorinės slaugos paslaugų namuose poreikis.

5. Didėja slaugos paslaugų namuose poreikis.

6. Utenos rajono savivaldybėje pirminės ambulatorinės odontologinės asmens sveikatos priežiūros paslaugas teikia trys įstaigos: Viešoji įstaiga Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras, UAB Šeimos klinika „Hiperika“, UAB „Dilina“ Šeimos klinika „Šalavijas“.

7. Profilaktiniam dantų patikrinimui 2018 metais kreipėsi 51,6 proc. vaikų, kurie yra prirašyti prie ASPĮ Utenos rajono savivaldybėje.

8. Utenos PSPC vykdo vaikų dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programą.

9. Vaikų iki 16 m., kuriems nustatytas neįgalumas, per laikotarpį nuo 2015 metų iki 2017 metų skaičius padidėjo nuo 76 iki 107 asmenų, t.y. 29 proc.

10. Psichikos dienos stacionare teikiamos psichiatro, slaugytojos, psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos asmenims nuo 18 metų.

11. Didėja skatinamųjų paslaugų, susijusių su vaikų sveikatos bei neįgaliųjų priežiūra namuose poreikis.

12. Nepakankamas vaikų psichiatro paslaugų prieinamumas, susidaro eilės.

13. Utenos PSPC sėkmingai vykdomos kritinių ligų prevencijai skirtos programos.

Rekomendacijos:

1. Skatinti vaikų profilaktinį dantų patikrinimą, bendradarbiaujant su Utenos rajono švietimo įstaigomis.

2. Didėjant vaikų su psichikos sutrikimais skaičiui Utenos rajono savivaldybėje, didinti vaikų ir paauglių gydytojo psichiatro paslaugų prieinamumą (1 etatas).

3. Didinti skatinamųjų paslaugų, susijusių su vaikų sveikatos bei neįgaliųjų priežiūra, prieinamumą.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitiktis Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
9.	Pirminė ambulatorinė asmens sveikatos priežiūra			
9.1.	Skatinti vaikų profilaktinį dantų patikrinimą	Bendradarbiaujant su Utenos rajono švietimo įstaigomis skleisti informaciją apie dengimo silantinėmis medžiagomis teigiamas savybes ir siekti 100 proc. vaikų dantų profilaktinė patikros	2.6.tikslas. Rajono gyventojų sveikatos gerinimas. 2.6.2. uždavinys. Didinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą 2.6.2.1. Plėtoti sveikatos priežiūros paslaugas ir didinti jų prieinamumą Utenos rajone.	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius. VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras
9.2.	Didinti vaikų ir paauglių gydytojo psichiatro paslaugų prieinamumą	Įsteigti 1 pilną vaikų ir paauglių gydytojo psichiatro etatą.	2.6.Rajono gyventojų sveikatos gerinimas. 2.6.2. uždavinys. Didinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą 2.6.2.1. Plėtoti sveikatos priežiūros paslaugas ir didinti jų prieinamumą Utenos rajone.	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras
9.3.	Didinti skatinamosios pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą	Viešinti informaciją apie galimas skatinamosios pirminės ambulatorinės asmens sveikatos priežiūros paslaugas, bendradarbiaujant su įstaigomis ir institucijomis, veikiančiomis vaiko	2.6.Rajono gyventojų sveikatos gerinimas. 2.6.2. uždavinys. Didinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę ir prieinamumą. 2.6.2.1. Plėtoti sveikatos priežiūros paslaugas ir didinti jų prieinamumą Utenos rajone.	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius

		ir šeimos gerovės sirtyje		
--	--	------------------------------	--	--

10. Psichosocialinė pagalba

Paslaugos teikimo tikslas - suteikti pagalbą, palengvinančią asmens krizę, emocinius išgyvenimus.

Paslaugos teikėjai - psichologai, sielovados specialistai, socialiniai darbuotojai.

Paslaugos teikimo būdas - atsižvelgiant į situacijos sudėtingumą, paslauga gali būti teikiama tiek individualiai, tiek grupėje. Jei paslauga teikiama grupėje, 1 darbuotojas, teikiantis psichosocialinę pagalbą, turėtų dirbti su ne didesne kaip 15 asmenų grupe. Paslauga pradama teikti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo asmens kreipimosi į savivaldybę ar į paslaugos teikėją dienos, skubios pagalbos atveju – kreipimosi į savivaldybę ar į paslaugos teikėją dieną.

Paslaugos išvystymo norma - Paslauga teikiama kiekvienam besikreipiančiam asmeniui.

Psichosocialinės pagalbos prieinamumas Utenos rajono savivaldybėje vertintas vadovaujantis Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų 2017, 2018, 2019 metų planais, jų ataskaitomis; Utenos rajono socialinių paslaugų centro 2017, 2018 metų veiklos ataskaitomis, Utenos rajono savivaldybės vaikų socialinės globos Utenos šeimos ir vaiko gerovės centre pertvarkos 2018–2020 metų veiksmų planu.

10.1. Socialinės rizikos veiksniai, dėl kurių asmenys (šeimos) patiria ar yra pavojus jiems atsidurti krizinėje situacijoje

Lietuvos Respublikos socialinių paslaugų įstatyme socialinė rizika apibrėžiama, kaip veiksniai ir aplinkybės, dėl kurių asmenys (šeimos) patiria ar yra pavojus jiems patirti socialinę atskirtį:

- suaugusių šeimos narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stoka ar nebuvimas;
- nepilnamečių vaikų (įvaikių) visapusio fizinio, protinio, dvasinio, dorovinio vystymosi ir saugumo sąlygų šeimoje neužtikrinimas dėl psichologinės, fizinės ar seksualinės prievartos, smurto, išnaudojimo prekybai žmonėmis;
- piktnaudžiavimas alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis; priklausomybė nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių lošimų;
- rizikingas elgesys - elgetavimas, valkatavimas, benamystė; motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje stoka ar nebuvimas, įsitraukimas ar polinkis įsitraukti į nusikalstamą veiklą.

Vadovaujantis Lietuvos Statistikos departamento,* Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyriaus, **Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus Utenos rajone, ***Užimtumo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, ****Utenos rajono socialinių paslaugų centro, *****Valstybinio socialinio draudimo fondo valdybos Utenos skyriaus duomenimis **2019 m. sausio 1 d. Utenos rajono savivaldybėje gyvena 37 427 asmenys. Iš jų 68 proc. gyventojų gyvena Utenos mieste, kaimo gyventojai sudaro 32 proc. visų gyventojų.**

10-1 lentelė. Gyventojų skaičius Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Rodiklis	Gyventojų skaičius 2018 m. sausio 1 d.	Gyventojų skaičius 2019 m. sausio 1 d.
1	2	3	4
1.	Gyventojų skaičius	37900	37427
	iš jų:		
1.1	mieste	25859	25496
1.2	kaime	12041	11931
2.	Iš bendro gyventojų skaičiaus:		
2.1	darbingo amžiaus gyventojai	24008	22268
2.2	pensinio amžiaus gyventojai	9944	9751
2.3	pensinio amžiaus gyventojai, kuriems nustatytas specialiųjų poreikių lygis*	1465	1030
2.4	suaugę darbingo amžiaus asmenys su negalia***** (bendras invalidumo ir/ar netekto darbingumo pensijos gavėjų skaičius)	3776	2882
2.5	vaikai (0–17 metų)	5478	5408
2.6	vaikai su negalia	272	245
3.	Šeimos, patiriančios socialinę riziką *****	166	196
4.	Vaikų skaičius šeimose, patiriančiose socialinę riziką**	229	315
5.	Šeimose globojamų vaikų skaičius**	74	68
6.	Bedarbiai***	2432	2423

Statistiniai duomenys rodo, kad Utenos rajono savivaldybėje didėja šeimų, patiriančių socialinės rizikos veiksnius ir jose augančių vaikų skaičius. 2019 m. sausio 1 d. duomenimis, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo namuose paslaugos teiktos 196 šeimoms patiriančioms socialinės rizikos veiksnius, kuriose auga 315 vaikų, iš jų - 140 mergaičių ir 175 berniukai.

Psichosocialinės pagalbos prieinamumas yra labai svarbus veiksnys, užtikrinant paramą ir pagalbą šeimai, patekusiai į kritinę situaciją.

10.2. Pagalba šeimai dėl suaugusių šeimos narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stokos ar jų nebuvimo

Šeimos stiprinimo įstatyme pabrėžiama, kad labai svarbu sudaryti sąlygas šeimoms gauti būtiną kompleksinę pagalbą, siekiant stiprinti šeimos gebėjimus savarankiškai spręsti savo socialines problemas, motyvaciją kurti saugią, sveiką ir darnią aplinką savo šeimoje. Ypač daug dėmesio būtina skirti šeimoms, kuriose yra negalių turinčių šeimos narių ar specialių poreikių turinčių vaikų, – joms užtikrinti tarpinstitucinę paramą ir pagalbą auginant vaikus bei reikiamas paslaugas šeimos nariams, turintiems negalią, prižiūrėti.

Šeimos stiprinimo įstatyme pažymima, kad socialinius sunkumus patiriančioms šeimoms ir vienišioms tėvams kompleksinę pagalbą būtina gauti kuo arčiau jų gyvenamosios vietos tam, kad būtų sudarytos sąlygos šeimos nariams įveikti socialinius sunkumus, derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus, sąmoningai prisiimti atsakomybę už sprendimus ir savo gyvenimo kūrimą.

10.2.1. Kompleksinės paslaugos šeimai Utenos rajono savivaldybėje

Kompleksinių paslaugų prieinamumas Utenos rajono savivaldybėje užtikrinamas įgyvendinant Europos Sąjungos struktūrinių fondų bendrai finansuojamą projektą „Kompleksinės paslaugos šeimai Utenos rajone“. Projektas įgyvendinamas nuo 2017 m. rugpjūčio 1 dienos, projekto įgyvendinimo laikotarpis – iki 2021 metų.

Projektą įgyvendina Utenos rajono savivaldybės administracija kartu su partneriais: Utenos šeimos ir vaiko gerovės centru, atliekančiu Bendruomeninių šeimos namų funkciją, ir nevyriausybine organizacija Utenos apskrities vyrų krizių centru.

„Vieno langelio“ principu Bendruomeniniuose šeimos namuose šeima gali gauti visą informaciją bei konsultacijas apie paslaugas šeimai ir pagalbos galimybes Utenos rajono savivaldybėje.

Utenos apskrities vyrų krizių centre šeimai organizuojami pozityvios tėvystės įgūdžių mokymai, teikiamos vaikų priežiūros, pavėžėjimo paslaugos, psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos.

10-2 lentelė. Kompleksinės paslaugos Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugos teikėjas	Buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslaugos teikimo būdas	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Informavimas, konsultavimas Šeimai suteikiama visa informacija bei konsultacija apie paslaugas šeimai ir	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centru, atliekantis Bendruomeninių šeimos namų funkciją	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Informacija, konsultacija teikiama individualiai kiekvienam besikreipiančiam asmeniui	Pagal poreikį tol, kol šeimos problema bus išspręsta

	pagalbos galimybes Utenos rajono savivaldybėje				
2.	Psichosocialinė pagalba teikiama asmenims, išgyvenantiems krizę ar patyrusiems traumuojančius emocinius išgyvenimus (ligas, netektis, skyrybas ir kt.), ir jų šeimoms, artimiesiems	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualios socialinio darbuotojo konsultacijos Individualios psichologo konsultacija Socialinių įgūdžių ugdymas ir palaikymas grupėje	1 k. per savaitę iki 30 konsultacijų 1 asmeniui 1 k. per savaitę iki 30 konsultacijų 1 asmeniui Soc. darbuotojo užsiėmimai: 1 k. per savaitę, 10 susitikimų po 2 valandas Psichologo užsiėmimai: 1 k. per savaitę, 8 susitikimai po 2 valandas
3.	Pozityviosios tėvystės mokymai paslaugos, teikiamos šeimoms, norinčioms tobulinti ar įgyti tėvystės įgūdžių, siekiant išugdyti geriausias tėvų ir vaikų savybes bei padėti jiems atskleisti savo gebėjimus ir galimybes	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Tėvystės įgūdžių ugdymas grupėje. Minimali grupė – 6 asmenys. Maksimali grupė – 12 asmenų	1 k. per savaitę. 10 susitikimų po 2 valandas
4.	Mediacijos paslaugos paslaugos, teikiamos neteisminiam civilinių	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Mediatorė – teisininkė Žydrūnė Šalkauskienė adresu: J. Basanavičiaus	Individualiai ir grupėje su šeimos nariais	Vienam atvejui vidutiniškai numatyta paslaugų trukmė iki 6

	ginčų taikinamajam tarpininkavimui, siekiant taikaus ginčų, tarpusavio konfliktų sprendimo		g. 49 A, 304 kab. Tel.: +37061024983.		val.
5.	Vaikų priežiūros paslauga teikiama visiems tėvams (įtėviams, globėjams), auginantiems vaikus (įvaikius, globotinius) nuo 3 metų amžiaus iki kol vaikas pradės lankyti bendrojo lavinimo įstaigą (7 metų)	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai ir grupėje	ne ilgiau kaip 4 val. per dieną, nuo 6 iki 22 val.
6.	Pavėžėjimo paslauga Teikiama tiems, kas dalyvauja aukščiau nurodytose veiklose ir negali patys atvykti, pvz., nėra pakankamų galimybių naudotis viešuoju transportu ar asmeniniu transportu	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai ir grupėje	Pagal poreikį

Mediacijos paslauga įtraukta į kompleksinių paslaugų paketą ir pradėta teikti Utenos rajono savivaldybėje nuo 2019 m. spalio mėnesio.

Kompleksinės paslaugos teikiamos šeimoms, kurios pačios kreipiasi dėl pagalbos, taip pat sunkumus patiriančioms šeimoms, atsižvelgiant į bendrojo ugdymo mokyklų, ikimokyklinio ugdymo įstaigų, Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyriaus, seniūnijų, Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos Utenos apskrities vaiko teisių apsaugos skyriaus Utenos rajone specialistų, Utenos rajono socialinių paslaugų centro ar Utenos pedagoginės psichologinės tarnybos siūlymus. Mediacijos paslaugos šeimai gali būti teikiamos Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu skyrus vaikui minimalios ar vidutinės priežiūros priemones ar koordinuotai teikiamą pagalbą vaikui ir jo šeimai.

Visomis kompleksinėmis paslaugomis šeimos, gyvenančios Utenos rajone, gali naudotis nemokamai.

Nuo projekto „Kompleksinės paslaugos šeimai Utenos rajone“ įgyvendinimo pradžios iki 2019 m. sausio 1 d. projekte dalyvavo ir kompleksinėmis paslaugomis pasinaudojo 285 asmenys. Suteikta:

- **1451** individualių psichologo konsultacijų, kuriose dalyvavo **142** asmenys;
- **2228** individualių socialinio darbuotojo konsultacijų, kuriose dalyvavo **157** asmenys;
- **5** individualios konsultacijos jauniems tėvams (iki 29 m.), kuriose dalyvavo **3** tėvai;
- Organizuotos grupinės psichologo konsultacijos **5** grupėms, kuriose dalyvavo **38** asmenys;
 - Organizuotos grupinės socialinio darbuotojo konsultacijos **6** grupėms, kuriose dalyvavo **50** asmenų;
 - Organizuoti tėvystės mokymai **6** grupėms, kuriose dalyvavo **48** tėvai;
 - Organizuoti sunkumus patiriančių paauglių užsiėmimai **2** grupėms, kuriose dalyvavo **16** paauglių.
 - Mediacijos paslaugomis pasinaudojo 21 asmuo. Iš viso suteikta 47 val. konsultacijų.

10.2.2. Kita pagalba šeimai dėl suaugusių šeimos narių socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus (įvaikius) stokos ar jų nebuvimo

Pagrindinis pagalbos šeimai teikėjas Utenos rajono savivaldybėje yra Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, kurį sudaro 6 padaliniai:

- Globos centras
- Paramos šeimai skyrius
- Bendruomeniniai šeimos namai
- Krizių įveikimo vaikams veiklos grupė
- Pačkėnų savarankiško gyvenimo namai
- Bendruomeninių vaikų globos namų padalinys

Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro Paramos šeimai skyriuje gali būti apgyvendintos ir gauti psichosocialinę pagalbą šeimos, auginančios socialinės rizikos vaikus, proto negalią turintys asmenys susilaukę vaikų, asmenys neturintys gyvenamosios vietos, menkus motinystės gebėjimus turinčios mamos, smurto aukos.

Centre yra 6 kambariai, vienu metu skyriuje gali būti apgyvendinta iki 18 asmenų. Paslaugos šeimoms teikiamos vidutiniškai 6 mėnesius, moterims turinčioms intelekto sutrikimų nuo 1 iki 1,5 metų.

Krizinėje situacijoje atsidūrusios šeimos gali būti apgyvendintos Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro Pačkėnų savarankiško gyvenimo namų padalinyje (toliau - Pačkėnų SGN). Apgyvendinimo savarankiško gyvenimo namuose paslauga teikiama asmenis (šeimoms), kuriems nereikia nuolatinės, intensyvios priežiūros ir kurios gali savarankiškai tvarkyti savo asmeninį (šeimos) gyvenimą iš dalies padedant socialiniam darbuotojui.

Pačkėnų SGN gali gyventi asmenys (šeimos) savo gyvenamąją vietą deklaruojant Utenos rajono savivaldybės teritorijoje ir neturintys nuosavo gyvenamo būsto:

- Šeimos, neturinčios gyvenamojo ploto;
- Senyvo amžiaus asmenys;
- Suaugę asmenys su negalia.

Paslauga yra ilgalaikė – šeima gali būti apgyvendinama iki 5 metų laikotarpiui. Šeimai užtikrinama nuosekli ir ilgalaikė pagalba, teikiant socialinio darbuotojo pagalbą, šeimos „palydėjimo“ paslaugą, taikant atvejo vadybą. 2019 metų I-ąjį pusmetį Pačkėnų SGN gyveno – 9 asmenys.

Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro Paramos šeimai skyriuje pagalbą gali gauti ir besilaukiančios moterys bei motinos, vienos auginančios vaikus iki 3 m. amžiaus. Pagalba teikiama įgyvendinant projektą „Kompleksinė pagalba besilaukiančioms moterims ir vienišų motinų šeimoms su vaikais iki 3 m. amžiaus Utenos regione“. Projektą įgyvendina Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, dalyvaudamas Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos vykdomame projekte „Tvaraus perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų sistemos sąlygų sukūrimas Lietuvoje“ Projekto lėšomis teikiamos paslaugos:

- laikino apgyvendinimo paslauga,
- socialinio darbuotojo, psichologo konsultacijos,
- pasirengimo savarankiškam gyvenimui mokymai,
- tėvystės įgūdžių ugdymas,
- besilaukiančioms moterims padedama pasiruošti gimdymui,
- turiningo šeimos laisvalaikio įgūdžiai,
- ugdoma asmens higienos,
- asmeninio biudžeto tvarkymo įgūdžiai,
- organizuojama priklausomybių prevencija.

Paslaugų tikslas - laiku suteikti intensyvią kompleksinę pagalbą besilaukiančioms moterims ir motinoms, vienoms auginančioms vaikus iki 3 m. amžiaus, siekiant išvengti mažamečių vaikų atskyrimo nuo motinų. Paslaugų teikimo trukmė - 12 mėnesių.

2018 m. šiomis paslaugomis pasinaudojo 10 klientų. 2019 m. I-ąjį pusmetį paslaugas gavo 7 moterys su vaikais.

10-3 lentelė. Psichosocialinė pagalba tėvams, stokojantiems socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugos teikėjas	Buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslaugos teikimo būdas	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo	Utenos švietimo centro pedagoginė psichologinė tarnyba	Utena, Aukštakalnio g. 5, Tel.nr. 838961546	Individualiai asmeniui	Intensyvumas pagal poreikį. Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per

	konsultacijos		www.ppt.utena.lm.lt		savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val.
2.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras (VJUC)	Lauko g. 19A, Utena Tel. (8-389) 61690	Individualiai asmeniui	Intensyvumas pagal poreikį. Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val.
3.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai asmeniui	Intensyvumas pagal poreikį. Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val.
4.	Nepilnamečių ir jaunų tėvų (iki 29 metų) individualus psichologo, socialinio darbuotojo konsultavimas	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai asmeniui	Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val. Iki 30 konsultacijų asmeniui
5.	Socialinio darbuotojo konsultacijos, socialinių įgūdžių ugdymas	Utenos rajono socialinių paslaugų centras	J. Basanavičiaus g. 70, Utena tel. 8 389 50 990 el. p. info@utenospc.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
6.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Ugdymo įstaigų švietimo pagalbos specialistai	https://www.svietimas.utena.lm.lt	Individualiai asmeniui ir grupėje	Pagal poreikį

Psichosocialinę pagalbą asmenims, stokojantiems socialinių įgūdžių tinkamai prižiūrėti ir ugdyti nepilnamečius vaikus, teikia 5 Utenos rajono savivaldybėje vaikų ir šeimos gerovės srityje veikiančios institucijos. Pagalba apima psichologo ir socialinio darbuotojo konsultacijas, ugdant tėvų socialinius įgūdžius. Psichologinės, socialinės pagalbos prieinamumo galimybės Utenos rajono savivaldybės švietimo įstaigose aptartos 12 dalyje „Švietimo pagalba“.

10.3. Pagalba vaikui ir šeimai patyrus psichologinę, fizinę ar seksualinę prievartą, smurtą, išnaudojimą prekybai žmonėmis

Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro Krizių įveikimo vaikams veiklos grupės skyriuje pagalba teikiama Utenos rajono savivaldybės teritorijoje gyvenantiems ir į krizinę situaciją patekusiems vaikams.

Pagalbos tikslas – teikti globos (rūpybos), ugdymo ir socialines paslaugas be tėvų globos likusiems vaikams, kuriems nustatyta laikinoji globa (rūpyba) išgyvenant krizę, arba laikinai apgyvendintiems vaikams tol, kol bus išspręstas jų grąžinimo tėvams arba globos (rūpybos) nustatymo klausimas. Skyriuje vienu metu gali būti apgyvendinti ne daugiau kaip 8 vaikai.

Utenos šeimos ir vaiko gerovės Krizių įveikimo vaikams veiklos grupės skyriuje iki 3 parų gali gyventi vaikas nuo gimimo iki 18 metų amžiaus, o jei vaikas mokosi pagal bendrojo ugdymo programą ar pagal formaliojo profesinio mokymo programą - iki 21 metų.

Socialinei globai (rūpybai) nepriimami vaikai, kurie yra apsvaigę alkoholiu, narkotinėmis, psichoaktyviomis ar toksinėmis medžiagomis. Tokiu atveju vaikai vežami į gydymo įstaigą.

Utenos šeimos ir vaiko gerovės centre pagalba smurtą patyrusiems asmenims teikiama įgyvendinant Europos Sąjungos struktūrinių fondų finansuojamą projektą „Pokyčių keliu“. Projekto tikslas – teikti prieinamą, savalaikę kompleksinę pagalbą smurtą patyrusiems, priklausomybes turintiems bei iš įkalinimo įstaigų grįžusiems asmenims ir mažinti socialinę atskirtį, įgalinant juos per darbinę veiklą, suteikiant bendrąsias socialines paslaugas (apgyvendinimas), kokybiškas intervencines ir prevencines priemones keisti savo gyvenimo būdą ir sėkmingai integruotis į bendruomenę.

Projektas „Pokyčių keliu“ vykdomas nuo 2018 metų rugsėjo mėnesio. Projekto įgyvendinimo trukmė - iki 2020 metų. Projekto įgyvendinimui iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų gautas 94 480,76 Eur finansavimas. Projektas įgyvendinamas kartu su Utenos apskrities vyrų krizių centru.

10-3 lentelė. Psichosocialinę pagalbą vaikams ir šeimai, išgyvenantiems krizę dėl psichologinio, fizinio smurto ar seksualinės prievartos, išnaudojimo prekybai žmonėmis

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugos teikėjas	Buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslaugos teikimo būdas	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Grupiniai užsiėmimai vaikams išgyvenantiems krizę	Utenos švietimo centro pedagoginė psichologinė tarnyba	Utena, Aukštakalnio g. 5, Tel.nr. 838961546 www.ppt.utena.lm.lt	Užsiėmimai grupėje. Minimalus grupės dydis – 6 asmenys, maksimalus – 10 asmenų	Grupė susitinka 10 kartų, vieno susitikimo trukmė – 2 valandos
2.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras (VJUC)	Lauko g. 19A, Utena Tel. (8-389) 61690	Individualiai asmeniui	Intensyvumas pagal poreikį. Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per

	konsultacijos				savaite. Konsultacijos trukmė – 1 val.
3.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai asmeniui	1 k. per savaitę iki 30 konsultacijų 1 asmeniui
4.	Grupiniai užsiėmimai paaugliams (14 – 18 m.), patyrusiems smurtą veda psichologė	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Užsiėmimai grupėje. Minimali grupė – 6 asmenys. Maksimali – 10 asmenų	10 užsiėmimų po 2 val.
5.	Individualios psichologo konsultacijos	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį. Vidutiniškai 1 kartą per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val.
6.	Socialinio darbuotojo konsultacijos, socialinių įgūdžių ugdymas	Utenos rajono socialinių paslaugų centras	J. Basanavičiaus g. 70, Utena tel. 8 389 50 990 el. p. info@utenosspc.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
7.	Individualios psichologo konsultacijos	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	Aukštakalnio g. 5, LT-28151 Utena, tel. (8 389) 63770 info@utenospspc.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
8.	Individualios psichologo konsultacijos	UAB „Dilina“ Šeimos klinika „Šalavijas“	J. Basanavičiaus g. 54, 28142 Utena, tel.: (8 389) 61535, (8 5) 27631333 Mob. 8 616 27575 info@salavijas.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
9.	Individualios psichologo konsultacijos	UAB Hiperika Šeimos klinika	Aukštakalnio g. 5, 28151 Utena Tel. 8 659 00707 info@hiperika.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį

10.	Psichologo konsultacijos, psichoterapija (paslauga mokama)	Utenos Geštalto terapijos centras	J. Basanavičiaus g. 56 868737762	Individualiai ir grupėje	Psichoterapija grupėje - 12 užsiėmimų po 55 min. Individuali psichoterapija – 90 min. Pagal poreikį.
-----	--	-----------------------------------	-------------------------------------	--------------------------	---

Psichosocialinę pagalbą asmenims, išgyvenantiems krizę dėl psichologinio, fizinio smurto ar seksualinės prievartos, išnaudojimo prekybai žmonėmis, teikia 4 Utenos rajono savivaldybėje vaikų ir šeimos gerovės srityje veikiančios institucijos, 3 sveikatos įstaigos bei Geštalto terapijos centras. Pagalba apima individualias psichologo ir socialinio darbuotojo individualias konsultacijas bei užsiėmimus grupėje, psichoterapijos užsiėmimus.

10.3.1. Pagalba vaikui, netekusiam tėvų globos

Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro duomenimis, Utenos rajono savivaldybėje 2019 metų sausio 1 d. laikinoji ar nuolatinė globa buvo nustatyta 138 vaikams.

10-4 lentelė. *Glojamų vaikų skaičius Utenos rajono savivaldybėje*

Globos forma	Vaikų skaičius			
	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.
Šeimoje	79	72	68	67 (24 – tėvams prašant)
Šeimynoje	50	49	45	47
Institucijoje	21	20	20	24
Iš viso:	150	141	133	138

Utenos rajono savivaldybėje vaikų socialinės globos įstaigos funkcijas atlieka Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras. Utenos rajono savivaldybėje institucinėje globoje gyvena 24 vaikai, iš jų 16 vaikų gyvena bendruomeniniuose šeimos namuose, 8 vaikai – Utenos šeimos ir vaiko gerovės centre.

10-5 lentelė. Globojamų vaikų skaičius pagal nustatytą globos formą

Globos forma	Vaikų skaičius			
	2016 m.	2017 m.	2018 m.	2019 m.
Nuolatinė globa	112	110	108	115
Laikinoji globa	38	31	25	23
Iš viso	150	141	133	138

Statistiniai duomenys rodo, kad Utenos rajono savivaldybėje institucinė globa nustatoma vis rečiau, didėja tėvų globos netekusių vaikų, gyvenančių šeimose ir šeimynose, skaičius, tačiau didėja vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa, skaičius.

Bendruomeninių vaikų globos namų paslauga teikiama dvejuose Utenos rajono savivaldybės administracijos nuomojamuose namuose:

- nuo 2018 metų gegužės mėnesio **Palangos gatvėje** Bendruomeniniuose vaikų globos namuose gyvena 8 vaikai.
- nuo 2018 metų rugsėjo mėnesio **Užpalių gatvėje** Bendruomeniniuose vaikų globos namuose gyvena 9 vaikai. Tęsiama palydimoji

globa.

Lėšos patalpų, kuriose teikiama bendruomeninių vaikų globos namų paslauga, nuomai gautos 2018 metais Utenos šeimos ir vaiko gerovės centrui dalyvaujant Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie SADM organizuojuose pirkimuose „**Šeimos modelio bendruomeninių vaikų globos namų paslaugos vaikams, netekusiems tėvų globos, ir jų šeimoms Utenos regione**“ ir sudarius sutartį su Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba.

Projekto lėšomis apmokoma: namo nuomos mokesčiai, komunaliniai patarnavimai, name dirbančių penkių darbuotojų darbo užmokestis, inventoriaus įsigijimas, vaikų aprūpinimas drabužiais, kanceliariinėmis priemonėmis, higienos priemonėmis ir medikamentais.

Siekiant nuoseklaus perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų, Utenos rajono savivaldybės administracija įgyvendina projektą „**Bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra Utenos rajono savivaldybėje**“, pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 8 prioriteto „Socialinės įtraukties didinimas ir kova su skurdu“ įgyvendinimo priemonę Nr. 08.1.1-CPVA-V-427 „Institucinės globos pertvarka: investicijos į infrastruktūrą“. Projekto lėšomis Utenos mieste bus įsigytas gyvenamosios paskirties 1-2 a. namas, ne mažesnis kaip 120 kv. m bendrojo ploto, su ne didesniu kaip 20 a jam priskirtu žemės sklypu, ir ne didesnio kaip 60 proc. fizinio nusidėvėjimo, kuriame bus įkurti bendruomeniniai vaikų globos namai 8 - 10 tėvų globos netekusiems vaikams, pritaikant namą neįgaliųjų poreikiams. Projektas įgyvendinamas Europos struktūrinių fondų lėšomis. Būsto bendruomeniniams vaikų globos namams įsigyti pirkimui numatyta 106 897 Eur, būsto pritaikymui neįgaliųjų poreikiams – 7112 Eur Europos struktūrinių fondų lėšų. Projekto įgyvendinimo pabaiga - 2021 m.

Utenos rajono savivaldybės administracija tris kartus skelbė pirkimą skelbiamų derybų būdu būstui įsigyti BVGN steigti. Pirmasis pirkimas organizuotas 2018 m. rugsėjo mėnesį, trečiasis - 2019 m. spalio mėn. Už numatytas 106 897 Eur lėšas būsto nupirkti nepavyko. Vidutinė būsto, atitinkančio teisės aktų nustatytiems reikalavimams BVGN įsteigti, vertė yra 170 000 - 200 000 Eur. Galima teigti, kad projekte numatytų lėšų

įsigyti būstą BVGN įsteigti nepakanka, todėl būtinas Utenos rajono savivaldybės prisidėjimas, siekiant, kad Utenos rajone neliktų vaikų, gyvenančių vaikų globos institucijoje, ir iki 2020 metų sausio 1 d. visi vaikai, netekę tėvų globos, gyventų šeimose, šeimynose, o nesant galimybių, - bendruomeniniuose vaikų globos namuose.

Utenos rajono savivaldybėje tėvų globos netekusiems vaikams psichosocialinė pagalba teikiama 5 šeimynose.

10-6 lentelė. Šeimynų ir jose globojamų vaikų skaičius Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Šeimynos pavadinimas	Vaikų skaičius		
		2016 m.	2017 m.	2018 m.
1.	Nijolės šeimyna	8	10	10
2.	Šeimyna „Savi nameliai“	8	8	7
3.	Šatrovienės šeimyna	7	8	8
4.	Irmos šeimyna	10	9	8
5.	Onutės šeimyna	7	4	0
6.	Šv. Terėsės šeimyna	13	13	12
	Iš viso:	53	52	45

Šeimynų teikiamos socialinės globos paslaugos yra ne tik ekonomiškai efektyvesnės už socialinę globą institucijoje, bet ir kokybiškesnės, nes globojamiems vaikams sudaromos sąlygos gyventi kuo artimesnėje šeimai aplinkoje.

Deja, 2018 m. iširo Onutės šeimyna. **Utenos rajono savivaldybėje vaikų globos šeimynose paslaugą teikia 5 šeimynos, kuriose globojami 45 vaikai.**

Pastebėtina, kad vaikus jau globojantys (rūpinantys) ar įvaikinę vaikus asmenys susiduria su daug problemų, nes augina ir rūpinasi vaikais, kuriems būtina kompleksinė pagalba ir parama, specialistų konsultacijos. Globėjų/rūpintojų šeimoms, esančioms krizinėje situacijoje dėl vaikų elgesio, trūksta žinių ir gebėjimų, kaip susidoroti su sunkumais. **Konsultacinę, psichosocialinę, teisinę ir kitą pagalbą įtėviams, globėjams teikia Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro Globos centras.**

10-7 lentelė. Globos centro psichosocialinė pagalba globėjams (rūpintojams) ir įvaikintojams

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugos teikėjas	Buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslaugos teikimo būdas	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Pagalba globėjams (rūpintojams) ir įvaikintojams	Utenos šeimos ir vaikų gerovės centro Globos centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607) 92006	Individualios konsultacijos	Pagal poreikį

2.	Atokvėpio paslauga budintiems globotojams, socialiniams globėjams, globėjams giminaičiams, šeimynos dalyviams	Utenos šeimos ir vaikų gerovės centro Globos centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607) 92006	Individualiai globėjui/įvaikintojui	1 kartą per kalendorinius metus iki 1 mėnesio išimtiniais atvejais, pvz., susirgus kitam budinčiam globotojui, mirus artimajam – iki 3 mėnesių
3.	Tęstinių periodinių budinčių globotojų, socialinių globėjų, globėjų giminaičių, tėvių, šeimynų dalyvių, bendruomeninių vaikų globos namų socialinių darbuotojų (socialinių pedagogų) mokymų pagal GIMK programą organizavimas	Utenos šeimos ir vaikų gerovės centro Globos centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607) 92006	Grupiniai užsiėmimai. Pristatomos 10 temų. Du individualūs susitikimai su įvaikintojais ar būsimais globėjais.	Ne ilgiau kaip 3 mėn.

Globos centro pagalbos tikslas – užtikrinti, kad visiems įvaikintiems vaikams, globėjų, nesusijusių giminystės ryšiais, globėjų giminaičių globojamiems (rūpinamiems) vaikams, budinčių globotojų prižiūrimiems vaikams bei budintiems globotojams, globėjams, nesusijusiems giminystės ryšiais, globėjams giminaičiams, tėviams ar asmenims, ketinantiems jais tapti, ši pagalba būtų prieinama ir suteikiama laiku.

Globos centras Utenos rajono savivaldybėje įkurtas įgyvendinant Europos socialinio fondo lėšomis finansuojamas projektą Nr. 08.4.1-ESFA-V-405-02-0001 „**Vaikų gerovės ir saugumo didinimas, paslaugų šeimai, globėjams (rūpintojams) kokybės didinimas bei prieinamumo plėtra**“. Projektą įgyvendina Vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba. Projekto partneriai - Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, Utenos rajono savivaldybės administracija. Projektas įgyvendinamas nuo 2019 m. sausio mėn. Projekto paskirtis - teikti kompleksines paslaugas vaikus auginančioms šeimoms ir globėjams, siekiant įgalinti šeimą įveikti iškilusius sunkumus. Projekto trukmė – 3 metai (iki 2022 m. pabaigos).

Įgyvendinant projektą, nuo 2018 m. liepos 1 d. Utenos šeimos ir vaiko gerovės centre pradėjo veikti Globos centro skyrius. Nuo 2019 m. vasario mėn. 1 d. Globos centre paslaugas teikia:

- 4 globos koordinatoriai (3 etatai)

- 1 psichologas
- socialiniai darbuotojai atestuoti pagal GIMK (globėjų (rūpintojų), budinčių globotojų, tėvių, bendruomeninių vaikų globos namų darbuotojų mokymo ir konsultavimo) programą.

Kokybiškam globos koordinatorių funkcijų vykdymui bus nupirktas automobilis.

Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro Globos centro 2019-08-16 duomenimis globos centras koordinuojama 100 globos atvejų.

10-8 lentelė. Globos centro koordinuojamų atvejų skaičius 2019-08-16 duomenimis

Eil. Nr.	Rodiklio pavadinimas	Skaičius
1.	Bendras koordinuojamų vaiko globos (rūpybos) atvejų skaičius (1.1+1.2), iš jų:	100
1.1.	Vaiko globos (rūpybos) atvejų skaičius, kai vaiko globa (rūpyba) vaikui nustatė kita savivaldybė	10
1.2.	Vaiko globos (rūpybos) atvejų skaičius, kai vaiko globa (rūpyba) vaikui nustatė savivaldybė, kurios teritorijoje veikia globos centras	90
2.	Bendras tėvų prašymu nustatytas globų (rūpybos) atvejų skaičius	20

Pažymėtina, kad vaikai, kuriems nustatyta globa (rūpyba), globos institucijoje ar bendruomeniniuose vaikų globos namuose nėra laikytini globos centro koordinuojamais atvejais.

Globos centras organizuoja budinčių globotojų, socialinių globėjų, globėjų giminaičių, tėvių paiešką; konsultuoja asmenis, pageidaujantius globoti (rūpintis), įvaikinti ar tapti budinčiais globotojais, asmenis, siekiančius steigti šeimynas; vykdo budinčių globotojų, socialinių globėjų, globėjų giminaičių, tėvių, šeimynų dalyvių pasirengimo globoti (rūpintis), prižiūrėti vaikus, įvaikinti bei bendruomeninių vaikų globos namų socialinių darbuotojų (socialinių pedagogų) pasirengimo dirbti šiose įstaigose mokymus pagal Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktoriaus patvirtintas Globėjų ir tėvių mokymo ir konsultavimo programas.

2017 m. birželio 29 d. Utenos rajono savivaldybės taryba sprendimu Nr. TS-190 „Dėl Socialinio globėjo veiklos Utenos rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ **patvirtino Socialinio globėjo veiklos Utenos rajono savivaldybėje organizavimo tvarkos aprašą**, kuriuo nustatyta socialinio globėjo finansavimo tvarka.

Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus 2018 m. liepos 31 d. įsakymu AĮ-780 „Dėl įstaigų, budinčių globotojų, globėjų (rūpintojų) šeimų, šeimynų ir vaikų socialinių globos institucijų, sutinkančių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu“ patvirtintas Budinčių globotojų, globėjų (rūpintojų) šeimų, šeimynų ir vaikų socialinės globos institucijų, sutinkančių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu, sąrašas.

10-9 lentelė. budinčių globotojų, globėjų (rūpintojų) šeimų, šeimynų ir vaikų socialinės globos institucijų, sutinkančių priimti likusį be tėvų globos vaiką bet kuriuo paros metu, sąrašas

Eil. Nr.	Štaigos pavadinimas, vardas pavardė	Buveinės adresas, gyvenamosios vietos adresas	Telefono numeris	El. paštas
1.	Nijolės šeimyna	Bažnyčios g. 16, Utena	8-673-27767	nijolesvaikai8@gmail.com
2.	Šatrovienės šeimyna	Miško g. 3, Narkūnų k., Utenos r.	8-671-211-91	pukebbt@gmail.com
3.	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras	Vaižganto g. 50-1, Utena	8-389- 61623 8-389- 61792	ucentras@ugdymas.utenal.m.lt
4.	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro globos centras	Vaižganto g. 50-1, Utena	8-389- 61623 8-389- 61792	modestasnorgela@gmail.com
5.	Socialinis globėjas Darius Venslovas	Vyturio g. Joneliškio k., Utenos r.	8-612-59402	darius.venslovas@gmail.com

Siekiant išvengti tėvų globos netekusių vaikų apgyvendinimo institucinėje globoje, Utenos rajono savivaldybės tarybos 2017 m. gruodžio 21 d. sprendimu Nr. TS-326 suderintas **Utenos rajono savivaldybės vaikų socialinės globos Utenos šeimos ir vaiko gerovės centre pertvarkos 2018–2020 metų veiksmų planas** (toliau – Veiksmų planas). Šiuo sprendimu Taryba nustatė Utenos rajono vaikų socialinės globos Utenos šeimos ir vaiko gerovės centre (toliau – Centras) pertvarkos tikslą, uždavinius ir kryptis, laukiamus rezultatus, kad vadovaujantis Veiksmų planu, būtų vykdoma nuosekli vaikų socialinės globos Utenos rajone pertvarka ir bendruomenėje kuriamos naujos socialinės paslaugos.

Veiksmų plane numatyta alternatyvių globos formų plėtra - socialinių globėjų ir budinčių globotojų rengimas bei kokybiškas vaiko poreikių ir interesų tenkinimas:

- 2018 m. 2 socialinių globėjų šeimos – 4-6 vaikai.
- 2019 m. 3 socialinių globėjų šeimos – 4-6 vaikai.
- 2020 m. 3 socialinių globėjų šeimos – 4-6 vaikai
- 2018 m 1 budintis globotojas – 1-3 vaikai.
- 2019 m. 2 budintys globotojai – 3-6 vaikai.
- 2020 m. 2 budintys globotojai– 3-6 vaikai.

Socialinių globėjų ir budinčių globotojų rengimui organizuojami globėjų (rūpintojų) ir tėvų įvadiniai ir tęstiniai mokymai pagal Globėjų ir tėvų mokymo programą (GIMK). Šie mokymai organizuojami žinioms pagilinti ir pastiprinti, problemų analizei ir sprendimų būdams numatyti. Nuo 2007 metų iki 2019 metų Utenos rajone paruošti 57 asmenys (globėjai); 8 įvaikintųjų šeimos

Deja, 2019 metais Utenos rajone nebuvo įvaikintas nei vienas vaikas, nesusikūrė naujų šeimynų, Utenos šeimos ir vaiko globos centras nesudarė nei vienos sutarties su socialiniais globėjais.

10.4. Psichosocialinė pagalba šeimai auginančiai negaliai ar kitus specialiuosius poreikius turinčius vaikus (elgesio ir emocijų sutrikimai)

Tarp visuomenės požiūrio į negalią ir šeimos, auginančios neįgalų vaiką, gyvenimo kokybės - glaudus ryšys. Žvelgiant į istorinio požiūrio kaitą į negalią ir su ja susidūrusią šeimą, galima pastebėti, kad negalė visais žmonijos raidos periodais buvo laikoma skirtingumu, nenormalumu, nukrypimu nuo normos.

Neįgalaus vaiko gimimas ar vėliau diagnozuoti proto, psichikos, motorikos sutrikimai sukelia stresines reakcijas, stiprias emocines įtampas, ką galime sutapatinti su psichologine krize.

Neįgalaus vaiko gimimas yra sunkus ir giliai sukrečiantis įvykis. Todėl psichosocialinė pagalba šeimai yra labai svarbi tiek vaikui gimus, tiek jo priežiūros ir ugdymo etape. Todėl psichosocialinė pagalba mokykloje tėvams, auginantems neįgalų vaiką, padėtų spręsti vaiko adaptacijos ugdymo įstaigoje problemas, elgesio, emocijų sunkumus, padėtų tėvams prisitaikyti prie vaiko negalios sąlygotų pokyčių kitose aplinkose. Psichologinės, socialinės pagalbos vaikui prieinamumas Utenos rajono švietimo įstaigose detalčiai išanalizuotas 12 skyriuje „Švietimo pagalba“.

10-10 lentelė. Psichosocialinė pagalba šeimai, auginančiai vaikui su proto ar psichikos negalia, kitais specialiaisiais poreikiais

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugos teikėjas	Buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslaugos teikimo būdas	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos švietimo centro pedagoginė psichologinė tarnyba	Utena, Aukštakalnio g. 5, Tel.nr. 838961546 www.ppt.utena.lm.lt	Individualiai asmeniui	Intensyvumas pagal poreikį. Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val.
2.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras (VJUC)	Lauko g. 19A, Utena Tel. (8-389) 61690	Individualiai asmeniui	Intensyvumas pagal poreikį. Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę.

					Konsultacijos trukmė – 1 val.
3.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai asmeniui	Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val. Iki 30 konsultacijų asmeniui
4.	Individuali socialinio pedagogo, socialinio darbuotojo konsultacija	Utenos specialioji mokykla – daugiafunkcis centras	Ladygos g. 20, Utena Tel. 838961570	Individualiai ir grupėje	Mokslo metų eigoje pagal mokyklos ugdymo planą darbo dienomis 8-17 val.
5.	Dienos užimtumas	Utenos specialioji mokykla – daugiafunkcis centras	Ladygos g. 20, Utena Tel. 838961570	Individualiai ir grupėje	Mokslo metų eigoje pagal mokyklos ugdymo planą darbo dienomis 17-19 val.
6.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos vaikų lopšelis-darželis „Gandrelis“	Vaižganto g. 38, Utena tel. (8 389) 52502, (8 389) 52761, el. p. gandreliomd@gandrelis.utena.lm.lt	Individualiai ir grupėje	Pagal poreikį 5 dienas per savaitę 7-17.30 val.
7.	Tėvų savitarpio pagalbos grupė	Utenos švietimo centro pedagoginė psichologinė tarnyba	Vaižganto g. 38, Utena tel. (8 389) 52502, (8 389) 52761, el. p. gandreliomd@gandrelis.utena.lm.lt	Užsiėmimai grupėje. Minimalus grupės dydis – 6 asmenys, maksimalus - 15 asmenų	1 kartą per mėnesį po 2 val.
8.	Individualios psichologo konsultacijos	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	Aukštakalnio g. 5, LT-28151 Utena, tel. (8 389) 63770 info@utenospspc.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį

9.	Individualios psichologo konsultacijos	UAB „Dilina” Šeimos klinika „Šalavijas”	J. Basanavičiaus g. 54, 28142 Utena, tel.: (8 389) 61535, (8 5) 27631333 Mob. 8 616 27575 info@salavijas.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
10.	Individualios psichologo konsultacijos	UAB Hiperika Šeimos klinika	Aukštakalnio g. 5, 28151 Utena Tel. 8 659 00707 info@hiperika.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
11.	Individualios vaikų ir paauglių gydytojo psichiatro konsultacijos	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	Aukštakalnio g. 5, LT-28151 Utena, tel. (8 389) 63770 info@utenospssc.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį

Psichosocialinę pagalbą asmenims, auginantiems vaikus su proto ar psichikos negalia, teikia 5 Utenos rajono savivaldybėje vaikų ir šeimos gerovės srityje veikiančios institucijos, 3 sveikatos įstaigos. Pagalba apima psichologo ir socialinio darbuotojo konsultacijas, tėvų savitarpio pagalbos grupių organizavimą. Psichologinės, socialinės pagalbos prieinamumo galimybės specialiojo ugdymo paslaugas teikiančiose Utenos rajono savivaldybės švietimo įstaigose aptartos 12 dalyje „Švietimo pagalba“.

Teikiamų paslaugų tėvams, auginantiems vaiką su proto ir (ar) psichikos negalia, analizė rodo, kad Utenos rajono savivaldybėje labai aktualus vaikų su proto ir (ar) psichikos negalia dienos socialinės priežiūros paslaugų prieinamumo klausimas vaikams pradėjus ugdytis pagal pradinio, pagrindinio ar vidurinio ugdymo programą.

Vaikams, ugdomiems pagal ikimokyklinio ugdymo programą, specialiojo ugdymo paslaugas teikia trys švietimo įstaigos. Utenos vaikų lopšelis –darželis „Gandreliš“ teikia paslaugas vaikams nuo 2 iki 7 metų su Dauno, autizmo sindromu, judėjimo negalia, sulėtėjusios psichinės raidos, klausos ir daugelio kitų raidos sutrikimų; Utenos vaikų lopšelis-darželis „Voveraitė“ teikia paslaugas vaikams, turintiems klausos sutrikimų; Utenos mokykla – vaikų darželis „Eglutė“ teikia paslaugas regos sutrikimų turintiems vaikams. Ugdymo įstaigos dirba 5 dienas per savaitę. Darbo laikas nuo 7.00 val. iki 17.30 val. Ugdymo įstaigose vaikams teikiamos ir neformaliojo švietimo paslaugos. Ugdymo įstaigos veikia ir vasaros metu, tai leidžia tėvams derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.

Ugdymą sutrikusio intelekto vaikams dėl įgimtų ir įgytų sutrikimų ir turintiems didelių ar labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, kompleksinę negalią nuo 7 iki 21 metų Utenos rajono savivaldybėje organizuoja Utenos specialioji mokykla – daugiafunkcis centras. Utenos specialioji mokykla – daugiafunkcis centras neteikia psichologinės pagalbos ugdomam neįgaliam vaikui bei jo tėvams.

Specialiojoje mokykloje – daugiafunkciame centre vaikai formaliojo ir neformaliojo švietimo veiklose užimti nuo 8.00 iki 17.00 val. Sudaryta galimybė vaikams lankyti prailgintą grupę, kuri veikia nuo 17 val. iki 19 val. kiekvieną vaikų mokymosi dieną pagal mokyklos ugdymo planą. Tai iš dalies tėvams sudaro galimybę derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus. Vaikų dienos socialinės priežiūros problema iškyla vaikų mokymosi ir vaikų vasaros poilsio atostogų metu, kai mokykloje neorganizuojamas ugdymo procesas. Vaikų dienos socialinės priežiūros poreikis

tėvų ne kartą išsakytas teikiant skundus/prašymus Utenos rajono savivaldybės administracijai, aptariant tarpinstituciniuose pasitarimuose, Utenos rajono savivaldybės neįgaliųjų reikalų komisijos posėdžiuose. Problema identifikuota, **todėl būtina užtikrinti vaikų su proto ir (ar) psichikos negalia dienos socialinės priežiūros paslaugų prieinamumą Utenos rajono savivaldybėje gyvenantiems vaikams ir jų tėvams.**

Sprendžiant vaikų su negalia dienos socialinės priežiūros prieinamumo ir dalyvavimo popamokinėje veikloje problemą, nuo 2019 m. rugsėjo mėn. dienos socialinės priežiūros paslaugas vaikams su negalia, lankantiems bendrojo ugdymo mokyklas, teikia Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras. 2019 m. rugsėjo pradžioje Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centrą lankyti pradėjo 4 negalia turintys vaikai, nuo 2019 m. spalio 1 d. liko 3 vaikai.

Psichosocialinę pagalbą vaikams ir jų tėvams teikia Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro specialistai. Teikiamos socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo, konsultavimo, sociokultūrinės, asmeninės higienos ir priežiūros, maitinimo organizavimo paslaugos, psichologo konsultacijos. Vaikai integruojami į neformaliojo švietimo veiklas.

Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro specialistai pažymėjo, kad vaikų su negalia integracija reikalauja didesnių laiko ir žmogiškųjų resursų sąnaudų, tenkinant vaikų specialiuosius poreikius, užtikrinant jų dalyvavimo neformaliajame švietime galimybes bei saugumą. **Galima daryti prielaidą, kad Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centrą pradėjus lankyti didesniai vaikų su negalia skaičiui, būtų tikslinga steigti papildomą specialisto etatą, kuris turėtų specialiųjų žinių darbui su negalia turinčiais vaikais.**

Siekiant užtikrinti vaikų su negalia psichosocialinę pagalbą bei užimtumą vasaros atostogų metu, 2019 m. birželio 25 - 29 d. Utenos rajono Sudeikių daugiafunkciame centras buvo pirmą kartą organizuota vaikų vasaros poilsio stovykla 1-4 kl. vaikams, kurie lanko bendrojo ugdymo mokyklas. Dienos stovykloje 4 dienas nuo 8.00 val. iki 16.00 val. atostogavo 7 vaikai. Organizatoriai pažymėjo, kad stovyklos vaikams su negalia organizavimui būtina ne tik papildoma savanorių pagalba, bet ir specialistų, kurie gali patenkinti vaikų su negalia psichologinės, socialinės pagalbos poreikį, organizuoti veiklas, atsižvelgiant į vaikų negalės sudėtingumą, turėdami specialiųjų žinių ir įgūdžių. **Todėl vaikų su negalia vasaros poilsio organizavimui būtinas papildomas finansavimas, užtikrinant pakankamą specialistų skaičių.**

Vadovaujantis Utenos rajono savivaldybės 2019 metų socialinių paslaugų plane, patvirtintame Utenos rajono savivaldybės tarybos 2019 m. balandžio 25 d. sprendimu Nr. TS-126 „Dėl Utenos rajono savivaldybės 2019 metų socialinių paslaugų plano patvirtinto“, pateiktais duomenimis apie nevyriausybines įstaigas, organizacijas Utenos rajone 2019 m. ir jų teikiamas paslaugas vaikams, galima daryti išvadą, kad **nepakankamas nevyriausybinių organizacijų dalyvavimas, teikiant paslaugas vaikams su negalia. NVO teikiamos paslaugos daugeliu atveju orientuotos į psichosocialinę pagalbą suaugusiam asmeniui.**

10-11 lentelė. Nevyriausybinių įstaigos/organizacijos teikiančios paslaugas neįgaliesiems Utenos rajone

Eil. Nr.	Įstaigos, organizacijos pavadinimas	Socialinių paslaugų gavėjai ir teikiamų paslaugų apibūdinimas	Neįgalių paslaugų gavėjų skaičius vidutiniškai per 2019 metus
----------	-------------------------------------	---	---

1.	Utenos rajono neįgaliųjų draugija	Draugija asmenims su negalia teikia informavimo, konsultavimo, laisvalaikio organizavimo paslaugas – organizuoja išvykas, draugijos meno kolektyvai koncertuoja savivaldybės ir kaimyninių rajonų gyventojams, dalyvauja meno kolektyvų konkursuose, sporto ir kt. renginiuose. Draugijos veikloje dalyvauja 82 asmenys su negalia.	82
2.	Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos Viltis“	Bendrija teikia socialines paslaugas asmenims, turintiems proto negalią. Bendrijos veikloje dalyvauja 111 asmenų, iš jų - 50 neįgaliųjų suaugusių, 12 vaikų su negalia ir 49 jų šeimų nariai. Asmenys su negalia ir jų šeimų nariai dalyvauja dienos užimtumo, ugdymo priemonėse, kultūriniuose renginiuose, jiems teikiamos informavimo-konsultavimo, sociokultūrinės paslaugos	111
3.	VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centras	Organizacija teikia socialines paslaugas 32 asmenims, kurie turi regėjimo negalią. Paslaugų gavėjai - aklieji ir silpnaregiai suaugusieji bei vienas vaikas. Asmenims su negalia teikiamos informavimo - konsultavimo, tarpininkavimo, atstovavimo, sociokultūrinės paslaugos, asmens higienos paslaugos.	32
4.	Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga	Utenos krašto žmonių su negalia sąjungos veikloje dalyvauja 124 asmenys (111 asmenų su negalia, ir 13 jų šeimos narių). Sąjungoje yra teikiamos bendrosios ir socialinės priežiūros paslaugos, transporto organizavimo paslaugos. laisvalaikio organizavimo paslaugos - rengiamos išvykos, draugijos meno kolektyvai koncertuoja savivaldybės ir kaimyninių rajonų gyventojams, dalyvauja meno kolektyvų konkursuose, sporto renginiuose.	124
5.	Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų draugija	Draugija teikia socialines paslaugas 31 asmeniui, turintiems klausos negalią. Paslaugų gavėjai – 28 suaugusieji ir 3 vaikai . Neįgaliesiems teikiamos informavimo-konsultavimo, tarpininkavimo, atstovavimo, sociokultūrinės paslaugos, asmens higienos paslaugos.	31

Statistiniai duomenys rodo, kad iš penkių nevyriausybių organizacijų, kurios teikia socialinę pagalbą asmenims su negalia, tik dvi teikia pagalba vaikams. Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos Viltis“ per metus socialinių paslaugų suteikia vidutiniškai 12 vaikų. Lietuvos kurčiųjų ir neprigirdinčiųjų draugija – 3 vaikams. **Būtina skatinti nevyriausybines organizacijas aktyviau dalyvauti teikiant psichosocialines paslaugas šeimoms, auginančioms neįgalų vaiką, akcentuojant tokią pagalbą šeimai, kuri padėtų derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.**

Šeimos stiprinimo įstatyme pažymima, kad teikiant pagalbą šeimai būtina sudaryti palankias sąlygas suaugusiems šeimos nariams, prižiūrintiems negalią turinčius vaikus, senyvo amžiaus šeimos narius, derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus. **Vaikų su proto ir (ar) psichikos negalia, senyvo amžiaus asmenų dienos socialinės priežiūros bei atokvėpio paslaugos Utenos rajono savivaldybėje neteikiamos.**

Laikino atokvėpio paslauga – savalaikių ir būtinų paslaugų kompleksas asmenims su proto ir psichikos negalia, jų šeimų nariams, tėvams, kurie dėl tam tikrų priežasčių (liga, komandiruotė, atostogos, mokymasis ar studijos ar kt.) laikinai ar darbo savaitės metu negali pasirūpinti ar prižiūrėti šių asmenų, kuriems reikalinga nuolatinė priežiūra ar globa, savo namuose. Laikino atokvėpio paslaugos teikimo tikslas - suteikti trumpalaikį poilsį šeimos nariams, tėvams, kurie rūpinasi asmenimis su proto ar (ir) psichikos negalia, padėti jiems atgauti energiją, jėgas, suteikti galimybę dalyvauti darbo rinkoje, sociokultūriniame visuomenės gyvenime. **Tad laikino atokvėpio paslauga – gyvybiškai reikalinga.**

Siekiant gerinti neįgaliųjų, senyvo amžiaus asmenų socialinę integraciją, mažinti socialinę atskirtį, tolygiai plėtoti socialines paslaugas bendruomenėje bei skatinti Utenos rajono savivaldybės ir nevyriausybinių organizacijų bendradarbiavimą socialinių paslaugų plėtojimo, socialinių paslaugų kokybės gerinimo ir socialinės atskirties mažinimo srityje, didinti nevyriausybinių sektoriaus aktyvumą sprendžiant socialinius klausimus, stiprinant tarpusavio pagalbą ir tenkinant visuomenės poreikius, Utenos rajono savivaldybės tarybos 2017 m. lapkričio 30 d. sprendimu Nr. TS-289 „Dėl Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų plėtos ir kokybės gerinimo programos finansavimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ patvirtintas Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų plėtos ir kokybės gerinimo programos finansavimo tvarkos aprašas, kuris reglamentuoja socialinių paslaugų plėtos ir kokybės gerinimo projektų (toliau – projektai) reikalavimus pareiškėjams, projektų prioritetus, remiamas veiklas ir tikslines asmenų grupes, tinkamas ir netinkamas finansuoti išlaidas, projektų pateikimo tvarką. Programos lėšomis finansuojamos paslaugos, teikiamos nevyriausybinių organizacijų, asociacijų, labdaros ir paramos fondų, religinių bendruomenių ir bendrijų, viešųjų įstaigų (išskyrus viešąsias įstaigas, kurių savininkė yra valstybė arba Savivaldybė), kurių buveinė teisės aktų nustatyta tvarka Juridinių asmenų registre užregistruota ir veikla vykdoma Savivaldybės teritorijoje. Lėšos projektams finansuoti kiekvienais metais numatomos Savivaldybės biudžete kaip atskira Socialinės apsaugos plėtojimo programos priemonė.

Projekto lėšomis finansuojamos veiklos dvejose srityse:

1. paslaugoms, kurios apibrėžtos Socialinių paslaugų kataloge, patvirtintame Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymu Nr. A1-93 „Dėl Socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“: informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas, transporto organizavimas, maitinimo organizavimas, pagalba į namus, socialinė globa (toliau – socialinės pasaugos);
2. socialinių paslaugų prieinamumo didinimas.

Tvarkos apraše nurodytos tikslinės asmenų grupės, paslaugos kurioms finansuojamos Utenos rajono savivaldybės biudžeto lėšomis – suaugę asmenys su negalia ir jų šeimos bei senyvo amžiaus asmenys ir jų šeimos. Galima daryti prielaidą, kad tai riboja nevyriausybinių organizacijų galimybes teikti paslaugas, didinti jų prieinamumą negalią turintiems vaikams, krizinėje situacijoje atsidūrusiems vaikams ar jauniems žmonėms.

10.5. Pagalba šeimai auginančiai rizikingai elgtis linkusius vaikus (elgetavimas, valkatavimas, benamystė, motyvacijos dalyvauti darbo rinkoje stoka ar nebuvimas, įsitraukimas ar polinkis įsitraukti į nusikalstamą veiklą).

Per 2018 metus Utenos apskrities vyriausiojo policijos komisariato veiklos skyrius, Utenos apskrities vyriausiojo policijos reagavimo skyrius Utenos rajono savivaldybės administracijai pateikė informaciją apie 36 nepilnamečius, kurie buvo sulaikyti padarę administracinio nusižengimo požymių turinčią veiką, tačiau šios veikos padarymo metu jiems nebuvo sukakęs Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekse nustatyto amžiaus, nuo kurio atsiranda administracinė atsakomybė. Svarbu pažymėti, kad net 21 proc. nepilnamečių padarytų nusižengimų sudarė alkoholio vartojimas. Problema aktuali tiek tarp vaikų, tiek tarp merginų.

Utenos rajono savivaldybės administracijos vaiko gerovės komisijos duomenimis, smurtinis elgesys yra viena iš dažniausiai nepilnamečių padarytų administracinio nusižengimo požymių turinčių veikų, už kurias Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu yra skirtos minimalios priežiūros priemonės. 2018 m. už smurtinį elgesį minimalios priežiūros priemonės skirtos 7 asmenims (50 proc. atvejų). Smurtinis elgesys būdingas ir merginoms – 5 asmenys (36 proc.), ir vaikams – 2 asmenys (14 proc.).

10-12 lentelė. Psichosocialinė pagalba rizikingai elgtis linkusiems vaikams ir jų tėvams

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugos teikėjas	Buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslaugos teikimo būdas	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos švietimo centro pedagoginė psichologinė tarnyba	Utena, Aukštakalnio g. 5, Tel.nr. 838961546 www.ppt.utenal.m.lt	Individualiai asmeniui	Intensyvumas pagal poreikį. Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val.
2.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras (VJUC)	Lauko g. 19A, Utena Tel. (8-389) 61690	Individualiai asmeniui	Intensyvumas pagal poreikį. Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val.
3.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai asmeniui	Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val. Iki 30 konsultacijų asmeniui

4.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centro Globos centras	Vaižganto g. 50-1, Utena Tel.(8 607)92006	Individualiai asmeniui	Vidutiniškai konsultuojama 1 k. per savaitę. Konsultacijos trukmė – 1 val. Iki 30 konsultacijų asmeniui
5.	Individualios psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos	Ugdymo įstaigų švietimo pagalbos specialistai	https://www.svietimas.utena.lm.lt	Individualiai asmeniui ir grupėje	Pagal poreikį
6.	Individualios psichologo konsultacijos	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	Aukštakalnio g. 5, LT-28151 Utena, tel. (8 389) 63770 info@utenospspc.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
7.	Individualios psichologo konsultacijos	UAB „Dilina” Šeimos klinika „Šalavijas”	J. Basanavičiaus g. 54, 28142 Utena, tel.: (8 389) 61535, (8 5) 27631333 Mob. 8 616 27575 info@salavijas.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
8.	Individualios psichologo konsultacijos	UAB Hiperika Šeimos klinika	Aukštakalnio g. 5, 28151 Utena Tel. 8 659 00707 info@hiperika.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį
9.	Individualios vaikų ir paauglių gydytojo psichiatro konsultacijos	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras	Aukštakalnio g. 5, LT-28151 Utena, tel. (8 389) 63770 info@utenospspc.lt	Individualiai asmeniui	Pagal poreikį

Psichosocialinę pagalbą rizikingo elgesio vaikams ir jų tėvams teikia 4 Utenos rajono savivaldybėje vaikų ir šeimos gerovės srityje veikiančios institucijos. Pagalba apima psichologo ir socialinio darbuotojo konsultacijas, tėvų savitarpio pagalbos grupių organizavimą. Psichologinės, socialinės pagalbos prieinamumo galimybės specialiojo ugdymo paslaugas teikiančiose Utenos rajono savivaldybės švietimo įstaigose aptartos 12 dalyje „Švietimo pagalba“.

Pastebėtina, kad pagalba apima specialistų konsultacijas, tačiau Utenos rajono savivaldybėje trūksta tikslinių ilgalaikių rizikingo elgesio kaitos programų, į kurias būtų galima nukreipti vaikus dėl smurtinio elgesio kaitos, sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymo(si) ir kita.

Psichosocialinę pagalbą rizikingai besielgiantiems vaikams ir paaugliams, jų tėvams Utenos rajono savivaldybėje teikiama Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centre, kuriame įkurtas Dienos centras, Atviras jaunimo centras. Per metus Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centrą lanko vidutiniškai 30 vaikų iš socialinės rizikos veiksnius patiriančių šeimų. Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centre teikiamos atviro darbo su jaunimu bei mobilaus darbo su jaunimu paslauga.

Vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugų prieinamumas aptartas 13 dalyje „Vaikų dienos socialinė priežiūra“ ir 1 dalyje „Atviras darbas su jaunimu“.

Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministras 2019 m. gegužės 22 d įsakymu Nr. A1-290 „Dėl Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2006 m. balandžio 5 d. įsakymą Nr. A1-93 „Dėl Socialinių paslaugų katalogo patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtino nauja socialinių paslaugų katalogą, kuriame numatytos paslaugos ir jauniems žmonėms: atviras darbas su jaunimu, mobilus darbas su jaunimu, darbas su jaunimu gatvėje. Mobilaus darbo su jaunimu, darbo su jaunimu gatvėje poreikis išanalizuotas 1 dalyje „Atviras darbas su jaunimu“.

10.6. Pagalba šeimai dėl piktnaudžiavimo alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis, priklausomybės nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių lošimų.

Šeimos stiprinimo įstatyme pabrėžiama, kad psichosocialinė pagalba šeimai, padedant šeimos nariams gydytis nuo alkoholizmo, narkomanijos, kitų priklausomybių, yra labai svarbi ir reikšminga.

Socialinės priežiūros paslaugas asmenims turintiems priklausomybę, paūmėjus psichikos ligai, atsiradus depresijai, nuovargiui ar kitiems psichikos sutrikimams, nereikalaujantiems nuolatinės medikų pagalbos pagalbą teikia Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras, VšĮ Psichikos sveikatos centras. Centras teikia paslaugas asmenims nuo 18 metų.

10-13 lentelė. Psichosocialinė pagalba šeimai dėl piktnaudžiavimo alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis medžiagomis, priklausomybės nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių medžiagų, azartinių lošimų

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugos teikėjas	Buveinė, kontaktiniai duomenys	Paslaugos teikimo būdas	Paslaugos teikimo intensyvumas
1.	Gydytojo psichiatro konsultacija	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras, VšĮ Psichikos sveikatos centras,	Auštalnio g. 5 Utena tel. 838958951, svet. adresas. www.utenospspc.lt	Individualiai asmeniui	Pirminė konsultacija – 1 val. Pakartotinė konsultacija – 0,5 val.
2.	Psichiatro, slaugytojos, psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos.	VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras, VšĮ Psichikos sveikatos centras,	Auštalnio g. 5 Utena tel. 838958951, svet. adresas.	Užsiėmimai grupėje	Darbo dienomis 8-16val. apdraustiems privalomu

	Terapijos: Audiovizualinė šviesos, spalvų, kvapų, rankdarbių, socialinių įgūdžių ugdymas, judesio.		www.utenospspc.lt		sveikatos draudimu 6 savaitės per metus, turintiems šeimos gydytojo ar psichiatro siuntimą
3.	Registracija dalyvauti programoje Ankstyvosios intervencijos programoje	Utenos rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras	Utenio a. 7, Utena Tel. (8-389) 51867 el.p. info@utenavsb.lt www.utenavsb.lt/	Užsiėmimai grupėje. Minimalus grupės dydis – 6 asmenys. Maksimalus – 12 asmenų	10 val. užsiėmimų grupėje
	Ankstyvosios intervencijos programos vykdymas	Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinys	Utena, Aukštakalnio g. 5, Tel.nr. 838961546 El.p. ppt@ppt.utena.lm.lt		
4.	Priklausomybės ligų konsultanto pagalba	Utenos rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biuras (asmenų registracija)	Utenio a. 7, Utena Tel. (8-389) 51867 el.p. info@utenavsb.lt www.utenavsb.lt/	Individuali konsultacija	Kartą mėnesyje ne mažiau 2 val.
5.	Anoniminių alkoholikų grupė 12 žingsnių programa	Utenos „Ažuolija“ Aukštaitijos regiono AA tarnyba	Vytauto a. 4, Utena Tel, 863300020	Užsiėmimai grupėje	Pirmadienį, ketvirtadienį 19 val.
6.	Anoniminių alkoholikų grupė 12 žingsnių programa	Utenos „Aušra“ Aukštaitijos regiono AA tarnyba	Basanavičiaus 63, Utena	Užsiėmimai grupėje	Pirmadienį-19 val. Trečiadienį, sekmadienį – 18 val.
7.	Apgyvendinimas krizių centre, laikinas apnakvindinimas maitinimas, aprūpinimas drabužiais, higienos paslaugos	VšĮ Krizių centras „Angelų pieva“	Žvejų g. 7, Ruklių k., Utenos r. Tel. (8 686) 80470	Grupėje	I-VII 00.00-08.00 val. 19.00-24.00 val.

VšĮ Utenos pirminės sveikatos priežiūros centras, VšĮ Psichikos sveikatos centras dienos stacionaras teikia ir anonimines paslaugas: alkoholinės abstinencijos anoniminė detoksikacija, alkoholinės abstinencijos anoniminė detoksikacija (be gydytojo psichiatro konsultacijos, šeimos gydytojo siuntimu), anoniminė gydytojo psichiatro konsultacija, anoniminė psichologo konsultacija.

Utenos rajono savivaldybėje nuo 2019 m. rugsėjo mėn. teikiama priklausomybės nuo psichoaktyviųjų medžiagų (pirmiausia, alkoholio) ligų konsultanto pagalba. Priklausomybės ligų konsultanto pagrindinės funkcijos - motyvuoti tiek priklausomus nuo alkoholio bei kitų psichotropinių medžiagų, tiek jų šeimos narius kreiptis dėl psichoterapinio gydymo į tas vietas, kur taikomas specialus gydymas; motyvuoti vartojančius alkoholį rizikingai keisti žalingus gėrimo įpročius; teikti paramą sveikstantiems žmonėms, baigusiems gydymo nuo priklausomybių programą. Konsultacijai nereikia šeimos gydytojo ar kito siuntimo. Paslaugos teikimą organizuoja Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras.

Kadangi paslauga teikiama neseniai, todėl būtinas jos viešinimas, ne tik visuomenei, bet ir pagalbos šeimai srityje dirbantiems specialistams.

Nuo 2018 metų rugsėjo mėn. Utenos rajono savivaldybėje vykdoma psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevencinė programos „**Ankstyvosios intervencijos programa**“, patvirtinta 2018 m. sausio 18 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro ir Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu Nr. V-60/V-39 „Dėl ankstyvosios intervencijos programa vykdymo tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Ši programa yra pagalbos priemonė, skirta eksperimentuojantiems ar nereguliariai vartojantiems psichoaktyviasias medžiagas (išskyrus tabaką) jaunuoliams nuo 14 iki 21 m. Programos tikslas – motyvuoti jauną žmogų keisti savo elgesį, paskatinti suabejoti jau turimomis žiniomis, susijusiomis su psichoaktyviųjų medžiagų vartojimu, žala bei pasekmėmis. Jaunuoliams yra suteikiama galimybė būti išklausytiems, suprastiems, diskutuoti bendraamžių rate, suaugusiajam moderuojant šią veiklą. Programą sudaro trys dalys: pradinis pokalbis, kuris yra skirtas kontakto užmezgimui, 8 val. praktiniai užsiėmimai aktyviai veiklai, diskusijoms, patirčių pasidalijimui bei refleksijoms ir baigiamasis pokalbis. Iš viso programos trukmė – 10 val. Dalyvavimas šioje programoje gali būti savanoriškas bei įpareigojantis (kaip administracinio poveikio ar vaiko minimalios priežiūros priemonė). 2018-2019 metus Utenos rajono savivaldybės vaiko gerovės komisija į šią programą nukreipė 12 nepilnamečių.

Pastebėtina, kad paslauga teikiama neseniai, todėl būtinas jos viešinimas, ne tik visuomenei, bet ir pagalbos šeimai srityje dirbantiems specialistams.

10.7. Socialinė pagalba šeimai

Siekiant užtikrinti vaiko teisių ir laisvių įgyvendinimą, gynimą ir apsaugą, 2018 m. liepos 1 d. įsigalioja Lietuvos Respublikos Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo Nr. I-1234 pakeitimo įstatymas. Šio įstatymo 37 straipsniu įteisinama **atvejo vadyba, kaip vienas iš esminių įrankių rasti geriausią problemos sprendimo būdą ir suteikti šeimai tokią pagalbą, kuri ne tik padėtų išspręsti vaiko ir šeimos problemas, bet ir sudarytų sąlygas šeimai pačiai siekti reikiamų pokyčių, užtikrinančių vaiko saugumą ir jo interesus.**

Atvejo vadybos funkcija pavesta Utenos rajono socialinių paslaugų centrui. **Utenos rajono socialinių paslaugų centras** (toliau – Centras) yra pagrindinė savivaldybės biudžetinė nestacionarių socialinių paslaugų įstaiga. Pagrindiniai Centro paslaugų gavėjai yra neįgalūs, senyvo amžiaus asmenys, socialinę riziką patiriančios šeimos. Centras Utenos rajono gyventojams teikia pagalbą į namus, transporto organizavimo, socialinių įgūdžių ugdymo ir palaikymo bei kitas bendrąsias socialines paslaugas bei dienos socialinės globos asmens namuose paslaugas asmenims, turintiems sunkią negalią.

Atvejo vadyba taikoma ir inicijuojama Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos teritoriniam skyriui vadovaujantis Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymu nustatčius vieną iš grėsmės vaikui lygių.

Utenos rajono savivaldybėje atvejo vadybos procesą koordinuoja 4 atvejo vadybininkai, kurie telkia pagalbos šeimai teikėjus, buria komandą darbui su šeimos socialine aplinka, nustato pagalbos poreikį šeimai, sudaro pagalbos planą ir koordinuoja jo įgyvendinimą.

Socialinės priežiūros paslaugas šeimai teikia 17 Utenos rajono socialinių paslaugų centro Darbo su šeimomis padalinio socialinių darbuotojų darbui su šeimomis. Socialiniai darbuotojai teikia socialinių įgūdžių ir palaikymo namuose paslaugas, įgalina socialinės rizikos veiksnius patiriančioms šeimoms spręsti socialines problemas, užtikrinti nepilnamečių vaikų gyvenimo kokybę.

Utenos rajono socialinių paslaugų centro duomenimis, **2019 m rugsėjo mėn. socialinės priežiūros paslaugos buvo teikiamos 170 šeimų, kuriose auga 203 vaikai. 2018 m. liepos – gruodžio mėn. atvejo vadybos procesas organizuotas 208 kartus, iš jų Utenos mieste - 122, seniūnijose – 86. Atvejo vadybos procese dalyvavo 134 šeimos.**

10-14 lentelė. Socialinę riziką patiriančių šeimų ir jose augančių vaikų skaičius 2016 m. - 2018 m.

Eil. Nr.	Rodiklis	2016 m.	2017 m.	2018 m. *
1.	Socialinę riziką patiriančių šeimų skaičius	169	166	196
2.	Vaikų skaičius socialinę riziką patiriančiose šeimose	259	229	315

Šaltinis: *Utenos rajono socialinių paslaugų centro duomenys

10.7.1 Pagalbos į namus paslaugos teikiamos suaugusiems asmenims su negalia, senyvo amžiaus asmenims ir jų šeimos nariams. Pagalbos į namus paslaugą koordinuoja Pagalbos į namus padalinio vedėjas. Paslaugą teikia 11 lankomosios priežiūros darbuotojų. Teikiama pagalba į namus padeda asmeniui (šeimai) tvarkytis buityje, rūpintis asmeniniu gyvenimu ir dalyvauti visuomenės gyvenime. Šeimos nariams, prižiūrintiems asmenis

su negalia, senyvo amžiaus asmenis, turėti laikiną atokvėpį. Paslauga teikiama iki 10 val. per savaitę. Paslauga teikiama individualiai asmeniui. Paslauga dalinai mokama.

Siekiant užtikrinti socialinių paslaugų prieinamumą ne tik Utenos mieste, bet ir Utenos rajone, paslauga teikiama dviejose kaimiškose seniūnijose - Leliūnų ir Vyžuonų.

Kai dėl objektyvių priežasčių socialinių paslaugų centras neturi galimybės teikti socialinių paslaugų, yra skiriami pagalbos pinigai susimokėjimui už pagalbą, savo pobūdžiu analogišką bendrosioms socialinėms paslaugoms ar socialinei priežiūrai, kurią asmeniui (šeimai) gali suteikti kiti asmenys (kaimynai, giminaičiai). Tokia paslauga 2018 metais naudojosi 20 asmenų.

Pagalbos į namus paslaugą Utenos rajono savivaldybėje taip pat teikia 4 nevyriausybinės organizacijos: VšĮ „Sveikata į namus, Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga, Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos viltis“, VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centras Utenos rajono filialas.

10-14 lentelė. Pagalbos į namus paslaugą šeimai teikiančios institucijos Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugą teikianti institucija	Paslaugos turinys	Unikalių paslaugos gavėjų skaičius per metus (asmenys)	
				2017	2018
1.	Pagalba į namus	Utenos rajono socialinių paslaugų centras	Informavimas, konsultavimas, tarpininkavimas ir atstovavimas, bendravimas, maitinimo organizavimas (kai maistas pristatomas iš kitų tarnybų) arba maisto produktų nupirkimas, pristatymas ir pagalba ruošiant maistą, pagalba buityje ir namų ruošoje (skalbant, tvarkant namus, apsiperkant, rūpinantis asmens higiena ir kt.), lydėjimas į įvairias įstaigas, kitos paslaugos, reikalingos norint asmeniui sudaryti galimybes gyventi savo namuose	128	124
2.		VšĮ „Sveikata į namus		180	56
3.		Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga		10	18
4.		Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos viltis“		11	10
5.		VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centras Utenos rajono filialas		5	5
Iš viso:				334	213

Utenos rajono savivaldybėje 2018 metais pagalbos į namus paslauga buvo suteikta 213 asmenų.

10.7.2. Aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis ir transporto organizavimo paslaugos

Aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis ir transporto organizavimo paslaugas organizuoja darbo su neįgaliaisiais padalinys.

10.7.3. Aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis. Paslaugas teikia socialinis darbuotojas socialinei reabilitacijai. Jis aprūpina asmenis neįgaliųjų techninės pagalbos priemonėmis, tarpininkauja organizuojant šių priemonių remonto ir individualaus pritaikymo paslaugas, rūpinasi, kad asmenys būtų apmokyti arba organizuoja asmenų apmokymą naudotis jomis. Neįgaliųjų aprūpinimas techninėmis pagalbos priemonėmis apibrėžtas **Utenos rajono socialinių paslaugų centro aprūpinimo techninėmis pagalbos priemonėmis tvarkos apraše.**

10-15 lentelė. *Institucijos/organizacijos teikiančios neįgaliųjų aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis paslaugą Utenos rajono savivaldybėje*

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugą teikianti institucija	Paslaugos turinys	Unikalių paslaugos gavėjų skaičius per metus (asmenys)	
				2017 m.	2018 m.
1.	Neįgaliųjų aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis	Utenos rajono socialinių paslaugų centras	Aprūpinimas asmens neįgaliųjų techninės pagalbos priemonėmis, tarpininkavimas organizuojant šių priemonių remonto ir individualaus pritaikymo paslaugas	945	450
Iš viso:				949	450

Per 2018 m. aprūpinimo techninės pagalbos priemonėmis paslauga pasinaudojo 450 asmenų.

10.7.4. Transporto organizavimo paslaugos. Paslauga teikiama specialiuoju transportu pagal poreikius asmenims, kurie dėl negalios, ligos ar senatvės turi judėjimo problemų ir dėl to negali naudotis visuomeniniu ar individualiu transportu. Paslaugą teikia socialinis darbuotojas darbui su neįgaliaisiais ir vairuotojas. Utenos rajono socialinių paslaugų centro paslauga 2018 m. pasinaudojo 71 paslaugos gavėjas.

10-16 lentelė. Transporto organizavimo paslaugą teikiančios institucijos/organizacijos Utenos rajono savivaldybėje

Eil. Nr.	Paslauga	Paslaugą teikianti institucija	Paslaugos turinys	Unikalių paslaugos gavėjų skaičius per metus (asmenys)	
				2017 m.	2018 m.
1.	Neįgaliųjų aprūpinimas techninės pagalbos priemonėmis	Utenos rajono socialinių paslaugų centras	Transporto organizavimas	75	71
2.		VšĮ „Sveikata į namus“		34	-
3.		Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga		60	80
4.		Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos viltis“		35	30
5.		VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centras Utenos rajono filialas		20	26
Iš viso:				224	207

Transporto organizavimo paslaugą Utenos rajono savivaldybėje teikia 5 nevyriausybines organizacijos: VšĮ „Sveikata į namus“, Utenos krašto žmonių su negalia sąjunga, Sutrikusio intelekto žmonių globos bendrija „Utenos viltis“, VšĮ Panevėžio ir Utenos regionų aklųjų centras Utenos rajono filialas .

10.8. Dienos socialinės globos asmens namuose paslauga

Utenos rajono socialinių paslaugų centro Dienos globos padalinyje dirba 2 socialiniai darbuotojai, kurie organizuoja dienos globos paslaugą, o ją teikia 21 socialinio darbuotojo padėjėjas. Integrali pagalba susideda iš dviejų dalių – dienos socialinė globa ir slauga – tai visuma paslaugų, kuriomis asmeniui teikiama kompleksinė, nuolatinė specialistų priežiūra reikalaujanti pagalba dienos metu. Šia paslauga sudaromos sąlygos asmeniui kuo ilgiau pilnavertiškai gyventi namuose, stiprinant asmens gebėjimus ir savarankiškumą, siekiant padėti palaikyti socialinius ryšius su šeima, bendruomene ir užkirsti kelią kitoms socialinėms problemoms kilti.

Socialinė globa teikiama nuo 2 iki 8 val. per dieną 5 kartus per savaitę asmens namuose. Slaugos paslauga teikiama ne ilgiau kaip 4,5 valandos per dieną.

Paslaugas teikia 2 specialistų komandos, kurias sudaro bendrosios praktikos slaugytojas, slaugytojo padėjėjas (pagal poreikį), masažistas, socialinis darbuotojas, socialinio darbuotojo padėjėjas (pagal poreikį). Dienos socialinės globos paslauga teikiama pagal Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis finansuojamą projektą „Integruotų socialinės globos ir slaugos paslaugų teikimas asmens namuose Utenos rajono savivaldybėje“. Paslauga teikiama nuo 2016 rugpjūčio 1 d. Projekto trukmė – 36 mėn.

10.9. Koordinuotai teikiamos švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugos.

Atvejo vadyba yra esminis įrankis teikiant ir koordinuotas paslaugas vaikui ir jo šeimai, vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2017 m. rugpjūčio 28 d. įsakymu Nr. V-651/A1-455/V-1004 patvirtintu „Koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų tvarkos aprašu“.

Utenos rajono savivaldybės vaiko gerovės komisijos duomenimis, 2019 m. koordinuota pagalba šeimai Utenos rajono savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu skirta tik 2 šeimoms, vaikui skyrus minimalios priežiūros priemonės. Darytina išvada, kad koordinuotai teikiamos švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugos nėra taikomos kaip prevencinė ar palaikanti pagalba šeimai, **todėl būtinas tarpinstitucinis susitarimas dėl sisteminės pagalbos šeimai, kuri apimtų socialinės rizikos veiksnių prevenciją, pagalbą šeimai patekus į krizinę situaciją, palaikomąją pagalbą šeimai, išsprendus krizinės situacijos problemas.**

Išvados:

1. Utenos rajono savivaldybėje didėja šeimų, patiriančių socialinės rizikos veiksnius ir jose augančių vaikų, skaičius (2019 m. registruotos 196 šeimos, patiriančios socialinės rizikos veiksnius, kuriose auga 315 vaikų. 2018 m. – 166 šeimos ir 229 jose augantys vaikai).
2. Utenos rajono savivaldybėje 2019 m. laikinoji ar nuolatinė globa buvo nustatyta 138 vaikams. Didėja vaikų, kuriems nustatyta nuolatinė globa, skaičius (nuolatinė globa 2019 m. nustatyta 115 vaikams, 2018 m. – 108 vaikams).
3. Utenos rajono savivaldybėje veikia 5 šeimynos, kuriose globojami 45 vaikai.
4. Utenos rajono savivaldybėje vaikų socialinės globos įstaigos funkcijas atlieka Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras. Utenos rajono savivaldybėje institucinėje globoje gyvena 24 vaikai, iš jų 16 vaikų gyvena bendruomeniniuose vaikų globos namuose, 8 vaikai – Utenos šeimos ir vaiko gerovės centre.
5. Institucinė globa Utenos rajono savivaldybėje nustatoma vis rečiau, didėja tėvų globos netekusių vaikų, gyvenančių šeimose ir šeimynose, skaičius (2019 m. globojamų vaikų skaičius šeimynose – 45, institucinėje globoje – 24 vaikai).
6. Utenos rajono savivaldybėje nuosekliai vykdomas perėjimas nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų: nuomojami du būstai, kuriuose teikiamos bendruomeninių vaikų globos namų paslaugos 18 vaikų. Utenos rajono savivaldybės administracija įgyvendina projektą „Bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra Utenos rajono savivaldybėje“. Įkūrus dar vienus bendruomeninius vaikų globos namus, Utenos rajono savivaldybėje neliks vaikų gyvenančių vaikų globos institucijoje.
7. Siekiant išvengti tėvų globos netekusių vaikų apgyvendinimo institucinėje globoje, įgyvendinamas „Utenos rajono savivaldybės vaikų socialinės globos Utenos šeimos ir vaiko gerovės centre pertvarkos 2018–2020 metų veiksmų planas“. Nuo 2007 metų iki 2019 metų Utenos

rajone paruošti 57 asmenys (globėjai), 8 įvaikintųjų šeimos. 2019 metais Utenos rajone nebuvo įvaikintas nei vienas vaikas, nesusikūrė naujų šeimynų, nėra socialinių globėjų.

8. Utenos rajono savivaldybėje įkurtas Globos centras, kuris teikia konsultacinę, psichosocialinę, teisinę ir kitą pagalbą tėvams, globėjams. Globos centras 2019 m. koordinuoja 100 globos atvejų.

9. Utenos rajono savivaldybėje iš dalies užtikrinama vaikų su proto ir (ar) psichikos negalia dienos socialinės priežiūros paslaugų prieinamumas:

9.1. Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro vaikų dienos centre integruojami vaikai su nedidele negalia, besimokantys bendrojo lavinimo mokyklose. Vaikų dienos centro veiklos vykdomos darbo dienomis nuo 13 iki 17 val.. Dienos centrą lanko 3 vaikai. Didėjant dienos centrą lankančių vaikų su negalia skaičiui, steigti papildoma specialisto etatą vaikų su negalia sėkmingai socializacijai..

9.2. Specialiojoje mokykloje-daugiafunkciniame centre vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugos teikiamos vaikams, turintiems didelių, labai didelių specialiųjų poreikių ar kompleksinę negalią, mokslo metų dienomis nuo 17 iki 19 val. Dienos socialinės priežiūros paslaugos neteikiamos vaikų mokymosi ir vasaros atostogų metu, kas apunkina tėvų galimybę derinti darbo ir šeimos pareigas.

10. Utenos rajono savivaldybėje neteikiama atokvėpio paslauga šeimos nariams, prižiūrintiems negalią turinčius vaikus, senyvo amžiaus šeimos narius, kas apunkina jų galimybę derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.

11. Nepakankamas Utenos rajono savivaldybėje veikiančių nevyriausybinių organizacijų prisidėjimas, teikiant vaikų su proto ir (ar) psichikos negalia dienos socialines priežiūros paslaugas, organizuojant neformaliojo švietimo veiklas, vasaros užimtumą, rizikingo elgesio prevenciją.

12. Utenos rajono savivaldybėje nepakanka tikslinių ilgalaikių prevencinių rizikingo elgesio kaitos programų, į kurias būtų galima nukreipti vaikus dėl smurtinio elgesio, sveikos gyvensenos įgūdžių stokos.

13. Kompleksinių paslaugų prieinamumas Utenos rajono savivaldybėje užtikrinamas įgyvendinant Europos Sąjungos struktūrinių fondų bendrai finansuojamą projektą „Kompleksinės paslaugos šeimai Utenos rajone“. Projektas įgyvendinimo laikotarpis – iki 2021 metų.

14. Utenos rajono savivaldybėje atvejo vadybos procesą koordinuoja Utenos rajono socialinių paslaugų centro 4 atvejo vadybininkai, pagalbą šeimai teikia 17 socialinių darbuotojų darbui su šeimomis. 2019 m. socialinės priežiūros paslaugos buvo teikiamos 170 šeimų, kuriose auga 203 vaikai.

15. Utenos rajono savivaldybėje 2018 m. liepos – gruodžio mėn. atvejo vadybos procesas organizuotas 208 kartus. Iš jų Utenos mieste - 122, seniūnijose – 86. Atvejo vadybos procese dalyvavo 134 šeimos.

16. Nėra tarpinstitucinio susitarimo dėl koordinuotai teikiamų švietimo pagalbos, socialinių ir sveikatos priežiūros paslaugų teikimo socialinės rizikos veiksnius patiriančioms šeimoms.

Rekomendacijos:

1. Parengti pagalbos šeimai sistemą, paremtą tarpinstituciniais susitarimais, apimančiais socialinės rizikos veiksnių prevenciją, pagalbą šeimai patekus į krizinę situaciją, palaikomąją pagalbą šeimai, išsprendus krizinės situacijos problemas.
2. Skatinti globėjų, tėvių, šeimynų kūrimąsi, siekiant užtikrinti tėvų globos netekusių vaikų gyvenimą kuo artimesnėje šeimai aplinkoje, o nesant galimybių, - bendruomeniniuose vaikų globos namuose.
3. Utenos rajono savivaldybėje 2020 m. pradėti teikti atokvėpio paslaugą šeimai, prižiūrinčiai negalią turinčius vaikus, senyvo amžiaus šeimos narius, sudarant galimybę derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.
4. Stiprinti psichosocialinę pagalbą vaikams su elgesio ir emocijų sutrikimais ir jų šeimos nariams.
5. Skatinti nevyriausybinę organizacijų paslaugų teikimą šeimai, prižiūrinčiai negalią turinčius vaikus, senyvo amžiaus šeimos narius, sudarant galimybę jiems derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.
6. Iki 2020 metų balandžio mėn. įsigyti būstą bendruomeniniams vaikų globos namams įkurti, siekiant, kad neliktų vaikų, netekusių tėvų globos ir gyvenančių globos institucijoje.
7. Skatinti nevyriausybines organizacijas organizuoti šeimų, auginančių vaikus su negalia, savitarpio pagalbos vasaros poilsio stovyklas.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitikties Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
10.	Psichosocialinė pagalba			
10.1	Stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą	Parengti pagalbos šeimai sistemą, paremtą tarpinstituciniais susitarimais	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.2. uždavinys. Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.5. Gerinti ir plėsti socialines paslaugas socialinės rizikos asmenims ir šeimoms Utenos rajone	Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius Įstaigos, organizacijos Utenos r., veikiančios vaiko ir šeimos gerovės srityje
10.2.	Skatinti globėjų, tėvių, šeimynų kūrimąsi	Didinti savivaldybės paramą globėjams	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.2. uždavinys. Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.1. Organizuoti globėjų (rūpintojų), tėvių (globėjų) paiešką, atranką, mokymus ir remti globą šeimoje Utenos rajone.	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius

10.3.	Skatinti nevyriausybinių organizacijų paslaugų teikimą šeimai, prižiūrinčiai negalia turinčius vaikus, senyvo amžiaus šeimos narius, sudarant galimybę jiems derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus	Utenos rajono savivaldybės socialinių paslaugų plėtros ir kokybės gerinimo programos finansavimo tvarkos apraše numatyti galimybę finansuoti paslaugas vaikams su negalia ir jų šeimos	2.4. tikslas. Pilietiškos visuomenės ugdymas. 2.4.4. uždavinys. Skatinti ir remti nevyriausybinių organizacijų ir bendruomenių veiklą, jų iniciatyvas. 2.4.4.6. Įgyvendinti Utenos rajono savivaldybės nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių veiklų finansavimo programą	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius
10.4.	Stiprinti psichosocialinę pagalbą vaikams su elgesio ir emocijų sutrikimais ir jų šeimos nariams	Remti nevyriausybinių organizacijų iniciatyvas įgyvendinant psichosocialinės pagalbos programas vaikams su elgesio ir emocijų sutrikimais	2.6.Rajono gyventojų sveikatos gerinimas. 2.6.3. uždavinys. Stiprinti visuomenės sveikatos priežiūrą 2.6.3.6. Skatinti Utenos rajono bendruomenės sveikatinimo iniciatyvas	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius, NVO Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius
10.5.	Užtikrinti tėvų globos netekusių vaikų galimybes gyventi kuo artimesnėje šeimai aplinkoje	Įsigyti būstą BVG steigti iki 2020 balandžio mėn. (70-100000 Eur)	Projektą „Bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra Utenos rajono savivaldybėje“	Turto valdymo skyrius Tarpinstitucinio bendradarbiavimo koordinatorius
10.6.	Didinti psichosocialinės pagalbos prieinamumą vaikams su negalia vasaros metu	Skatinti nevyriausybines organizacijas organizuoti šeimų, auginančių vaikus	2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas. 2.1.2. uždavinys. Plėsti švietimo paslaugas ir tobulinti ugdymo procesą, gerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą 2.1.2.8. Plėsti ir skatinti vaikų bei jaunimo vasaros poilsio stovyklų paslaugų plėtrą Utenos rajone	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius

		su negalia, savitarpio pagalbos vasaros stovyklas, numatant tam tikslines lėšas		Utenos rajono savivaldybės Neįgaliųjų reikalų komisija
--	--	---	--	--

11. Šeimos mediacija

Paslaugos tikslas - sudaryti galimybę asmenims neteisminiu būdu taikiai išspręsti ginčą.

Paslaugos teikėjai - mediatoriai, dalyvaujantys kompleksinių paslaugų šeimai projektų veikloje.

Paslaugos teikimo būdas - mediacijos paslaugos asmenims teikiamos individualiai. Paslauga pradedama teikti per 20 darbo dienų nuo asmens kreipimosi į mediatorių arba savivaldybės administraciją dienos.

Paslauga teikiama kiekvienam besikreipiančiam pilnamečiam asmeniui ir vaikams nuo 14 metų.

11.1. Šeimos mediacijos prieinamumas Utenos rajono savivaldybėje.

Lietuvos Respublikos mediacijos įstatymas mediaciją apibrėžia kaip ginčų sprendimo procedūrą, kurios metu vienas ar keli mediatoriai padeda ginčo šalims taikiai spręsti ginčą.

Utenos rajono savivaldybėje mediacijos paslaugos teikiamos įgyvendinant Europos Sąjungos struktūrinių fondų bendrai finansuojamą projektą „Kompleksinės paslaugos šeimai Utenos rajone“. Projektas įgyvendinamas nuo 2017 m. rugpjūčio 1 dienos. Projekto tikslas – sukurti kompleksiskai teikiamų paslaugų tinklą šeimai Utenos rajone, sudaryti sąlygas projekte dalyvaujančioms šeimoms gauti kompleksiskai teikiamas paslaugas, užtikrinant paslaugų prieinamumą kuo arčiau šeimos gyvenamosios vietos, siekiant įgalinti šeimą įveikti iškilusias krizes bei derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus. Projektą įgyvendina Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras kartu su partneriu, Utenos apskrities vyrų krizių centru. Projekto įgyvendinimo laikotarpis – 2017–2021 metai. Šeimos mediacijos paslaugos teikimą koordinuoja Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, atliekantis Bendruomeninių šeimos namų funkciją. Paslaugą teikia Utenos apskrities vyrų krizių centras.

Galimybė pasinaudoti mediacijos paslaugomis Utenos rajono savivaldybės gyventojams atsirado nuo 2019 m. spalio mėnesio. Pirmą kartą mediacijos paslauga suteikta 2019 m. kovo mėnesį. Vidutiniškai vienam atvejui numatyta galima paslaugos trukmė iki 6 val. Šeimos mediacijos metu mediatorius siekia padėti šalims atpažinti tikrąsias ginčo priežastis ir ieškoti tinkamo ginčo sprendimo būdo. Į mediatorių kreipiamasi esant konkrečiam konfliktui, dažniausiai tai būna konfliktai, kilę šeimose. Šeimos mediacija taikoma: skiriantis, tariantis dėl įsipareigojimų vaikams, sutuoktiniui, finansiniams klausimams spręsti, esant ginčui dėl nuosavybės pasidalijimo, dėl vaikų išlaikymo, bendravimo tvarkos ar gyvenamosios vietos nustatymo. Sprendžiami tiek sutuoktinių konfliktai, tiek ginčai, kilę tarp tėvų ir vaikų.

Mediatorius – tai įstatymo nustatytus reikalavimus atitinkantis trečiasis nešališkas fizinis asmuo, kuris yra įrašytas į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą ir padeda ginčo šalims taikiai spręsti ginčą. Į Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašą įrašytų mediatorių sąrašas skelbiamas adresu: <https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/teismine-mediacija/mediatoriu-sarasas/283>

Šeimos mediacijos paslaugą Utenos rajono savivaldybėje nemokamai teikia mediatorė – teisininkė Žydrūnė Šalkauskienė, adresu: J. Basanavičiaus g. 49 A, 304 kab., tel.: +37061024983.

Utenos rajono savivaldybėje nuo paslaugos teikimo pradžios iki 2019 m. rugsėjo 1 d. nemokama šeimos mediacijos paslauga pasinaudojo 21 asmuo. Suteikta 47 valandos konsultacijų.

11-11 lentelė. Mediacijos paslaugas teikiančios institucijos Utenos rajono savivaldybėje

Teikėjas	Buveinės adresas	Kontaktinis asmuo	Mediatorius	Paslaugos teikimo vieta	Mediatoriaus kontaktinis telefonas
Utenos apskrities vyrų krizių centras	Vaižganto g. 50 – 1, Utena	Gytis Stankevičius +370 607 92006	Žydrūnė Šalkauskienė	J. Basanavičiaus g. 49 A, 304 kab.	+37061024983
Lietuvos Respublikos mediatorių sąrašas	https://www.teismai.lt/lt/visuomenei-ir-ziniasklaidai/teismine-mediacija/mediatoriu-sarasas/283				

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2019 m. birželio 19 d. nutarime Nr. 618 „Dėl bazinio paslaugų šeimai paketo patvirtinimo“ nurodoma, kad Bazinio paslaugų šeimai paketo priedo 11 punktą „Šeimos mediacija“ įsigalioja 2020 m. sausio 1 d. Utenos rajono savivaldybėje ši paslauga jau teikiama nuo 2019 m. spalio mėnesio.

Išvados:

1. Utenos rajono savivaldybėje šeimos mediacijos paslauga teikiama nuo 2019 m. spalio mėn. Šeimos mediacijos paslaugos teikimą koordinuoja Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, atliekantis Bendruomeninių šeimos namų funkciją. Paslaugą teikia Utenos apskrities vyrų krizių centras.
2. Utenos rajono savivaldybėje nemokamai šeimos mediacijos paslaugas teikia šeimos mediatorė – teisininkė Žydrūnė Šalkauskienė, adresu J. Basanavičiaus g. 49 A, 304 kab., tel.: +37061024983.

Rekomendacijos

1. Plačiau viešinti šeimos mediacijos paslaugas, siekiant naujos paslaugos šeimai pristatymo bei paslaugos prieinamumo didinimo.
2. Plėsti šeimos mediacijos paslaugos taikymą pagalbos vaikui ir šeimai procese:
 - 2.1. Utenos rajono savivaldybės vaiko gerovės komisijai taikyti mediacijos paslaugą kaip kitą pagalbą šeimai, kai vaikui skiriamos minimalios ar vidutinės priežiūros priemonės.
 - 2.2. Atvejo vadybos procese.

Eil. Nr.	Plėtos tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitikties Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtos planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
11.	Šeimos mediacija			
11.1.	Didinti šeimos mediacijos paslaugos prieinamumą	Viešinti mediacijos paslaugą vietinėje spaudoje, renginių metu	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.2 uždavinys Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.10.. Plėsti kitas socialines paslaugas Utenos r.	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, atliekantis Bendruomeninių namų funkciją
11.2.	Didinti šeimos mediacijos paslaugos taikymą pagalbos vaikui ir šeimai procese	Taikyti mediacijos paslaugą kaip kitą pagalbą šeimai, vaikui skyrus minimalios ar vidutinės priežiūros priemones, atvejo vadybos procese.	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.2 uždavinys Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.10.. Plėsti kitas socialines paslaugas Utenos r.	Utenos rajono savivaldybės administracijos Vaiko gerovės komisija Utenos rajono socialinių paslaugų centras Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras, atliekantis Bendruomeninių namų funkciją

12. Švietimo pagalba

Paslaugos tikslas – sumažinti vaikų iškritimą iš švietimo sistemos ir užtikrinti švietimo pagalbos prieinamumą vaikams, turintiems specialiųjų ugdymosi poreikių.

Paslaugos teikėjai – Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinys (toliau – PPT), švietimo įstaigų pagalbos mokiniui specialistai (psichologas, socialinis pedagogas, specialusis pedagogas, logopedas ir kiti specialistai).

Paslaugos teikimo būdas – atsižvelgiant į situacijos sudėtingumą, paslauga gali būti teikiama individualiai, grupėje ir pogrupyje. Paslauga teikiama, kai ją skiria ugdymo įstaigos vaiko gerovės komisija ar PPT, tėvų (globėjų / rūpintojų) sutikimu.

12.1. Švietimo pagalbos prieinamumas Utenos rajono savivaldybėje

12.1.1. Mokinių skaičius Utenos rajono savivaldybėje

Vienas iš paslaugų vaikui rodiklių yra švietimo prieinamumas. Jis vertinamas pagal švietimo sistemos struktūrą ir ugdymosi poreikių dermę, pradinio, pagrindinio, vidurinio ir neformaliojo švietimo teikėjų tinklo pakankamumą, kuris užtikrina asmenų ugdymąsi.

Bendrasis ugdymas. Utenos rajono savivaldybėje veikia 14 bendrojo ugdymo mokyklų ir 6 jų skyriai (4 gimnazijos ir 1 skyrius: Utenos „Saulės“ gimnazija, Utenos Dauniškio gimnazija, Utenos Adolfo Šapokos gimnazija, Utenos r. Užpalių gimnazija su Vyžuonų skyriumi; 4 progimnazijos ir 5 jų skyriai: Utenos Kraštonos progimnazija su Kuktiškių bei Tauragnų Eugenijos Šimkūnaitės skyriais, Utenos Aukštakalnio progimnazija su Žiburio skyriumi, Utenos Vyturių progimnazija, Utenos Rapolo Šaltenio progimnazija su Antalgės bei Pakalnių skyriais; 3 pagrindinės mokyklos: Utenos r. Daugailių pagrindinė mokykla, Utenos r. Saldutiškio pagrindinė mokykla ir Utenos specialioji mokykla-daugiafunkcis centras; 3 pradinės mokyklos: Utenos Aukštakalnio pradinė mokykla, Utenos mokykla-vaikų darželis „Eglutė“ ir Utenos mokykla-vaikų darželis „Varpelis“).

Vadovaujantis Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) duomenis, 2018-2019 m. rugsėjo 1 dienai Utenos rajono savivaldybėje bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi 3891 mokinys.

12-1 lentelė. Mokinių, kurie mokosi bendrojo ugdymo mokyklose pagal bendrojo ar priešmokyklinio ugdymo programas skaičius, įtraukiant ir profesinių mokymo įstaigų mokinius

Klasės	Klasė	2016-2017 m.m.			2017-2018 m.m.			2018-2019 m.m.		
		Klasių sk.	Mokinių sk.	Mergaičių sk.	Klasių sk.	Mokinių sk.	Mergaičių sk.	Klasių sk.	Mokinių sk.	Mergaičių sk.
Priešmokyklinė grupė	Priešmokyklinė	5	64	29	4	52	27	5	68	39
	Ikimokyklinė	7	25	12	7	38	19	7	30	17

1-12 klasės	1	20	349	167	20	313	149	18	308	140
	2	23	348	171	20	340	164	20	304	146
	3	20	340	169	23	350	170	20	336	160
	4	20	327	162	19	339	168	22	342	167
	5	17	297	153	18	323	158	18	337	165
	6	17	301	146	17	296	151	18	325	159
	7	17	326	156	16	301	145	17	295	150
	8	17	315	158	17	324	154	16	296	144
	9	5	20	8	4	35	11	4	43	14
	10	6	37	15	5	47	11	4	40	12
	11	1	12	2	-	-	-	-	-	-
	12	2	24	9	-	-	-	-	-	-
Gimnazijos klasės	I	12	323	172	11	282	148	10	282	143
	II	12	326	173	13	322	172	10	274	145
	III	14	387	214	11	307	165	11	309	171
	IV	12	334	178	15	394	219	11	299	161
Utenos specialioji mokykla – daugiavfunkcis centras										
Specialioji (socialinių įgūdžių ugdymo) klasė	1	2	2	2	3	3	2	3	2	
Iš viso	228	4157	2096	222	4066	2034	213	3891	1935	

ŠVIS duomenimis, 2018-2019 m. m. bendrojo ugdymo mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose buvo ugdoma 4918 vaikų, iš jų 1027 lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigas, 3891 vaikas lankė bendrojo ugdymo mokyklas (12-2 lentelė).

12-2 lentelė. Bendras mokinių skaičius Utenos rajono savivaldybėje pagal ugdymo programas 2018-2019 m. m. rugsėjo 1 d.

Mokinių skaičius pagal ugdymo įstaigos tipą Iš viso		Mokinių skaičius pagal ugdymo programą				
		Ikimokyklinis ugdymas	Priešmokyklinis ugdymas	Pradinis ugdymas	Pagrindinis ugdymas	Vidurinis ugdymas
Bendrojo ugdymo mokyklose	3891	30	68	1290	1892	611
Ikimokyklinio ugdymo įstaigose	1027	827	200	-	-	-

Iš viso	4918	857	268	1892	1290	611
----------------	-------------	------------	------------	-------------	-------------	------------

Vadovaujantis statistiniais duomenimis, Utenos rajono savivaldybėje kasmet mažėja vaikų, besimokančių bendrojo ugdymo mokyklose, tačiau ikimokyklinio ugdymo įstaigose išlieka gana pastovus vaikų skaičius (12-3 lentelė).

12-3 lentelė. Vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, skaičius 2018-2019 m. m. rugsėjo 1 d.

Metai	Vaikų ugdomų ikimokyklinio ugdymo įstaigose	Iš jų ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programas	Vaikų ugdomų bendrojo ugdymo mokyklose	Iš jų ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą	Vaikų ugdomų kitose institucijose skaičius	Iš jų ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą	Iš viso ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas	Iš jų ugdomų pagal priešmokyklinio ugdymo programą
2016-2017	1031	215	396	89	13	1	1442	305
2017-2018	1028	208	397	90	14	0	1439	298
2018-2019	1027	200	389	98	10	0	1426	298

Utenos rajono savivaldybėje ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą organizuoja ir bendrojo ugdymo mokyklos: Utenos Užpalių gimnazija, Utenos Užpalių gimnazijos Vyžuonų skyrius, Saldutiškio pagrindinė mokykla, Daugailių pagrindinė mokykla, Rapolo Šaltenio progimnazijos Antalgės skyrius, Krašunos progimnazijos Tauragnų Eugenijos Šimkūnaitės skyrius, Sudeikių mokykla-daugiafunkcis centras ir dvi mokyklos darželiai – Utenos mokykla – darželis „Varpelis“, Utenos mokykla- darželis „Eglutė“.

Vadovaujantis ŠVIS duomenimis, 2018-2019 m. m. pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas buvo ugdomi 1426 vaikai. Iš jų 1027, t.y. 72 proc. vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas, lankė ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą organizuojančias įstaigas. Bendrojo ugdymo mokyklose pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programą mokėsi 399 vaikai, t.y. 28 proc. vaikų.

12.1.2. Specialiųjų poreikių vaikų skaičius Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigose

Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) duomenis, **2018–2019 m. m. Utenos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo įstaigose mokėsi 671 mokinys, turintis specialiųjų ugdymosi poreikių. Specialiųjų poreikių turintys mokiniai sudaro 17,2 proc. visų mokinių,**

besimokančių bendrojo ugdymo mokyklose (3891 mokinys). Didžioji dalis tokių mokinių (267) turėjo fonologinių sutrikimų, 142 mokiniai turėjo kompleksinių sutrikimų. Iš minėtų 671 mokinių beveik 49 proc. arba 329 mokiniams buvo nustatytas nedidelių specialiųjų poreikių lygis, 36 proc. arba 242 mokiniams – vidutinių specialiųjų poreikių lygis, 15 proc. arba 99 mokiniams – didelių specialiųjų poreikių lygis, o labai didelių poreikių lygis nustatytas 1 mokiniui, tai 0,5 proc. nuo visų specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių. Lyginant 2017–2018 m. m. ir 2018–2019 m. m., mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius sumažėjo 22 mokiniais arba 3,3 proc.

12-4 lentelė. Specialiųjų poreikių mokinių pasiskirstymas bendrojo ugdymo mokyklų bendrosiose klasėse pagal ugdymo programas ir specialiųjų ugdymosi poreikių lygius 2018-2019 m. m. rugsėjo 1 d.

Iš viso mokoma spec. ugdymosi poreikių turinčių mokinių bendrosiose klasėse	2016-2017 m. m.	2017-2018 m.m.	2018-2019 m.m.
	722	693	671
Ikimokyklinė	10	18	7
Priešmokyklinė	29	27	39
Pradinis	412	379	359
Pagrindinis (5-10 kl.)	218	218	210
Gimnazijos	53	51	57
Specialiųjų ugdymosi poreikių lygiai			
Labai nedideli	394	363	329
Vidutiniai	257	236	242
Dideli	71	94	99
Labai dideli	0	0	1
Iš bendro mokinių skaičiaus mokosi pagal individualizuotą ugdymo programą	31	46	48

Bendrą specialiųjų poreikių vaikų skaičiaus mažėjimą sąlygoja bendras mokinių skaičiaus mažėjimas Utenos rajono savivaldybėje. Tačiau analizuojant mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių skaičiaus pokytį specialiųjų ugdymosi poreikių lygio atžvilgiu, matyti, kad **bendrojo ugdymo įstaigose didėja mokinių, turinčių vidutinių, didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius. Lyginant 2017-2018 m. m. ir 2018-2019 m. m. mokinių, turinčių vidutinių ugdymosi poreikių, skaičiaus didėjo 6 mokiniais (2,5 proc.). Mokinių, turinčių didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius padidėjo 5 mokiniais (2,1 proc.), o mokinių, turinčių labai didelių poreikių, padidėjo iki 1 mokinio (0,4 proc.).**

12-5 lentelė. Bendrosiose ugdymo klasėse besimokančių mokinių, turinčių specialiųjų poreikių, procentinė dalis

Mokslo metai	Gimnazija	Pagrindinė	Pradinė	Progimnazija
2016-2017 m.m.	5,07	37,37	35,12	19,52
2017-2018 m.m.	7,02	37,10	30,45	19,25
2018-2019 m.m.	8,23	29,94	28,52	19,59

Duomenų analizė rodo (12-5 lentelė), kad **vis daugiau mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, siekia vidurinio išsilavinimo ir tęsia mokymąsi gimnazijose. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, dalis 2018-2019 m. m. gimnazijose padidėjo 3,21 proc., lyginant su 2016-2017 m. m.** Tai rodo, kad Utenos rajono savivaldybėje siekiama integruoti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius į savivaldybės ugdymo sistemą, pritaikant mokyklos aplinką, teikiant psichologinę, specialiąją pedagoginę, specialiąją ir socialinę pedagoginę pagalbą, aprūpinant ugdymuisi skirtomis techninės pagalbos priemonėmis ir specialiosiomis mokymo priemonėmis mokykloje. Utenos rajono savivaldybėje dvi bendrojo lavinimo mokyklos pritaikytos vaikų su fizine negalia ugdymui: Utenos „Dauniškio“ gimnazija ir Utenos Aukštakalnio progimnazija. Mokyklose įrengti liftai.

Vaikams su specialiaisiais ugdymosi poreikiais integruojantis į bendrojo ugdymo mokyklas, švietimo pagalba tampa ypač svarbi visose ugdymo pakopose. Augantį pagalbos poreikį vyresnių klasių mokiniams iliustruoja ir PPT pateikti duomenys apie konsultuojamų vaikų pasiskirstymą pagal amžių (12-13 lentelė).

Ugdymą sutrikusio intelekto vaikams dėl įgimtų ir įgytų sutrikimų, turintiems didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, kompleksinę negalią nuo 7 iki 21 metų Utenos rajono savivaldybėje organizuoja Utenos specialioji mokykla-daugiafunkcis centras.

Mokiniai mokomi Utenos specialiosios mokyklos-daugiafunkcio centro specialiojo ugdymo skyriuje. Ugdymas organizuojamas vadovaujantis pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendraisiais ugdymo planais. Mokiniai mokosi specialiosiose ir specialiosiose (lavinamosiose) klasėse pagal pradinio ugdymo individualizuotą programą (1–4 klasės), pagrindinio ugdymo individualizuotą programą (5–10 klasės) ir socialinių įgūdžių ugdymo 3 metų programą. Baigusiam pradinio ugdymo individualizuotą programą, išduodamas Pradinio ugdymo pasiekimų pažymėjimas, baigusiam pagrindinio ugdymo individualizuotą programą, išduodamas Pagrindinio ugdymo pasiekimų pažymėjimas, baigusiam socialinių įgūdžių ugdymo programą –Vidurinio ugdymo pasiekimų pažymėjimas.

Utenos specialiojoje mokykloje-daugiafunkciame centre taip pat vykdomos neformaliojo ugdymo programos: lengvoji atletika-slidinėjimas, dainavimo studija, dramos studija. Specialiojo ugdymo skyriuje teikiamos šios ne švietimo veiklos rūšys: maitinimo paslaugos, transporto paslaugos, bendrosios socialinės paslaugos, socialinės priežiūros paslaugos

12-6 lentelė. Specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių, besimokantys Utenos specialiojoje mokykloje – daugiafunkciame centre, skaičius 2018-2019 m.m. rugsėjo 1 d.

Klasės	Mokinių skaičius		
	2016-2017 m.m.	2017-2018 m.m.	2018-2019 m.m.
Specialioji (lavinamoji) klasė, turintiems vidutinį, žymų ar labai žymų intelekto sutrikimą	22	22	19
Specialioji (socialinių įgūdžių ugdymo) klasė	-	-	3
Specialioji klasė turintiems nežymų intelekto sutrikimą	13	7	6
Iš viso:	35	29	28

Utenos specialiojoje mokykloje-daugiafunkciame centre ugdomų vaikų skaičius nežymiai svyruoja. Iš 2018-2019 m. m. ugdomų vaikų 68 proc. (19 mokinių) sudarė vaikai su žymiu ar labai žymiu intelekto sutrikimu. Nežymų intelekto sutrikimą turintys vaikai sudarė 21 proc. (6 mokiniai), socialinių įgūdžių klasėse buvo ugdomi 3 mokiniai, kurie sudarė 11 proc.

Švietimo pagalbą specialiųjų poreikių mokiniams, besimokantiems Utenos specialiojoje mokykloje-daugiafunkciame centre, teikia 15 švietimo pagalbos specialistų. Iš jų: 4 socialiniai pedagogai, 1 logopedas, 6 mokytojai-specialieji pedagogai, 4 mokytojo padėjėjai.

12-7 lentelė. Švietimo pagalbos specialistų pareigybių skaičius Utenos specialiojoje mokykloje-daugiafunkciame centre 2019-03-01 duomenimis

Specialistas	Pareigybių skaičius
Psichologas	-
Socialinis pedagogas	3,25
Logopedas	0,5
Specialusis pedagogas	6
Mokytojo padėjėjas	4

Utenos specialioji mokykla-daugiafunkcis centras neteikia psichologinės pagalbos ugdomam neįgaliam vaikui bei jo tėvams. Neįgalaus vaiko gimimas ar vėliau diagnozuoti proto, psichikos, motorikos sutrikimai sukelia stresines reakcijas, stiprias emocines įtampas, ką galime sutapatinti su psichologine krize, todėl psichologo pagalba mokykloje tėvams, auginantems neįgalų vaiką, padėtų spręsti vaiko adaptacijos ugdymo įstaigoje problemas, elgesio, emocijų sunkumus, padėtų tėvams prisitaikyti prie vaiko negalios sąlygotų pokyčių kitoje aplinkoje.

Psichologinės pagalbos poreikį iliustruoja Utenos specialiosios mokyklos-daugiafunkcio centro dalyvavimas Specialiosios pedagogikos psichologijos centro vykdomame projekte „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas II“. Projekto dėka 2018 m. gegužės mėn. mokykloje buvo įsteigtas 0,5 psichologo etatas. Psichologas dirbo iki 2019 m. gegužės mėn.

12.2. Švietimo pagalbos teikėjai Utenos rajono savivaldybėje

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme įvardytos švietimo pagalbos mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams), mokytojams ir švietimo teikėjams tikslas – didinti švietimo pagalbos veiksmingumą. Įstatyme išskiriamos šios švietimo pagalbos: profesinis orientavimas ir švietimo informacinė pagalba, psichologinė pagalba, socialinė-pedagoginė pagalba, specialioji pedagoginė ir specialioji pagalba, sveikatos priežiūra mokykloje, pagalba mokyklai ir mokytojui.

Švietimo pagalbos prieinamumas Utenos rajono savivaldybėje analizuojamas psichologinės pagalbos, socialinės-pedagoginės pagalbos, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos aspektu.

Švietimo pagalba pirmiausia teikiama ugdymo įstaigoje.

12-8 lentelė. Švietimo pagalbos specialistų pareigybių skaičius Utenos rajono savivaldybėje 2019-03-01

Švietimo įstaigos tipas (įstaigų skaičius)	Pavadinimas	Socialinis pedagogas	Psichologas (faktinis/pareigybių sk.)	Papildomos psichologo pareigybės pagal projektą „Saugios aplinkos kūrimas mokykloje II)	Specialusis pedagogas	Mokytojo padėjėjas	Bendras mokinių skaičius 2018-2019 m.m.
Ikimokyklinio ugdymo mokyklos							
Lopšeliai – darželiai (6)	Utenos vaikų lopšelis-darželis „Saulutė“	-	-	-	1,5	-	-
	Utenos vaikų lopšelis-darželis „Gandrelis“	1	0,25	-	2	-	-
	Utenos vaikų lopšelis-darželis „Šaltinėlis“	0,5	-	0,5	1	-	-

	Utenos vaikų lopšelis-darželis „Pasaka“	-	-	-	1	-	-
	Utenos vaikų lopšelis-darželis „Želmenėlis“	0,5	-	0,5	1,25	-	-
	Utenos vaikų lopšelis-darželis „Voveraitė“	-	0,5	-	1	-	-
Iš viso ikimokyklinio ugdymo įstaigose:		2 (rekomenduojama norma 2,5)	0,75 (rekomenduojama norma 2,5)	1	7,75	-	1027
Bendrojo ugdymo mokyklos							
Pradinės mokyklos (3)	Utenos Aukštakalnio pradinė mokykla	-	-	0,5	1,75	2	-
	Utenos mokykla-vaikų darželis „Eglutė“	0,25	-	0,5	2,25	-	-
	Utenos mokykla-vaikų darželis „Varpelis“	-	-	0,5	1,75	0,75	-
Iš viso pradinėse mokyklose:		0,25	0	1,5	5,75	2,75	
Pagrindinės mokyklos (3)	Utenos r. Daugailių pagrindinė mokykla	0,25	-	-	1	1,25	-
	Utenos r. Saldutiškio pagrindinė	0,25	-	0,75	0,75	0,5	-

	mokykla						
	Utenos specialioji mokykla- daugiafunkcis centras	3,25	-	0,5	0,5	4	-
Iš viso pagrindinėse mokyklose:		3,75	0	1,25	2,25	5,75	
Progimnazijos (4) ir jų skyriai (5)	Utenos Krašunos progimnazija	1	-	-	3,25	2,75	-
	Utenos Krašunos progimnazija Kuktiškių skyrius	-	-	-	-	-	-
	Utenos Krašunos progimnazija Tauragnų Eugenijos Šimkūnaitės skyrius	-	-	-	-	-	-
	Utenos Aukštakalnio progimnazija	1	0,75/1	-	2	2	-
	Utenos Aukštakalnio progimnazijos „Žiburio“ skyrius	0,75	-	-	1,5	2	-
	Utenos Vyturių progimnazija	1	-/1	1	2	2	-
	Utenos Rapolo Šaltenio progimnazija	0,75	-	1	1,5	0,5	-

	Utenos Rapolo Šaltenio progimnazija Antalgės skyrius	-	-	-	-	-	-
	Utenos Rapolo Šaltenio progimnazija Pakalnių skyrius	-	-	-	-	-	-
Iš viso progimnazijose		4,5	0,75/2	2	10,25	9,25	
Gimnazijos (4) ir jų skyriai (1)	Utenos „Saulės“ gimnazija	0,75	0,25/0,75	0,5	0,5	0,75	
	Utenos Dauniškio gimnazija	1	1		0,25	2	
	Utenos Adolfo Šapokos gimnazija	1	1				
	Utenos r. Užpalių gimnazija	0,5	-		0,75	0,25	
	Utenos r. Užpalių gimnazija Vyžuonų skyrius	0,25	-		1	1	
Iš viso gimnazijose		3,5	2,25/2,75	0,5	2,5	4	
Iš viso bendrojo ugdymo mokyklose		12	3/4,75 (rekomenduotina norma 9,75)				3891
Iš viso bendrojo ugdymo ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose		14	3,75/5,5	6,25	28,5	21,75	
Švietimo pagalbos įstaigos							
Pedagoginė psichologinė tarnyba (1)	Utenos švietimo centro pedagoginės psichologinės tarnybos padalinys	0,5	2,75	0,75	2,75	-	-

Iš viso:		14,50	6,5/8,25	7	31,25	21,75	-
Neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos							
Neformaliojo vaikų švietimo ir formalųjį švietimą papildančio ugdymo mokyklos (4)	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras	1	1	-	-	-	-
	Utenos r. Sudeikių daugiafunkcis centras	-	-	-	0,12	-	-
	Utenos meno mokykla	-	-	-	-	-	-
	Utenos daugiafunkcis sporto centras	-	-	-	-	-	-
Kitos įstaigos							
Vaikų globos institucija (1)	Utenos šeimos ir vaiko gerovės centras	1	1	-	-	-	-
Profesinio mokymo įstaiga							
Profesinio mokymo įstaiga (1)	Utenos regioninis profesinio mokymo centras	1	-	-	-	-	-
Aukštojo koleginio mokslo įstaiga							
Aukštojo koleginio mokslo įstaiga (1)	Utenos kolegija	-	-	-	-	-	-

12.2.1. Psichologinė pagalba

Švietimo įstatymo 19 straipsnis apibrėžia psichologinės pagalbos paskirtį – stiprinti mokinių psichologinį atsparumą ir psichikos sveikatą, prevencinėmis priemonėmis skatinti saugios ir palankios ugdymuisi aplinkos mokykloje kūrimą, padėti mokiniams atgauti dvasinę darną, gebėjimą gyventi ir mokytis, aktyviai bendradarbiaujant su jų tėvais (globėjais, rūpintojais). Psichologinę pagalbą teikia, psichologinių problemų prevenciją vykdo pedagoginių psichologinių tarnybų, mokyklų psichologai.

Utenos rajono savivaldybės švietimo įstaigose psichologinę pagalbą teikia 13 psichologų (9,25 etato). Iš jų 4 specialistai dirba PPT (2,75 etatu). Papildomos psichologinės pagalbos poreikį iliustruoja aktyvus Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigų dalyvavimas Specialiosios pedagogikos psichologijos centro vykdomame projekte „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas II“ (toliau – Projektas). **Projekto tikslas** – kurti ir palaikyti saugią aplinką mokykloje, sudarant palankias sąlygas mokinių asmenybės ugdymuisi, akademinų pasiekimų gerinimui, mažinant socialinę atskirtį bei sprendžiant iškritimo iš mokyklos problemą. Projekto lėšomis 2018 m. balandžio – gegužės mėn. buvo steigiami psichologo etatai mokyklose ir teikiama psichologinė pagalba. Šio projekto galimybėmis pasinaudojo 10 Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigų.

12-9 lentelė. Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigose psichologo pareigybių skaičius

Eil.	Ugdymo įstaiga	Pareigybė	Etatas 2018-04-05	Papildomi etatai pagal projektą „Saugios aplinkos mokykloje 2018-2019 m.m. kūrimas II“ Projekto pradžia - 2018 m. balandžio –gegužės mėn.	Papildomi etatai pagal projektą „Saugios aplinkos mokykloje kūrimas II“ 2019-2020 m.m. Projekto trukmė – iki 2019 m. lapkričio 29 d..
1.	Utenos r. PPT	Psichologė	0,25	-	-
2.	Utenos r. PPT	Psichologė	1	0,25	0,25
3.	Utenos r. PPT	Psichologė	1	-	-
4.	Utenos r. PPT	Psichologė	0,5	0,5	0,5
5.	Utenos Aukštakalnio progimnazijos vaikų reabilitacijos ir ugdymo skyrius	Psichologė	0,25	-	-
6.	Utenos Aukštakalnio progimnazijos	Psichologė	0,5	-	-
7.	Utenos Aukštakalnio progimnazijos „Žiburio“ skyrius	Psichologė	-	-	-

8.	Utenos Aukštakalnio pradinė mokykla	Psichologė	-	0,5	-
9.	Utenos specialioji mokykla – daugiafunkcis centras	Psichologė	-	0,5	-
10.	Adolfo Šapokos gimnazija	Psichologė	1	-	-
11.	Utenos Rapolo Šaltenio progimnazija	Psichologė		1	1
12.	Utenos Vyturių progimnazija	Psichologė	-/1	1	1
13.	Utenos Krašuvos Progimnazija	Psichologė	-	-	-
14.	Utenos Dauniškio gimnazija	Psichologė	1	-	-
15.	Utenos „Saulės“ gimnazija	Psichologė	0,25/0,75	0,5	0,5
16.	Utenos r. Saldutiškio pagrindinė mokykla	Psichologė	-	0,75	0,75
17.	Utenos vaikų lopšelis –darželis „Gandrelis“	Psichologė	0,25	-	-
18.	Utenos vaikų lopšelis –darželis „Saulutė“	Psichologė	-	-	-
19.	Utenos mokykla –vaikų darželis „Varpelis“	Psichologė	-	0,5	0,5
20.	Utenos vaikų lopšelis –darželis „Želmenėlis“	Psichologė	-	0,5	0,5
21.	Utenos vaikų lopšelis –darželis „Šaltinėlis“	Psichologė	-	0,5	-
22.	Utenos mokykla –vaikų darželis „Eglutė“	Psichologė	-	0,5	-
23.	Utenos vaikų lopšelis-darželis „Voveraitė“	Psichologė	0,5	-	-
Iš viso:			6,5/8,25		
Kitos ugdymo įstaigos					
24.	Šeimos ir vaiko gerovės centras	Psichologė	1	-	-
25.	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras	Psichologė	1	-	-

Iš viso:	8,5/10,25 (13 psichologų)	7 (12 psichologų)	5
-----------------	-------------------------------------	-----------------------------	----------

Utenos rajono savivaldybėje projektas startavo 2018 m. balandžio mėn., papildomai mokyklose ir PPT buvo įsteigti 7 psichologo etatai. Iš jų: 4 specialistai po 0,5 etato buvo įdarbinti vaikų lopšeliuose-darželiuose (2 etatai), 8 specialistai darbą pradėjo mokyklose (4,25 etato), 0,75 psichologo etato padidėjo PPT dirbančių psichologų darbo krūvis – dirbti pradėjo 2 specialistai. Projektas įgyvendinamas iki 2019 m. lapkričio 29 d.

Dalyvaujant projekte, ypač didelis psichologinės pagalbos poreikis išryškėjo ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Iki projekto pradžios **tik dviejose iš 6 ikimokyklinio ugdymo įstaigų Utenos rajono savivaldybėje buvo teikiama psichologinė pagalba vaikams, tėvams, darbuotojams: Utenos vaikų lopšelyje – darželyje „Gandrelis (0,25 etato) ir Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Voveraitė“ (0,5 etato).** Abi ikimokyklinio ugdymo įstaigos teikia specialiojo ugdymo paslaugas. Utenos vaikų lopšelis-darželis „Gandrelis“ teikia paslaugas vaikams nuo 2 iki 7 metų su Dauno, autizmo sindromu, judėjimo negalia, sulėtėjusios psichinės raidos, klausos ir daugelio kitų raidos sutrikimų. Utenos vaikų lopšelis-darželis „Voveraitė“ teikia paslaugas vaikams, turintiems klausos sutrikimų.

Projekto metu po 0,5 psichologo etato buvo įsteigta 4 ugdymo įstaigose, vykdančiose ikimokyklinio ugdymo programą: Utenos mokykloje-vaikų darželyje „Varpelis“, Utenos mokykloje-vaikų darželyje „Eglutė“ (teikia paslaugas regos sutrikimų turintiems vaikams), Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Želmenėlis“, Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Šaltinėlis“.

Projekto metu nepavyko patenkinti visų Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigų psichologų poreikio dėl specialistų stokos.

Psichologinės pagalbos poreikis ikimokyklinio ugdymo įstaigose labai reikšmingas. Specialisto pagalba leidžia kuo anksčiau pastebėti vaiko specialiuosius ugdymosi poreikius, o ypač - vaiko elgesio ir emocijų sutrikimus. Vaiko pažinimas, jo poreikių nustatymas, veiksmų, lemiančių pageidaujamą ar nepageidaujamą elgesį, požymių, liudijančių sunkumus ar sutrikimus, pastebėjimas, analizavimas ir laiku suteikta būtinoji pagalba ankstyvame amžiuje, ekspertų teigimu, padėtų vaikui susidoroti su sunkumais, kurie trukdo jo asmenybės plėtotei ir saviraiškai. Šie sunkumai gali būti sėkmingai išspręsti laiku suteikiant būtiną švietimo pagalbą.

Psichologinė pagalba vaikui ir jo tėvams teikiama Utenos švietimo centro Pedagoginės psichologinės tarnybos padalinyje (toliau – PPT). PPT švietimo pagalbą teikia 11 specialistų: 4 psichologai, 2 specialieji pedagogai, 1 logopedas, 1 socialinis pedagogas, 1 tiflopedagogas, 1 surdopedagogas, gydytojas neurologas dirba pagal paslaugų sutartį.

12-10 lentelė. PPT dirbantys švietimo pagalbos specialistai

Pareigybės pavadinimas	Etatų skaičius	Darbuotojų skaičius	Kvalifikacinė kategorija (jeigu turi)
Psichologas	2,75	4	1 psichologas – 1 kvalifikacinė kategorija 2 psichologai – 2 kvalifikacinė kategorija 1 psichologas – 4 kvalifikacinė kategorija
Specialusis pedagogas	1,5	2	metodininkai

Logopedas	1	1	metodininkas
Socialinis pedagogas	0,5	1	ekspertas
Gydytojas neurologas (pažymėti, ar yra etatinėje struktūroje, dirba pagal paslaugų sutartį ir kt.)	Dirba pagal paslaugų pirkimo sutartį	1	
Kiti darbuotojai (išvardinti):			
Tiflopedagogas	0,125	1	-
Surdopedagogas	0,125	1	metodininkas
Iš viso:	6	11	

PPT psichologas per metus individualiai konsultuoja daugiau nei 200 klientų, kuriuos sudaro vaikai, tėvai bei pedagoginiai darbuotojai.

12-11 lentelė. Individualaus psichologinio konsultavimo klientų ir konsultacijų pasiskirstymas PPT

Klientai	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius
Metai	2016 m.		2017 m.		2018 m.	
Vaikai	103	822	137	821	106	864
Tėvai	93	277	122	309	93	345
Mokytojai	16	32	35	52	18	33
Iš viso:	212	1131	294	1182	217	1242

PPT psichologai per metus praveda po 3 konsultacijų grupes tėvams.

12-12 Lentelė. Grupinio psichologinio konsultavimo klientų ir konsultacijų pasiskirstymas PPT

Tėvų grupių užsiėmimai	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius
	2016 m.		2017 m.		2018 m.	
2 grupės tėvams „Efektyvios tėvystės įgūdžių mokymai“	18	20				
Grupės tėvams, teismo sprendimu įpareigotiems	14	14				

išklausti bendravimo su vaikais tobulinimo kursus.						
2 grupės tėvams „Efektyvus vaikų auklėjimas“			23	20	19	20
Paramos grupė šeimoms, auginantiems vaikus su negale	9	9	9	10	7	9
Iš viso:	41	43	32	30	26	29

PPT specialistai taip pat vykdo prevencines programas ir projektus:

2018 metais pradėta vykdyti narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės Ankstyvosios intervencijos programa, kuri taikoma rizikingos elgsenos nepilnamečiams asmenims nuo 14 metų, kurie eksperimentuoja ar nereguliariai vartoja psichoaktyvias medžiagas (išskyrus tabaką), bet nėra nuo jų priklausomi. Per 2018 metus programoje dalyvavo 6 jaunuoliai.

PPT psichologai parengė ir vykdė Utenos rajono savivaldybės remiamus projektus:

1. 2016 m. „Didžiojo ir Mažojo draugo draugystė“;
2. 2017 m. „Švietimo pagalbos specialistų psichikos sveikatos stiprinimas“;
3. 2018 m. „Vaikas krizėje: atpažinimas ir pagalbos galimybės“.
4. 2018 metais PPT psichologai, bendradarbiaudami su SPPC ir VšĮ Paramos vaikams centru Utenos regiono mokyklose įgyvendino

prevencinę programą „Saugok ir gerbk mane“, kurios metu buvo pravesti mokymai pradinių ir pagrindinių mokyklų bendruomenėms.

Didėjantį psichologinės pagalbos poreikį iliustruoja 2017 ir 2018 metų duomenų palyginimas. Įgyvendinant Projektą, 2018 m. stebimas į PPT besikreipiančių klientų skaičiaus mažėjimas. Tai dar kartą patvirtina psichologinės pagalbos prieinamumo svarbą pačioje ugdymo įstaigoje. Tėvams, vaikams, pedagoginiams darbuotojams, atsiradus galimybei gauti pagalbą ugdymo įstaigoje, 2018 m. matomas psichologų konsultuotų asmenų PPT sumažėjimas – 77 asmenys, 26 proc. (2017 m. – 294 asmenys, 2018 m. – 217 asmenų). Tačiau besikreipiančių asmenų skaičiaus sumažėjimas leido PPT psichologams gerokai padidinti konsultacijų asmeniui skaičių, o tai sąlygoja geresnę paslaugos kokybę – 2017 m. PPT psichologai konsultavo 1182 kartus, 2018 m. – 1242 kartus. Konsultacijų skaičius padidėjo 5 proc.

Individualios konsultacijos į PPT psichologus dažniausiai kreipiamasi dėl:

1. emocinių problemų: baimė, nerimas, potrauminis stresas, enkoprezė, enurezė, mikčiojimas, tikai, depresiškumas, priklausomybės;
2. elgesio problemų: agresyvumas, nepaklusnumas, melavimas, vagiliavimas, bėgimas iš namų, mokyklos nelankymas;
3. bendravimo problemų: su bendraamžiais, su tėvais, su mokytojais; vienišumas;
4. krizių: suicidinė krizė, netektis, tėvų skyrybos, artimo žmogaus liga, prievarta, amžiaus tarpsnių;

5. mokymosi problemų: mokymosi motyvacijos stoka, profesinis konsultavimas
6. asmenybės problemų: savivertė, savęs pažinimas ir saviugda.

12-13 lentelė. PPT psichologo konsultacijų pasiskirstymas pagal problemas

Problemos apibūdinimas	Konsultacijų skaičius vaikams	Konsultacijų skaičius tėvams	Konsultacijų skaičius mokytojams	Konsultacijų skaičius vaikams	Konsultacijų skaičius tėvams	Konsultacijų skaičius mokytojams	Konsultacijų skaičius vaikams	Konsultacijų skaičius tėvams	Konsultacijų skaičius mokytojams
	2016 m.			2017 m.			2018 m.		
Emocinės problemos	349	113	6	303	104	13	373	119	9
Elgesio problemos	141	68	10	202	85	12	189	103	6
Bendravimo problemos	104	36	4	88	27	5	93	29	4
Krizės	105	34	8	133	47	3	140	82	13
Smurtas	44	17	2	36	8	4	7	2	1
Asmenybės problemos	35			23	4		59	4	
Mokymosi	44	9	2	36	34	15	5	4	-
Iš viso	822	277	32	821	309	52	866	343	33
Iš viso	1134			1182			1242		

Duomenų analizė rodo, kad vyrauja vaikų emocijų ir elgesio problemos. **Stebimas vaikų elgesio ir emocijų sutrikimų didėjimas. Lyginant vaikų konsultacijų dėl elgesio ir emocijų sutrikimų skaičių 2016 ir 2018 metais, konsultacijų vaikams skaičiaus padidėjo 13 proc. (72 konsultacijos).**

Statistiniai duomenys rodo, kad vaikai susiduria su įvairiomis krizinėmis situacijomis, tokiomis, kaip savižudybė, netektis ir kitos. Lyginant 2016 ir 2018 m.,s psichologo konsultuotų vaikų krizės metu skaičius padidėjo (35 konsultacijos). Tai sudaro 25 proc. Galima daryti prielaidą, kad ugdymo įstaigose dirbančių psichologų kompetencija neleidžia suteikti tinkamos pagalbos krizės atveju ir vaikai yra nukreipiami į PPT, kur specialistų kvalifikacija yra aukštesnė. Taip pat PPT specialistų pasirinkimą gali lemti subjektyvios priežastys – nenoras iškilusias problemas spręsti savoje mokykloje.

12-14 lentelė. PPT psichologų konsultuotų vaikų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių

Metai	Lytis		Amžius					
	Berniukai	Mergaitės	Ikimok.	Priešmok.	1 – 4 kl.	5 – 8 kl.	9 – 12 kl.	18-21 m.
2016	55	48	12	3	39	33	16	-
2017	74	63	10	1	68	30	28	-
2018	67	43	6	4	43	32	25	-

Konsultacijų pasiskirstymas pagal amžių rodo, kad vaiko elgesio, emocijų ir kitos problemos pastebimos ir bandoma jas spręsti vaikams pradėjus mokytis pagal pradinio ir pagrindinio ugdymo programas. **Galima daryti prielaidą, kad specialistų (psichologų) stoka ikimokykliniame ugdyme neleidžia laiku identifikuoti problemos ir tik vaikui atėjus į 1-ąją klasę išryškėja jo elgesio ir emocijų sutrikimai bei kitos problemos, kurios trukdo sėkmingai jo socializacijai.**

Psichologinė pagalba nepakankamai prieinama ir pradinio ugdymo mokyklose. Utenos rajono savivaldybėje veikia 3 pradinės mokyklos: Utenos Aukštakalnio pradinė mokykla, Utenos mokykla-vaikų darželis „Eglutė“ ir Utenos mokykla-vaikų darželis „Varpelis“. Nė viena minėtų mokyklų neturi švietimo pagalbos specialisto – psichologo. Jo poreikį įrodo mokyklų dalyvavimas Projekte. Projekto metu visose pradinėse mokyklose buvo įkurta po 0,5 psichologo etato.

Vadovaujantis psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašu (toliau – Aprašas), patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2017-08-30 įsakymu Nr. V-663 „Dėl psichologinės pagalbos teikimo tvarkos aprašo“, 14.1. punktu, vienas Mokykloje dirbantis psichologas teikia pagalbą ne daugiau kaip 400 mokinių (esant galimybei, ir mažesniai mokinių skaičiui). Vadovaujantis Aprašo 14.2. punktu, vienas Tarnyboje dirbantis psichologas teikia Pagalbą ne daugiau kaip 2000 mokinių (vaikų) (esant galimybei, ir mažesniai mokinių skaičiui).

12-15 lentelė. Rekomenduotina minimali psichologo paslaugos išvystymo norma

Rodiklis	2018-2019 m. m.	Išvystymo norma
Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų skaičius	1027	400 mokinių – 1 pareigybė
Psichologo pareigybių skaičius	0,75	2,5 (-1,75)
Mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose	3891	400 mokinių – 1 pareigybė
Psichologo pareigybių skaičius	6,5/8,25	9,75 (-3,25/1,5)

2018-2019 m. m. ikimokyklinio ugdymo įstaigose buvo ugdomi 1027 vaikai. Rekomenduotina paslaugos išvystymo norma – 400 vaikų ugdymo įstaigoje $1027 : 400 = 2,5$ etato. 2018-2019 m. m. Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirbo du specialistai $0,75$ etatu. Poreikis – $1,75$ psichologo etato.

Bendrojo ugdymo mokyklose mokosi 3891 mokinys. Rekomenduotina paslaugos išvystymo norma – 400 vaikų ugdymo įstaigoje 3891 : 400 = 9,75 etato. Poreikis – 3,25 psichologo etato.

Švietimo pagalbos mokiniui ir šeimai, mokytojui ir mokyklai veiksmingumą sąlygoja savalaikis ir kokybiškas pedagoginis psichologinis vaiko galių ir sunkumų, raidos sutrikimų, specialiųjų ugdymo(si) poreikių įvertinimas. Per metus vidutiniškai PPT specialistai įvairiomis metodikomis pedagoginį psichologinį įvertinimą atlieka daugiau nei 200 vaikų.

12-16 lentelė. Specialiųjų ugdymosi poreikių įvertinimas

Metai	2016 m.	2017 m.	2018 m.
Vaikų skaičius	237	238	277

Statistiniai duomenys rodo, kad vis dažniau į PPT kreipiamasi dėl vaiko specialiųjų poreikių pedagoginio psichologinio įvertinimo. Lyginant 2016 ir 2018 metus, šios paslaugos poreikis išaugo 14 proc.

PPT skiria ypatingą dėmesį pedagoginio psichologinio įvertinimo kokybei ir su juo susijusių veiksnių (vertinimo instrumentų įvairovė, tėvų ir mokytojų įtraukimas į vertinimo išvadų pristatymą, rekomendacijos ugdymui) tobulinimui. Daug dėmesio skiriama pakartotiniam vertinimui laiku atlikti. PPT bendradarbiauja su mokyklų švietimo pagalbos specialistais ir, vadovaujantis kaupiamais duomenimis, informuoja mokyklų specialiuosius pedagogus dėl vaikų registracijos pakartotiniam pervertinimui laiko. Įvertinimo paslaugų kokybę pagerino PPT taikoma praktika, kad mieste gyvenantys tėvai dalyvauja vaiko vertinimo rezultatų aptarime kartu su specialistų komanda. Tėvų dalyvavimas leidžia pagilinti tėvų supratimą apie vaikų mokymosi sunkumus ir sutrikimus, įgyti žinių, kaip padėti savo vaikams mokantis namuose. Visiems tėvams, kurių vaikai pirmą kartą lankosi PPT dėl vaiko gebėjimų įvertinimo, parengiamos individualios rekomendacijos vaiko ugdymui.

12-17 lentelė. Įvertintų vaikų pasiskirstymas pagal lytį ir amžių

Metai	Įvertinta vaikų	Lytis		Amžius					
		berniukai	mergaitės	Ikimo-kyklinis	Priešmo-kyklinis	1-4 kl.	5-8 kl.	9-12 kl.	Spec. m-kla
2016 m.	237	162	75	43	25	71	44	48	6
2017 m.	238	159	79	78	20	73	47	9	11
2018 m.	277	207	70	79	27	79	67	16	9

Statistiniai duomenys rodo, kad specialiųjų poreikių nustatymo poreikis atsiranda vaikams pradėjus mokytis pagal pradinio ar pagrindinio ugdymo programas. Ypač vaiko specialiųjų poreikių nustatymo poreikis stebimas vaikui pradedant mokymąsi pagal pradinio ugdymo programą.

Galima daryti prielaidą, kad nesant švietimo pagalbos specialistų ikimokyklinio ugdymo įstaigose (lentelė 12-8), laiku neidentifikuojamos vaiko ugdymosi problemos, todėl pradėjus mokytis pagal pradinio ugdymo programą, vaikui kyla didelių adaptacijos ugdymo įstaigoje problemų, sąlygojančių mokymosi ir elgesio sunkumus. Tyrimais įrodyta, kad tikslingas profesionalus ikimokyklinis ugdymas palengvina vėlesnį mokymąsi, daro teigiamą poveikį mokymosi pasiekimams, tolesnei asmens socialinei ir emocinei raidai. Todėl būtina užtikrinti švietimo pagalbą ikimokykliniame ir priešmokykliniame ugdyme.

12.2.2. Specialioji pedagoginė pagalba

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas 21 straipsnyje apibrėžia specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos paskirtį – didinti asmens, turinčio specialiųjų ugdymosi poreikių, ugdymosi veiksmingumą.

Specialiąją pedagoginę pagalbą asmeniui iki 21 metų teikia specialieji pedagogai, logopedai, tiflopedagogai, surdopedagogai ir kiti specialistai, kurių išsilavinimas ir kvalifikacija atitinka švietimo ir mokslo ministro nustatytus reikalavimus. Specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo asmenims iki 21 metų tvarką nustato švietimo ir mokslo ministras.

Specialioji pagalba mokiniui, kuriam jos reikia, teikiama mokykloje, PPT. Jam teikiamos žodinės kalbos vertimo į gestų kalbą, teksto skaitymo ir konspektavimo bei kitos paslaugos, didinančios ugdymosi prieinamumą. Specialiosios pagalbos teikimo mokyklose (išskyrus aukštąsias mokyklas) tvarką nustato švietimo ir mokslo ministras.

PPT, mokyklose dirbantys specialieji pedagogai, logopedai, tiflopedagogai, surdopedagogai ir kiti specialistai konsultuoja specialiosios pedagoginės pagalbos gavėjus – vaikus, jų tėvus (globėjus, rūpintojus) ir mokytojus.

12-17 lentelė. Specialiąją pedagoginę pagalbą teikiančių PPT specialistų konsultacijų pasiskirstymas

Metai	Specialistas							
	Specialusis pedagogas		Logopedas		Surdopedagogas		Tiflopedagogas	
	Klientų skaičius	Pratybų skaičius	Klientų skaičius	Pratybų skaičius	Klientų skaičius	Pratybų skaičius	Klientų skaičius	Pratybų skaičius
2016	9	67	2	22	4	114	1	63
2017	10	60	2	27	3	91	1	61
2018	18	105	2	32	6	48	4	38

Duomenų analizė rodo, kad 2018 m. ypač išaugo specialiojo pedagogo pagalbos poreikis. Galima daryti prielaidą, kad didėjantis vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais skaičius lemia specialiojo pedagogo paslaugų poreikio didėjimą. 2018-2019 m .m. Utenos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi 671 specialiųjų poreikių vaikas, ikimokyklinio ugdymo įstaigose – 279 specialiųjų poreikių vaikai.

12-18 lentelė. Rekomenduotina minimali specialiojo pedagogo paslaugos išvystymo norma

Rodiklis	Mokinių skaičius 2018-2019 m.m.	Išvystymo norma
Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų skaičius	279	Ugdymo įstaigose, priklausomai nuo įgyvendinamos ugdymo programos: 24–50 vaikų – specialiojo pedagogo etatas
Specialiojo pedagogo pareigybių skaičius	7,75	11,6-5,6~8.6 (-0,85)
Mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose	671	Ugdymo įstaigose, priklausomai nuo įgyvendinamos ugdymo programos: 24–50 vaikų – specialiojo pedagogo etatas
Specialiojo pedagogo pareigybių skaičius	20,75	28-13,42~20,71

Vadovaujantis Specialiosios pedagoginės pagalbos asmeniui iki 21 metų teikimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo šios pagalbos teikėjams tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2011 m. liepos 8 d. įsakymu Nr. V-1228 „Dėl specialiosios pedagoginės pagalbos asmeniui iki 21 metų teikimo ir kvalifikacinių reikalavimų nustatymo šios pagalbos teikėjams tvarkos aprašo patvirtinimo“, **Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigose specialioji pedagoginė pagalba atitinka rekomenduojamą paslaugos išvystymo normą.**

12.3. Socialinė pedagoginė pagalba

Socialinės pedagoginės pagalbos paskirtis – padėti tėvams (globėjams, rūpintojams), kad būtų įgyvendinta vaiko teisė į mokslą, užtikrinti jo saugumą mokykloje: šalinti priežastis, dėl kurių vaikas negali lankyti mokyklos ar vengia tai daryti, sugrąžinti į mokyklą ją palikusius vaikus, kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) padėti vaikui pasirinkti mokyklą pagal protines ir fizines galias ir joje adaptuotis.

Socialinis pedagogas yra labai svarbus švietimo pagalbos komandos narys. Jis užtikrina, kad mokykla, teikdama mokiniui socialinę pedagoginę pagalbą, bendradarbiautų su socialinę pagalbą teikiančiomis tarnybomis, sveikatos priežiūros ir teisėtvarkos institucijomis ir konsultuoja mokinio tėvus (globėjus, rūpintojus) ir mokytojus. Socialinės pedagoginės pagalbos teikimo vaikams ir mokiniams tvarką nustato švietimo ir mokslo ministras.

PPT socialinę pedagoginę pagalbą teikia 1 socialinis pedagogas, dirbantis 0,5 etatu. Socialinis pedagogas veda socialinių įgūdžių lavinimo užsiėmimus, organizuoja ir koordinuoja sudėtingų atvejų aptarimo grupes socialiniams pedagogams, šviečia tėvus, mokytojus ir švietimo pagalbos specialistus vaikų ir paauglių bendravimo, patyčių prevencijos mokykloje klausimais. Bendradarbiauja su socialiniais partneriais, rengiant

prevencinius projektus. Plėtoja prevencinę ir visuomenės švietimo veiklą, įgyvendinant seksualinės prievartos prieš vaikus prevencijos programas skirtingų amžiaus grupių mokiniams.

Socialinių įgūdžių lavinimo užsiėmimų tikslas – stiprinti vaikų psichologinį atsparumą, padėti išmokti bendrauti be pykčio (prevencinis faktorius). Plėtojant prevencinę ir visuomenės švietimo veiklą į socialinių įgūdžių ugdymo grupę nukreipiami socialinės rizikos veiksniais patiriantys vaikai. Siekiant stiprinti vaikų ir tėvų bendravimo įgūdžius teikiamos ir individualios konsultacijos lankančių užsiėmimus vaikų tėvams.

12-19 lentelė. Socialinių įgūdžių ugdymo užsiėmimai

Socialinių įgūdžių lavinimo užsiėmimai	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius	Klientų skaičius	Konsultacijų skaičius
	2016 m.		2017 m.		2018 m.	
7 – 8 metų amžiaus vaikų grupė	8	10				
Paauglių grupė	9	16				
9-11 metų amžiaus vaikų grupė			11	10		
7-9 metų vaikų grupė			9	10		
9 - 10 metų vaikų grupė					7	10
Socialinių įgūdžių lavinimo grupė 1 – 2 klasių mokiniams					6	10
Socialinių įgūdžių lavinimo grupė 3 – 4 klasių mokiniams					7	14
Tėvams	17	60	18	54	18	127
Iš viso:	34	86	38	74	38	161

Socialinio pedagogo konsultacijų tėvams statistinių duomenų analizė rodo, kad 7-9 metų amžiaus vaikų tėvai dažniausiai kreipiasi pagalbos dėl vaikų socialinių įgūdžių stokos. Galima daryti prielaidą, kad ikimokykliniame ugdyme laiku nesuteikta socialinių įgūdžių ugdymo pagalba trukdo sėkmingai vaiko socializacijai pradėjus mokytis pagal pradinio ugdymo programą, dėl to kyla mokymosi bei bendravimo sunkumų. Konsultacijų skaičius tėvams, lyginant 2016 ir 2018 metus, išaugo 52 proc, t.y. 67 konsultacijomis, todėl pažymėtina, kad socialinio pedagogo pagalba yra labai svarbi ir ikimokykliniame ugdyme.

Socialinis pedagogas padeda vaikams ir mokiniams adaptuotis mokykloje ir vaikų globos įstaigoje, ugdymosi mokymosi aplinkoje. Ugdo vaikų ir mokinių gyvenimo įgūdžius, bendradarbiaudamas su vaiko ir mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais), pedagoginiais darbuotojais, socialiniais

darbuotojais ir socialiniais partneriais, siekiančiais užtikrinti vaiko ir mokinio saugumą ir teisę į mokslą. Tarpininkauja ir padeda šalinti priežastis, dėl kurių vaikai ir mokiniai negali dalyvauti privalomame švietime, lankyti mokyklos ar vengia tai daryti. Padeda sugrįžti į mokyklą jos nelankantiems vaikams ir mokiniams, bendradarbiaujant su tėvais (globėjais, rūpintojais) ir atsakingomis institucijomis.

12-20 lentelė. Rekomenduotina minimali socialinio pedagogo paslaugos išvystymo norma

Rodiklis	Mokinių skaičius 2018-2019 m. m.	Išvystymo norma
Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų skaičius	1027	400 mokinių – 1 pareigybė
Socialinio pedagogo pareigybių skaičius	2	2,5 (-0,5)
Mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose	3891	400 mokinių – 1 pareigybė
Socialinio pedagogo pareigybių skaičius	12	9,75 (+2.25)

Duomenų analizė rodo, kad iš šešių ikimokyklinio ugdymo programų įgyvendinančių institucijų socialinio pedagogo pagalba prieinama trijose: Utenos vaikų lopšelis-darželis „Gandrelis“, Utenos lopšelis-darželis „Šaltinėlis“, Utenos vaikų lopšelis-darželis „Želmenėlis“. 2018-2019 m. m. ikimokyklinio ugdymo įstaigose mokėsi 1027 vaikai. Rekomenduotina paslaugos išvystymo norma – 400 vaikų ugdymo įstaigoje $1027 : 400 = 2,5$ etato. 2018-2019 m. m. Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigose socialinio pedagogo pareigybei skirta 2 etatai. Poreikis – 0,5 socialinio pedagogo etato.

Bendrojo ugdymo mokyklose socialinio pedagogo prieinamumas atitinka rekomenduojamas išvystymo normas, tačiau stebimas netolygus pagalbos pasiskirstymas tarp institucijų įgyvendinančių pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas. Socialinio pedagogo pagalba prieinama tik vienoje iš trijų Utenos rajono savivaldybės pradinė mokyklų. Socialinio pedagogo pagalba teikiama Utenos mokykloje-vaikų darželyje „Eglutė“ – 0,25 etato. Vadovaujantis ŠVIS duomenimis, Utenos pradinėse mokyklose 2018-2019 m. m. mokėsi 461 mokinys. Vadovaujantis rekomendacijomis socialinei pedagoginei pagalbai užtikrinti turėtų būti 1,15 socialinio pedagogo etato. 2019-03-01 duomenimis, pradinėse mokyklose įsteigta 0,25 etato. Poreikis – 0,9 etato.

Bendrojo ugdymo mokyklose, išskyrus pradinę mokyklą, 2018–2019 m. m. mokėsi 3430 mokinių. Socialinę pagalbą jiems užtikrino 11,75 etato dirbę socialiniai pedagogai. Rekomenduotina socialinės pagalbos išvystymo norma $3430:400=8,5$ etato.

Stebint netolygų socialinės pagalbos pasiskirstymą tarp pradinė, pagrindinė mokyklų ir gimnazijų, galima daryti prielaidą, kad socialinė, psichologinė pagalba nepakankama besimokantiems pradinėse mokyklose ir kaimiškose vietovėse esančių mokyklų skyriuose, t.y. Utenos Rapolo Šaltenio progimnazijos Antalgės ir Pakalnių skyriuose, Krašuvos progimnazijos Tauragnų ir Kuktiškių skyriuose.

Kaimiškose vietovėse esančių skyrių mokinius turi konsultuoti mokyklos, kurios skyriumi yra kaimo mokykla, švietimo pagalbos specialistas. Dėl nedidelio specialisto darbo krūvio ir nesant kelionės išlaidų kompensavimo, švietimo pagalba kaimo mokyklose labai ribota, nors ji turi būti užtikrinta ir kaimiškose mokyklose besimokantiems vaikams.

Išvados:

1. Vadovaujantis Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) 2018-2019 m. m. rugsėjo 1 d. duomenimis:

1.1. Utenos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose ir ikimokyklinio ugdymo įstaigose buvo ugdoma 4918 vaikų, iš jų 1027 lankė ikimokyklinio ugdymo įstaigas, 3891 vaikas lankė bendrojo ugdymo mokyklas.

1.2. Utenos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo įstaigose mokėsi 671 specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių, kurie sudarė 17,2 proc. nuo visų mokinių besimokančių bendrojo ugdymo mokyklose (3891 mokinys).

1.3. ikimokyklinio ugdymo įstaigose – 279 specialiųjų poreikių vaikai.

1.4. Utenos specialiojoje mokykloje-daugiafunkciame centre mokėsi 28 sutrikusio intelekto vaikai nuo 7 iki 21 metų, dėl įgimtų ir įgytų sutrikimų turintys didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, kompleksinę negalią. Iš jų: 68 proc. (19 mokinių) turėjo žymų ar labai žymų intelekto sutrikimą. Nežymų intelekto sutrikimą turintys vaikai sudarė 21 proc. (6 mokiniai), socialinių įgūdžių klasėse buvo ugdomi 3 mokiniai, kurie sudarė 11 proc. mokyklos mokinių.

2. Utenos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose didėja mokinių, turinčių vidutinių, didelių ir labai didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius. Lyginant 2017–2018 m. m. ir 2018–2019 m. m. mokinių, turinčių vidutinių ugdymosi poreikių, skaičiaus padidėjo 6 mokiniais, tai 2,5 proc. Mokinių, turinčių didelių specialiųjų ugdymosi poreikių, skaičius padidėjo 5 mokiniais, tai 2,1 proc., o mokinių, turinčių labai didelių poreikių, padidėjo 1 mokiniu, tai 0,4 proc.

3. Didėja specialiųjų ugdymosi poreikių turinčių mokinių skaičius vidurinio ugdymo programą įgyvendinančiose Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigose – gimnazijose. Mokinių, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, dalis 2018-2019 m. m. gimnazijose padidėjo 3,21 proc., lyginant su 2016-2017 m. m.

4. Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigose siekiama integruoti specialiųjų ugdymosi poreikių turinčius mokinius, pritaikant mokyklos aplinką. Utenos rajono savivaldybėje dvi bendrojo ugdymo mokyklos pritaikytos vaikų su fizine negalia ugdymui: Utenos Dauniškio gimnazija ir Utenos Aukštakalnio progimnazija. Mokyklose įrengti liftai.

5. Stebimas vaikų elgesio ir emocijų sutrikimų didėjimas. Lyginant vaikų konsultacijų dėl elgesio ir emocijų sutrikimų skaičių 2016 ir 2018 metais, konsultacijų vaikams skaičius padidėjo 13 proc. (72 konsultacijos).

6. Didėja besikreipiančių į PPT dėl vaiko specialiųjų ugdymosi poreikių pedagoginio psichologinio įvertinimo skaičius. Lyginant 2016 ir 2018 metus, šios paslaugos poreikis išaugo 14 proc.

7. Specialiųjų poreikių nustatymo poreikis atsiranda vaikams pradėjus mokytis pagal pradinio ar pagrindinio ugdymo programas. Ypatingai vaiko specialiųjų poreikių nustatymo poreikis stebimas vaikui pradėdant mokymąsi pagal pradinio ugdymo programą.

8. 7-9 metų amžiaus vaikų tėvai dažniausiai kreipiasi pagalbos dėl vaikų socialinių įgūdžių stokos. Konsultacijų skaičius tėvams, lyginant 2016 ir 2018 metus, išaugo 52 proc. (67 konsultacijos).

9. Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio ir bendrojo ugdymo įstaigose švietimo pagalbos specialistų pareigybių skaičius: socialinio pedagogo – 14 psichologo – 6,5, specialiojo pedagogo – 28,5 mokytojo padėjėjo – 21,75.

10. Psichologinės pagalbos prieinamumas Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigose:

10.1. Utenos specialioji mokykla-daugiafunkcis centras neteikia psichologinės pagalbos ugdomam neįgaliam vaikui bei jo tėvams.

10.2. Nepakankama psichologinė pagalba ikimokyklinio ugdymo įstaigose. Tik dviejose iš 6 ikimokyklinio ugdymo įstaigų Utenos rajono savivaldybėje teikiama psichologinė pagalba vaikams, tėvams, darbuotojams: Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Gandreliis (0,25 etato) ir Utenos vaikų lopšelyje-darželyje „Voveraitė“ (0,5 etato).

10.3. Netolygiai pasiskirstyta psichologinė pagalba bendrojo ugdymo mokyklose. Psichologinė pagalba neprieinama pradinio ugdymo mokyklose. Utenos rajono savivaldybėje veikia 3 pradinės mokyklos: Utenos Aukštakalnio pradinė mokykla, Utenos mokykla-vaikų darželis „Eglutė“ ir Utenos mokykla-vaikų darželis „Varpelis“. Nė viena minėtų mokyklų neturi švietimo pagalbos specialisto – psichologo.

Rodiklis	Mokinių skaičius 2018-2019 m.m.	Išvystymo norma
Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų skaičius	1027	400 mokinių – 1 pareigybė
Psichologo pareigybių skaičius	0,75	2,5 (-1,75)
Mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose	3891	400 mokinių – 1 pareigybė
Psichologo pareigybių skaičius	6,5/8,25	9,75 (-3,25/1,5)

2018-2019 m .m. ikimokyklinio ugdymo įstaigose buvo ugdomi 1027 vaikai. Rekomenduotina paslaugos išvystymo norma – 400 vaikų ugdymo įstaigoje $1027 : 400 = 2,5$ etato. 2018-2019 m. m. Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigose dirba du specialistai 0,75 etatu. Papildomas poreikis ikimokyklinio ugdymo įstaigose – 1,75 psichologo etato; bendrojo ugdymo įstaigose – 3,25 psichologo etato.

11. Socialinės pedagoginės pagalbos prieinamumas:

11.1. Iš šešių ikimokyklinio ugdymo programų įgyvendinančių institucijų socialinio pedagogo pagalba prieinama trijose: Utenos vaikų lopšelis-darželis „Gandreliis“, Utenos lopšelyje-darželyje „Šaltinėlis“, Utenos vaikų lopšelis-darželis „Želmenėlis“.

Rodiklis	Mokinių skaičius 2018-2019 m.m.	Išvystymo norma: 400 mokinių – 1 pareigybė
Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programų ugdomų vaikų skaičius	1027	400 mokinių – 1 pareigybė
Socialinio pedagogo pareigybių skaičius	2	2,5 (-0,5)
Mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose	3891	400 mokinių – 1 pareigybė
Socialinio pedagogo pareigybių skaičius	12	9,75 (+2.25)

2018-2019 m. m. ikimokyklinio ugdymo įstaigose mokėsi 1027 vaikai. Rekomenduotina paslaugos išvystymo norma – 400 vaikų ugdymo įstaigoje $1027 : 400 = 2,5$ etato. 2018-2019 m. m. Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio ugdymo įstaigose socialinio pedagogo pareigybei skirta 2 etatai. Papildomas poreikis – 0,5 socialinio pedagogo etato.

11.2. Bendrojo ugdymo mokyklose socialinio pedagogo prieinamumas atitinka rekomenduojamas išvystymo normas, tačiau stebimas netolygus pagalbos pasiskirstymas tarp institucijų įgyvendinančių pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas. Socialinė pedagoginė pagalba nepakankama besimokantiems pradinėse mokyklose. Socialinio pedagogo pagalba teikiama tik vienoje iš trijų pradinių mokyklų – Utenos mokykloje-vaikų darželyje „Eglutė“.

11.3. Nepakankama socialinio pedagogo, psichologo pagalba kaimiškose vietovėse esančių mokyklų skyriuose, t.y. Utenos Rapolo Šaltenio progimnazijos Antalgės ir Pakalnių skyriuose, Krašunos progimnazijos Tauragnų ir Kuktiškių skyriuose.

12. Specialiosios pagalbos prieinamumas:

12.1. Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigose specialioji pedagoginė pagalba atitinka rekomenduojamą paslaugos išvystymo normą.

12.2. Didėjantis vaikų su specialiaisiais ugdymosi poreikiais skaičius lemia specialiojo pedagogo paslaugų poreikio didėjimą. 2018-2019 m. Utenos rajono savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose mokėsi 671 specialiųjų poreikių vaikų, ikimokyklinio ugdymo įstaigose – 279 specialiųjų poreikių vaikų.

Rodiklis	Mokinių skaičius 2018-2019 m.m.	Išvystymo norma
Pagal ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų skaičius	279	1 etatu dirbantis logopedas – 30 vaikų; 1 etatu dirbantis specialusis pedagogas – 24 vaikai.
Specialiojo pedagogo pareigybių skaičius	7,75	Logopedo – 9,3 (-1,55) Specialiojo pedagogo -11,6 (-3,85) Iš viso – 1,5 etato logopedo kiekvienoje mokykloje (5-6 etatai)
Mokinių skaičius bendrojo ugdymo mokyklose	671	Ugdymo įstaigose, priklausomai nuo įgyvendinamos ugdymo programos: 24-50 vaikų – specialiojo pedagogo etato
Specialiojo pedagogo pareigybių skaičius	20,75	28-13,42~20,71

Rekomendacijos:

1. Stiprinti psichologinę, socialinę, specialiąją pedagoginę pagalbą ikimokyklinio ir pradinio ugdymo įstaigose. Tyrimais įrodyta, kad tikslingas profesionalus ikimokyklinis, pradinis ugdymas palengvina vėlesnį mokymąsi, daro teigiamą poveikį mokymosi pasiekimams, tolesnei asmens socialinei ir emocinei raidai.

2. Užtikrinti tolygią psichologinę, socialinę ir specialiąją pedagoginę pagalbą bendrojo ugdymo mokyklose, o ypač kaimiškose vietovėse, stiprinant bendrojo ugdymo mokyklų švietimo pagalbą, o jos nesant, teikti mobilią PPT specialistų pagalbą.

4. Užtikrinti psichologinę pagalbą Utenos specialiosios mokyklos - daugiafunkcio centro vaikams ir jų tėvams, mokyklai ir mokytojams stiprinant mokyklos švietimo pagalbą.

5. Švietimo pagalbos stiprinimui ir koordinavimui steigti visos dienos mokyklas priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas vykdančiose mokyklose, o esant poreikiui, - ir pagrindinio ugdymo programas vykdančiose mokyklose.

6. Stiprinti bendrojo ugdymo mokyklų darbuotojų gebėjimus visuomenės psichikos sveikatos srityje, dalyvaujant bendrojo ugdymo mokyklų komandoms darbuotojų gebėjimus visuomenės psichikos sveikatos srityje stiprinimo 32 val. praktiniuose mokymuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos sveikatos ministro įsakymu.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitikties Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
12.	Švietimo pagalba			
12.1.	Stiprinti švietimo pagalbą specialiojoje mokykloje – daugiafunkciame centre	Įsteigti psichologo 0,5 etato.	2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas. 2.1.2. uždavinys. Plėsti švietimo paslaugas ir tobulinti ugdymo procesą, gerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą. 2.1.2.2. Plėtoti švietimo, socialinės, psichologinės pagalbos teikimą Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio, priešmokyklinio ir mokyklinio amžiaus Vaikams.	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius
12.2.	Stiprinti švietimo pagalbą ikimokyklinio ugdymo įstaigose	Kiekvienoje ikimokyklinio ugdymo įstaigoje suformuoti specialistų komandą: socialinio pedagogo- 0,5 etato;	2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas 2.1.2. uždavinys. Plėsti švietimo paslaugas ir tobulinti ugdymo procesą, gerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą. 2.1.2.2. Plėsti švietimo, socialines, psichologinės pagalbos teikimą Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio, priešmokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikams.	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius

		psichologo – 0,5 etato; Specialiojo pedagogo – 1-1,5 etato.		
12.3.	Švietimo pagalbos stiprinimas priešmokykliniame ir pradiniam ugdyme	Steigti visos dienos mokyklas priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas vykdančiose mokyklose, o esant poreikiui ir pagrindinio ugdymo programas vykdančiose mokyklose.	2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas 2.1.2. uždavinys. Plėsti švietimo paslaugas ir tobulinti ugdymo procesą, gerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą. 2.1.2.3. Sudaryti Utenos rajono savivaldybės ugdymo įstaigų ugdytiniais sąlygas popamokiniam užimtumui.	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius
12.4.	Užtikrinti tolygią psichologinę ir socialinę pagalbą miesto ir kaimo mokyklose	Įkurti mobilią švietimo pagalbos komandą: psichologas – 1 etatas socialinis pedagogas – 1 etatas specialusis pedagogas – 1-2	2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas 2.1.2. uždavinys. Plėsti švietimo paslaugas ir tobulinti ugdymo procesą, gerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą. 2.1.2.2. Plėsti švietimo, socialines, psichologinės pagalbos teikimą Utenos rajono savivaldybės ikimokyklinio, priešmokyklinio ir mokyklinio amžiaus vaikams.	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius
12.5.	Stiprinti bendrojo ugdymo mokyklų darbuotojų gebėjimus	Mokyklų komandoms dalyvaujant	2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas 2.1.2. uždavinys. Plėsti švietimo paslaugas ir tobulinti ugdymo procesą, gerinti paslaugų kokybę ir prieinamumą.	Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius

	visuomenės psichikos sveikatos srityje	darbuotojų gebėjimus visuomenės psichikos sveikatos srityje stiprinimo 32 val. praktiniuose mokymuose, patvirtintuose LR sveikatos ministro įsakymu.	2.1.2.1. Tobulinti Utenos rajono savivaldybės mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, mokyklų vadovų kompetencijas ir kvalifikaciją.	
--	--	--	---	--

13. Vaikų dienos socialinė priežiūra

Paslaugos teikimo tikslas - padėti ugdyti vaiko ir jo šeimos narių socialinius ir gyvenimo įgūdžius, prisidėti prie visapusiško vaiko asmenybės tobulinimo, padėti įveikti krizes, siekiant ginti vaiko teises, padėti atkurti santykius šeimoje, integruotis į visuomenę, sudaryti sąlygas tėvams derinti šeimos ir darbo įsipareigojimus.

Paslaugų teikėjai - socialinių paslaugų įstaigos (tarp jų nevyriausybinės organizacijos), daugiafunkciai centrai.

Paslaugų teikimo būdas - atsižvelgiant į šeimos ir (ar) vaiko socialinių įgūdžių lygį, teikiamos paslaugos sudėtingumą, paslauga gali būti teikiama tiek individualiai, tiek grupėje. Jei paslaugos teikiamos grupėje, 1 darbuotojas turėtų dirbti su ne didesne kaip 15 asmenų grupe. Paslauga pradedama teikti ne vėliau kaip per 20 darbo dienų nuo šeimos kreipimosi į savivaldybę ar socialinių paslaugų įstaigą dienos. Paslauga teikiama kiekvienai besikreipiančiai šeimai.

13.1. Vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugos Utenos rajono savivaldybėje

Vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugas, Utenos rajono savivaldybėje 2019 m. liepos 1 d. duomenimis, teikė 9 vaikų dienos centrai, kuriuose buvo užimti 227 vaikai, iš jų 40 % iš socialinės rizikos veiksniais patiriančių šeimų.

13-1 lentelė. Vaikų dienos centrai Utenos rajono savivaldybėje 2019 m. liepos 1 d.

Eil.Nr.	Vaikų dienos centro pavadinimas	Steigėjas	Lankančių vaikų skaičius	Vaikų dienos centro adresas	Kontaktinis asmuo	Veikla
1.	Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro vaikų dienos centras	Utenos rajono savivaldybė	35	Lauko g. 19 a 28203 Utena	Edita Kanapeckienė Tel. (8 389) 61690	5 kartus per savaitę po 4 valandas 13-17 val.
2.	Utenos vaikų dienos centras „Draugystė“	VO „Gelbėkit vaikus“	30	Vaižganto g. 50 – 1 28185 Utena	Loreta Vasilevičiūtė Tel. (8 630) 01461	5 kartus per savaitę po 4 valandas 9-18 val.
3.	Vaikų dienos centras „Būkime stiprūs“	VŠĮ „Skudutiškio akademija“	26	Tuopų g. 13 a Antalgės k., Leliūnų sen., Utenos r.	Lina Bogušienė Tel. (8 674) 86881 Vadovė Nijolė Butkevičienė	5 kartus per savaitę po 8 valandas 12-17 val.

					Tel. (8 618) 48656 J. Jasinskio g. 4-17, Vilnius Tel. (8 674) 86881 info@skudutiskis.lt	
4.	Užpalių vidurinės mokyklos dienos centras „Saulutė“	Amerikos Lietuvių organizacija „Vaiko vartai į mokslą“	20	Pilies g. 14 Užpalių mstl., Utenos r.	Virginija Rudokienė Tel. (8 670) 60685	2 kartus per savaitę po 4 valandas Pirmadienis ir Penktadienis 12-16 val.
5.	Užpalių Lions klubo vaikų dienos centras	Užpalių LIONS klubas	20	Pilies g. 14 Užpalių mstl., Utenos r.	Giedrius Indrašius Tel. (8 686) 95376	3 kartus per savaitę po 4 valandas Antradienis Trečiadienis Ketvirtadienis 12-16 val.
6.	Utenos maltiečių Vyžuonų vaikų dienos centras	Maltos ordino pagalbos tarnyba	15	Šilo g. 6 Vyžuonų mstl. Utenos r.	Diana Tumėnienė Tel. (8 698) 25896	5 kartus per savaitę po 4 valandas 13-17 val.
7.	Sudeikių mokykla- daugiafunkcis centras	Utenos rajono savivaldybė	4 (kas dieną lankosi) 2018 m. atostogų metu užimta 212 vaikų	Aukštaičių g. 22. Sudeikių mst. Utenos r.	Vilma Petrulienė Tel. (8 839) 34332	Centras vykdo vaikų dienos priežiūros veiklą, organizuodamas vaikų dienos stovyklas mokinių atostogų metu (rudens, pavasario, žiemos, vasaros)
8.	Utenos rajono Daugailių bendruomenės vaikų dienos	Utenos rajono Daugailių	32	Mokyklos g. 4 Daugailių mst.	Jūratė Paliūlienė Tel. (8 616) 48760	5 kartus per savaitę po 4 valandas

	centras „Žingsniai Daugailiuose“	bendruomenė		Utenos r.		7.30-8.30 val. 13-16 val.
9.	Saldutiškio bendruomenės vaikų dienos centras „Saldutiškio vaikų dienos centras“	Saldutiškio bendruomenės	45	Liepų g. 9, Saldutiškis 28333 Utenos r.	Giedrė Šimkūnaitė-Kandratavičienė Tel. (8 675) 35782	5 kartus per savaitę po 4 valandas 7-8 val. 13-16 val.

Utenos rajono savivaldybė, įgyvendindama Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymo 52 straipsnio 1 dalies 6 papunkčio nuostatas, skatina ir remia bendruomenių ir nevyriausybinų organizacijų veiklą vaiko teisių apsaugos srityje, t.y. vaikų dienos centrų plėtrą.

Lėšos vaikų dienos centrų veiklų finansavimui numatytos Utenos rajono savivaldybės 2019-2021 metų strateginiame veiklos plane, patvirtintame Utenos rajono savivaldybės tarybos 2019 m. sausio 31 d. sprendimu Nr. TS-6 „Dėl Utenos rajono savivaldybės 2019-2021 m. strateginio veiklos plano patvirtinimo“, Socialinės apsaugos plėtojimo programos 10.1.1.15 priemonėje „Bendruomeninės veiklos stiprinimas“.

Vaikų dienos centrų ir atvirų jaunimo erdvių plėtra Utenos rajone numatyta ir Utenos rajono savivaldybės emigracijos, nedarbo mažinimo ir paramos jaunai šeimai 2018-2021 metais programoje, patvirtintoje Utenos rajono savivaldybės tarybos 2018 m. balandžio 26 d. sprendimu Nr. TS-119. Utenos rajono savivaldybės emigracijos, nedarbo mažinimo ir paramos jaunai šeimai 2018-2021 metams programos įgyvendinimo priemonių 4 uždavinio „Kurti šeimai palankią aplinką, apimančią švietimo, užimtumo, palankios gyvenamosios aplinkos kūrimo, socialinės paramos ir paslaugų, sveikatos sritis“ priemonė „Vaikų dienos centrų ir atvirų jaunimo erdvių plėtra Utenos rajone“.

13.2. Vaikų dienos centrų plėtra 2018 -2021 m.

Vadovaujantis Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos 2015 m. atlikto vaikų dienos centrų veiklos, juose teikiamų socialinių paslaugų įvertinimo ir plėtojimo galimybių tyrimo rekomendacijomis dėl vaikų dienos centrų plėtros bei vaikų dienos centrų plėtros Utenos rajono savivaldybėje analize, kuri buvo atlikta 2018 m. gegužės mėn., Utenos rajono savivaldybėje siekiama maksimalaus vaikų dienos centrų plėtros plano, t.y. **kad vaikų dienos centrai veiktų kiekvienoje seniūnijoje ir į vaikų dienos centrų veiklas būtų įtraukta ne mažiau kaip 50 % vaikų, augančių socialinės rizikos veiksnius patiriančiose šeimose.** Vaikų dienos centrų plėtra numatyta kaimiškose seniūnijose - Daugailių, Tauragnų, Utenos ir Saldutiškio.

2018 m. gruodžio mėn. įkurti du vaikų dienos centrai – Saldutiškio ir Daugailių seniūnijose. Saldutiškio bendruomenė įkūrė Saldutiškio vaikų dienos centrą, Daugailių bendruomenė - vaikų dienos centrą „Žingsniai Daugailiuose“.

2019 m. tęsiama vaikų dienos centrų plėtra. Nuo 2019 m. rugsėjo mėn. veiklą pradėjo dar du naujai įkurti vaikų dienos centrai Utenos rajono savivaldybės Sudeikių ir Tauragnų seniūnijose. Sirutėnų krašto bendruomenė įkūrė vaikų dienos centrą Utenos rajono Sudeikių seniūnijoje, Sirutėnų kaime. Tauragnų bendruomenė - vaikų dienos centrą Utenos rajono Sudeikių seniūnijoje, Tauragnų miestelyje. Abu vaikų dienos centrai planuoja užimti ne mažiau kaip po 15 vaikų.

13-2 lentelė. Naujai įkurti vaikų dienos centrai 2019 m. rugsėjo mėn.

Eil.Nr.	Vaikų dienos centro pavadinimas	Steigėjas	Lankančių vaikų skaičius	Vaikų dienos centro adresas	Kontaktinis asmuo	Veikla
1.	Sirutėnų krašto bendruomenės vaikų dienos centras	Sirutėnų krašto bendruomenė	15	Sirutėnų k., Sudeikių sen, Utenos r.	Virginija Kukutienė virginij.kukutiene@utena.lt tel. (8 389) 34 335	5 kartus per savaitę po 4 valandas 13-17 val.
2.	Tauragnų bendruomenės vaikų dienos centras	Tauragnų bendruomenė	15	A. Musteikio g. 60, Tauragnų mstl., Tauragnų sen.,	Inga Motiejūnienė inga.motiejuniene@utena.lt tel. (8 389) 61748	5 kartus per savaitę po 4 valandas 13-17 val.

Utenos rajono savivaldybėje, 2019 m. rugsėjo 1 d. duomenimis, veikia 11 vaikų dienos centrų, kuriuose užimta daugiau kaip 257 vaikai, iš jų 45 % vaikų iš socialinės rizikos veiksniais patiriančių šeimų.

Vaikų dienos centrų plėtra 2019-2021 m. vykdoma Utenos rajono savivaldybės administracijai dalyvaujant projektinėje veikloje. Vadovaujantis Perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014-2020 metų veiksmų plano, patvirtinto Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2014 m. vasario 14 d. įsakymu Nr. A1-83 „Dėl perėjimo nuo institucinės globos prie šeimoje ir bendruomenėje teikiamų paslaugų neįgaliesiems ir likusiems be tėvų globos vaikams 2014-2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“, 3 priedu „Europos regioninės plėtros fondo ir valstybės biudžeto lėšų, galimų skirti bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtrai, paskirstymas savivaldybėms“ **Utenos rajono savivaldybei skirta 163 931 Eur**, iš kurių 30%, t.y. **49 179 Eur**, lėšų skiriama naujų vaikų dienos centrų plėtrai.

Utenos rajono savivaldybės administracija ir Viešoji įstaiga Centrinė projektų valdymo agentūra 2019 m. liepos 28 d. pasirašė iš Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų bendrai finansuojamo projekto „Bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra Utenos rajono savivaldybėje“ įgyvendinimo sutartį. Projekto lėšomis numatoma suremontuoti 176,83 kv. m patalpas, pritaikant neįgaliųjų poreikiams, adresu Jono Asminavičiaus g 16., Biliakiemio k., Utenos sen., Utenos r., kuriose veiklą pradėtų naujai įsteigtas VDC.

Įsteigto Biliakiemyje vaikų dienos centro geografinė padėtis leis į vaikų dienos centro veiklas įtraukti dviejų kaimiškų seniūnijų Utenos ir Kuktiškių vaikus. Biliakiemio vaikų dienos centrą lankys 15 vaikų, o vasaros atostogų metu - iki 30 vaikų.

Įsteigus Biliakiemio vaikų dienos centrą Utenos rajone **veiks 12 vaikų dienos centrų**, kuriuose bus užimta daugiau kaip 270 vaikų, iš jų 50 % vaikų iš socialinės rizikos veiksniais patiriančių šeimų. Tai leis priartėti prie maksimalaus vaikų dienos centrų plėtros plano, kai vaikų dienos centrai veikia kiekvienoje seniūnijoje, socialinės priežiūros ir ugdymo paslaugas gauna ne mažiau kaip 50 % vaikų, augančių socialinės rizikos veiksniais patiriančiose šeimose. Vaikų dienos centrai veiks visose seniūnijose.

Vaikų dienos centrų darbas organizuojamas taip, kad jie veiktų ne trumpiau kaip 3 dienas per savaitę ir ne trumpiau kaip 4 val. per dieną. Dienos centre turi dirbti bent vienas tiesiogiai su vaikais dirbantis darbuotojas, kuris turi būti įgijęs Socialinių paslaugų įstatymo 20 straipsnio 3 dalyje nurodytą išsilavinimą.

Kaimo vietovėse ne seniūnijos centre gyvenančių vaikų dalyvavimą vaikų dienos centrų veiklose riboja mokyklinių autobusiukų važiavimo grafikas. Todėl norint užtikrinti visų vaikų, pageidaujančių dalyvauti vaikų dienos centro veiklose, o ypač vaikų, gyvenančių socialinės rizikos veiksnius patiriančiose šeimose, popamokinį užimtumą, būtų tikslinga organizuoti atskirą vaikų, lankančių vaikų dienos centrus, pavėžėjimą namo,

Sėkmingai vykdoma vaikų dienos centrų plėtra neužtikrina vaikų su proto ir (ar) psichikos negalia dienos socialinės priežiūros prieinamumo. Iš dalies šios paslaugos teikimą užtikrina Utenos specialioji mokykla – daugiafunkcis centras, kuriame vaikai formaliojo ir neformaliojo švietimo veiklose užimti nuo 8.00 iki 17.00 val. Sudaryta galimybė vaikams lankyti prailgintą grupę, kuri veikia iki 19 val. kiekvieną vaikų mokymosi dieną pagal mokyklos ugdymo planą. Tačiau vaikų dienos socialinės priežiūros paslauga neteikiama vaikų mokymosi ir vaikų vasaros poilsio atostogų metu, kai mokykloje neorganizuojamas ugdymo procesas. Vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugos stoka nesudaro palankių sąlygų suaugusiems šeimos nariams, prižiūrintiems negalią turinčius vaikus, senyvo amžiaus šeimos narius, derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.

Paslaugos poreikis tėvų ne kartą išsakytas teikiant skundus/prašymus Utenos rajono savivaldybės administracijai, aptartas tarpinstituciniuose pasitarimuose, Utenos rajono savivaldybės Neįgaliųjų reikalų komisijos posėdžiuose. Problema identifikuota, **todėl būtina užtikrinti vaikų su negalia dienos socialinės priežiūros paslaugos prieinamumą Utenos rajono savivaldybėje gyvenantiems vaikams ir jų tėvams.**

Sprendžiant vaikų su negalia dienos socialinės priežiūros prieinamumo problemą, nuo 2019 m. rugsėjo mėn. dienos socialinės priežiūros paslaugas vaikams su negalia ir lankantiems bendrojo ugdymo mokyklas teikia Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras. 2019 m. rugsėjo pradžioje Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centrą lankyti pradėjo 4 negalią turintys vaikai. Dėl pagalbos neįgaliam vaikui stokos, Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro vaikų dienos centrą nuo 2019 m. spalio 1 d. lanko 3 vaikai. **Galima daryti išvadą, kad teikiant dienos socialinės priežiūros paslaugas negalią turintiems vaikams, būtina specialistų komanda, kuri padėtų ne tik užtikrinti vaikų neformaliojo švietimo veiklas, bet gebėtų užtikrinti jo ugdymosi, socialinių, sveikatos priežiūros poreikių tenkinimą, atsižvelgiant į jo negalią.**

Ypač didelis poreikis po pamokų užimti vaikus su elgesio ir emocijų sutrikimais, siekiant jų agresyvaus elgesio kaitos. Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras teikia dienos socialinės priežiūros paslaugas vaikams iš socialinės rizikos veiksnius patiriančių šeimų bei vaikams, kurių elgesys priskiriamas rizikingam elgesiui, tačiau Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centras bei kiti vaikų dienos centrai **nevykdo tikslinių ilgalaikių elgesio kaitos programų, kurios padėtų lavinti elgesio ir emocijų sutrikimų turinčių vaikų socialinius įgūdžius, padėtų valdyti emocijas ir leistų dalyvauti veiklose kartu su kitais vaikais.** Darytina išvada, kad būtina ilgalaikė socializacijos programa elgesio ir emocijų sutrikimų turintiems vaikams.

Išvados:

1. Utenos rajono savivaldybėje veikia 11 vaikų dienos centrų, kuriuose užimta daugiau kaip 257 vaikai, iš jų 45 % vaikų iš socialinės rizikos veiksnius patiriančių šeimų.
2. Vaikų dienos centrų plėtra Utenos rajono savivaldybėje vykdoma įgyvendinant Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšomis bendrai finansuojamą projektą „Bendruomeninių vaikų globos namų ir vaikų dienos centrų tinklo plėtra Utenos rajono savivaldybėje“. Projekto lėšomis įsteigus Biliakiemio vaikų dienos centrą Utenos rajone veiks 12 vaikų dienos centrų, kuriuose bus užimta daugiau kaip 270 vaikų, iš jų 50 % vaikų iš socialinės rizikos veiksnius patiriančių šeimų.
3. Kaimo vietovėse gyvenančių vaikų dalyvavimą vaikų dienos centrų veiklose riboja mokyklinių autobusiukų važiavimo grafikas.
4. Utenos rajono savivaldybėje iš dalies užtikrinama vaikų su proto ir (ar) psichikos negalia dienos socialinės priežiūros paslaugų prieinamumas:
 - 4.1. Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro vaikų dienos centre integruojami vaikai su nedidele negalia, besimokantys bendrojo lavinimo mokyklose. Vaikų dienos centro veiklos vykdomos darbo dienomis nuo 13 iki 17 val.. Dienos centrą lanko 3 vaikai. Didėjant vaikų su negalia skaičiui, steigti papildoma specialisto etatą vaikų su negalia sėkmingai socializacijai..
 - 4.2. Utenos specialiojoje mokykloje-daugiafunkciniame centre vaikų dienos socialinės priežiūros paslaugos teikiamos vaikams, turintiems didelių, labai didelių specialiųjų poreikių ar kompleksinę negalią, mokslo metų dienomis nuo 17 iki 19 val. Dienos socialinės priežiūros paslaugos neteikiamos vaikų mokymosi ir vasaros atostogų metu, kas apsunkina tėvų galimybę derinti darbo ir šeimos pareigas.

Rekomendacijos:

1. Užtikrinant vaikų su negalia, besimokančių bendrojo lavinimo mokyklose, dalyvavimo neformaliojo švietimo veiklose galimybes integruoti į Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro vaikų dienos centro veiklas, dienos socialinės priežiūros paslaugoms gauti bei dalyvauti neformaliojo švietimo veiklose. Didėjant Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro vaikų dienos centrą lankančių vaikų skaičiui, didinti skaičių specialistų, gebančių užtikrinti vaikų specialiuosius ugdymosi, socialinius, sveikatos priežiūros poreikius, atsižvelgiant į jų negalią.
2. Įkurti vaikų dienos centrą vaikams su dideliais ir labai dideliais specialiaisiais poreikiais ar kompleksine negalia, bendradarbiaujant su nevyriausybine organizacija, užtikrinant vaikų dienos socialinės priežiūros poreikį ir tėvams sudarant galimybę derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus.
3. Didinti vaikų dienos centrų kaimo vietovėse paslaugų prieinamumą šeimai, organizuojant atskirą vaikų, gyvenančių kaimo vietovėje ne seniūnijos centre ir lankančių vaikų dienos centrus, pavėžėjimą namo.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitikties Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
13.	Vaikų dienos socialinė priežiūra			
13.1.	Užtikrinant vaikų su negalia, besimokančių bendrojo lavinimo mokyklose, dalyvavimo neformaliojo švietimo veiklose, vaikų dienos centrų veiklose	Integruoti vaikus į Utenos vaikų ir jaunimo užimtumo centro vaikų dienos centro veiklas	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.2 uždavinys Gerinti socialinių paslaugų kokybę ir prieinamumą, didinti jų įvairovę. 2.5.2.10.. Plėsti kitas socialines paslaugas Utenos r.	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius
13.2.	Užtikrinti dienos socialinės priežiūros paslaugų prieinamumą proto ir (ar) psichikos negalia turintiems vaikams	Įkurti vaikų dienos centrą proto ir (ar) psichikos negalia turintiems vaikams kartu su nevyriausybine organizacija	2.5. tikslas. Socialiai saugios visuomenės formavimas. 2.5.1. uždavinys. Modernizuoti socialinių paslaugų įstaigų infrastruktūrą. 2.5.1.4. Skatinti vaikų dienos centrų kūrimąsi ir plėtrą Utenos rajone	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius
13.3.	Vaikų dienos centro paslaugų prieinamumo didinimas kaimo vietovėse	Organizuoti atskirą vaikų, gyvenančių kaimo vietovėje ne seniūnijos centre ir lankančių vaikų dienos centrus, pavėžėjimą namo	2.1. tikslas. Besimokančios bendruomenės kūrimas. 2.1.1. uždavinys. Gerinti ugdymo(-si) aplinką, materialinę bazę ir diegti inovacijas. 2.1.1.11. Tobulinti mokinių pavėžėjimo paslaugas Utenos rajono savivaldybės teritorijoje.	Socialinių reikalų ir sveikatos apsaugos skyrius Švietimo, sporto ir jaunimo reikalų skyrius

14. Vaikų raidos sutrikimų ankstyvoji rehabilitacija

Paslaugos tikslas – užtikrinti vaikų neįgalumo prevenciją, kompleksinę ankstyvąją vaikų rehabilitaciją, jų integraciją į visuomenę ir ugdymo sistemą.

Paslaugos teikėjai - įstaiga, turinti galiojančią licenciją teikti vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios rehabilitacijos paslaugas.

Paslaugos teikimo būdas - vaiką ir šeimą gydantis ar konsultuojantis gydytojas, nustatęs vaiko raidos sutrikimų riziką, siunčia jį konsultuotis pas vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios rehabilitacijos paslaugas teikiančią gydytoją. Konsultacija suteikiama ne vėliau kaip per 30 kalendorinių dienų. Paslauga teikiama dienos stacionare individualiai ir (ar) grupėje.

Paslaugos prieinamumas Utenos rajono savivaldybėje vertintas vadovaujantis VšĮ Utenos ligoninė pateikta informacija bei VšĮ Utenos ligoninė 2018 metų veiklos ataskaita.

14.1. Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios rehabilitacijos paslaugos teikimas Utenos rajono savivaldybėje

Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios rehabilitacijos paslaugas Utenos rajono savivaldybėje teikia VšĮ Utenos ligoninė.

Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios rehabilitacijos paslaugos VšĮ Utenos ligoninėje teikiamos Reabilitacijos skyriuje, adresu Kupiškio g. 66, Utena.

Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios rehabilitacijos paslaugos (toliau – VRSAR) – specialistų komandos teikiamos licencijuojamos ambulatorinės ir (ar) stacionarinės asmens sveikatos priežiūros paslaugos, užtikrinančios ankstyvą vaikų raidos sutrikimų nustatymą, ankstyvą kompleksinę pagalbą raidos sutrikimų ar jų rizikos veiksnių turintiems vaikams, jų tėvams ar kitiems vaiko atstovams pagal įstatymą.

VRSAR specialistų komandą VšĮ Utenos ligoninėje sudaro: socialinis pediatras, ergoterapeutas, medicinos psichologas, logoterapeutas, kineziterapeutas, socialinis darbuotojas, bendrosios praktikos slaugytoja.

VRSAR paslaugos teikiamos vaikams iki 7 metų, vaikams iki 4 metų šios paslaugos teikiamos prioritetine tvarka.

VRSAR paslaugos užtikrina vaikų neįgalumo prevenciją, kompleksinę ankstyvąją vaikų rehabilitaciją bei jų integraciją į visuomenę ir švietimo sistemą. Šios paslaugos teikiamos vaikams, turintiems psichologinės, motorinės ir socialinės raidos sutrikimų ar jų rizikos veiksnių, bei šių vaikų tėvams.

Šeimos gydytojas, vaikų ligų gydytojas arba kiti gydytojai specialistai, Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro nustatyta tvarka patikrinę vaiko psichomotorinę raidą ir (ar) nustatę raidos sutrikimo riziką, siunčia vaikus į VšĮ Utenos ligoninę VRSAR paslaugas teikiančio gydytojo konsultacijai, kuris, esant indikacijų ir atsižvelgiant į vaiko raidos sutrikimo pobūdį, teikia VRSAR paslaugą kartu su specialistų komanda. Sudaromas tyrimo ir gydymo planas, kuriame numatomi artimiausi tyrimo ir gydymo tikslai, gydymo trukmė, pobūdis ir intensyvumas.

Sutrikusios raidos vaikų individuali ankstyvosios diagnostikos ir rehabilitacijos programa sudaroma metams ir vykdoma į šį procesą įtraukiant vaiko tėvus. Tėvai privalo dalyvauti sudarant individualią programą ir kartu su specialistais ją vykdyti.

Atsižvelgiant į vaiko raidos sutrikimo pobūdį bei diagnozę, VRSAR paslaugos trukmė (apmokama Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis toliau - PSDF) vienam pacientui per kalendorinius metus gali būti ne daugiau kaip 20 VRSAR dienos stacionaro paslaugų arba, esant mišriam raidos sutrikimui, ne daugiau kaip 40 VRSAR dienos stacionaro paslaugų.

VRSAR paslaugas gavusių asmenų skaičius ir suteiktų paslaugų dinamika 2017 m. – 2019 m. pateikta 14-1 lentelėje.

14-1 lentelėje. VRSAR paslaugas gavusių asmenų skaičius ir suteiktų paslaugų dinamika 2017 m. – 2019 m.

Kriterijus Metai	2017 m.	2018 m.	2019 m. I pusmetis
Vaikų skaičius	157	172	105
Suteikta paslaugų	1988	1912	984

Įvertinus vaikų ir jiems suteiktų VRSAR paslaugų per I-ąjį 2019 metų pusmetį skaičių, galima daryti prielaidą, kad **Utenos rajono savivaldybėje didėja vaikų ir jiems suteiktų VRSAR paslaugų skaičius.**

VšĮ Utenos ligoninėje VRSAR paslaugai teikti yra reikalingos patalpos, žmogiškieji išteklių, įranga ir priemonės, tačiau dalis įrangos ir priemonių pasenusios, todėl VRSAR specialistų komanda turi numaćiusi ir sudariusi jų atnaujinimo planą.

VšĮ Utenos ligoninės personalas periodiškai tobulina kvalifikaciją, įgyja naujų kompetencijų tiek vykdamai į mokymus, organizuojamus Lietuvoje, tiek ir organizuojamus pačioje ligoninėje.

2018 m. išvažiuojamuosiuose kursuose kvalifikaciją kėlė 187 darbuotojai. Bendradarbiaujant su VšĮ Utenos kolegija bei kitomis mokymo institucijomis, **2018 m. organizuoti 7 kvalifikacijos kėlimo renginiai: konferencijos, seminarai bei kitų formų mokymo kursai, kuriuose savo kvalifikaciją tobulino 244 darbuotojai. 2018 m. didžiulis dėmesys skirtas skubiosios medicinos pagalbos teikimo vaikams ir suaugusiesiems mokymams bei teikiamų paslaugų kokybei ir saugumui.**

4.1.1. VšĮ Utenos ligoninėje vykdomos vaikų raidos sutrikimų prevencinės programos būsimums mamoms

Būsimumų mamų mokymo (informavimo) prevencinės programos antrinio lygio asmens sveikatos priežiūros įstaigoms nefinansuojamos PSDF biudžeto lėšomis.

Siekiant padidinti gimdymų skaičių, vaikų raidos sutrikimų prevencijos 2015 – 2017 metais *savanoriavimo pagrindu* VšĮ Utenos ligoninėje vykdė žindymo skatinimo programą ir siekė Naujagimiams palankios ligoninės statuso.

2017 m. sausio 4 dieną Žindymo skatinimo komitetas suteikė VšĮ Utenos ligoninei įstaigos, įsipareigojusios tapti Naujagimiams palankia ligonine vardą, o **2017 m. rugpjūčio 31 d. įstaiga gavo Naujagimiams palankios ligoninės statusą.** Kiekvieną mėnesio paskutinį ketvirtadienį buvo vykdomi būsimumų mamų mokymai, kurių tikslas - suteikti žinių ir įgūdžių, reikalingų moteriai žindant kūdikį, siekiant saugoti kūdikių ir mažų vaikų sveikatą bei prisidėti prie Pasaulio sveikatos organizacijos ir Jungtinių Tautų vaikų fondo iniciatyvos įgyvendinimo. Mokymo programa

sudaryta remiantis PSO/UNICEF rekomendacijomis ir dokumentais. 2018 m. vykdomi personalo mokymai bei Naujagimiams palankios ligoninės stebėseną įgalino išlaikyti Naujagimiams palankios ligoninės statusą. **Nesant finansavimo, nėra galimybių toliau tęsti žindymo mokymo programą.** Psichosocialinė pagalba kaip atskira paslauga nėra VšĮ Utenos ligoninės antrinio lygio asmens sveikatos priežiūros paslauga, todėl nefinansuojama PSDF biudžeto lėšomis. Tačiau kiekvienam pacientui pagal poreikį gydytojas, slaugos personalas ar socialinis darbuotojas suteikia psichosocialinę pagalbą paciento gulėjimo ligoninėje ar apsilankymo konsultacijų poliklinikoje metu ir, reikalui esant, nukreipia pas reikiamą specialistą.

Išvados:

1. Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugos teikiamos VšĮ Utenos ligoninės Reabilitacijos skyriuje, adresu Kupiškio g. 66, Utena.
2. Utenos rajono savivaldybėje didėja vaikų ir jiems suteiktų vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugų skaičius.
3. Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugos teikiamos vaikams iki 7 metų, o vaikams iki 4 metų šios paslaugos teikiamos prioritetine tvarka.
4. Sutrikusios raidos vaikų individuali ankstyvosios diagnostikos ir reabilitacijos programa sudaroma metams laiko ir vykdoma į šį procesą įtraukiant vaiko tėvus.
5. Atsižvelgiant į vaiko raidos sutrikimo pobūdį bei diagnozę, vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugų trukmė (apmokama Privalomojo sveikatos draudimo fondo biudžeto lėšomis) vienam pacientui per kalendorinius metus gali būti ne daugiau kaip 20 vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos dienos stacionaro paslaugų arba, esant mišriam raidos sutrikimui, ne daugiau kaip 40 vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos dienos stacionaro paslaugų.
6. Dalis įrangos ir priemonių, reikalingų vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugoms teikti, VšĮ Utenos ligoninėje yra pasenusios. Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos specialistų komanda sudarė jų atnaujinimo planą.
7. 2018 m. išvažiuojamuosiuose kursuose kvalifikaciją kėlė 187 darbuotojai. Bendradarbiaujant su VšĮ Utenos kolegija, organizuoti 7 kvalifikacijos kėlimo renginiai: konferencijos, seminarai bei kitų formų mokymo kursai, kuriuose savo kvalifikaciją tobulino 244 darbuotojai.
8. Keliant darbuotojų kvalifikaciją 2018 m. didelis dėmesys skirtas skubiosios medicinos pagalbos teikimo vaikams ir suaugusiesiems teikiamų paslaugų kokybės ir saugumo didinimui.
9. VšĮ Utenos ligoninė 2015 – 2017 metais savanorystės pagrindu vykdė Pasaulio sveikatos organizacijos ir Jungtinių Tautų vaikų fondo inicijuotą žindymo skatinimo programą, kurios tikslas - suteikti žinių ir įgūdžių, reikalingų moteriai žindant kūdikį, siekiant saugoti kūdikių ir mažų vaikų sveikatą. 2017 m. rugpjūčio 31 d. VšĮ Utenos ligoninei suteiktas Naujagimiams palankios ligoninės statusas.
10. Žindymo mokymo programos įgyvendinimui būtinas finansavimas.

Rekomendacijos:

1. Laikantis Vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos specialistų komandos sudaryto plano, atnaujinti įrangą ir priemones, reikalingas vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugoms teikti.

2. Naujagimiams palankios ligoninės statusas išlaikymui tęsti žindymo skatinimo programą, bendradarbiaujant su nevyriausybinėmis organizacijomis. Jos finansavimui teikti paraišką Utenos rajono savivaldybės visuomenės sveikatos rėmimo specialiosios programos sveikatos projektų ir aplinkos sveikatinimo projektų konkursui.

Eil. Nr.	Plėtros tikslas	Priemonės pavadinimas	Priemonių atitiktis Utenos rajono savivaldybės strateginiam plėtros planui 2018-2024 metams	Vykdančioji institucija
14.	Vaikų raidos sutrikimų ankstyvoji reabilitacija			
14.1.	Didinti vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugų kokybę	Laikantis vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos specialistų komandos sudaryto plano, atnaujinti įrangą ir priemones, reikalingas vaikų raidos sutrikimų ankstyvosios reabilitacijos paslaugoms teikti	2.6.Rajono gyventojų sveikatos gerinimas. 2.6.1. uždavinys. Modernizuoti sveikatos priežiūros įstaigų infrastruktūrą. 2.6.1.2. Atnaujinti ir (arba) plėsti Utenos rajono savivaldybės sveikatos priežiūros įstaigų įrangą, materialinę aplinką.	VšĮ Utenos ligoninė
14.2.	Naujagimiams palankios ligoninės statusas išlaikymas	Tęsti žindymo skatinimo programą, bendradarbiaujant su nevyriausybine organizacija (2400 Eur)	2.6.Rajono gyventojų sveikatos gerinimas. 2.6.3. 2.6.3. uždavinys. Stiprinti visuomenės sveikatos priežiūrą 2.6.3.1. Įgyvendinti Utenos rajono savivaldybės specialiąją visuomenės sveikatos rėmimo programą.	VšĮ Utenos ligoninė